

ЕВГЕНИЙ ГУЛЯКОВСКИ ПЛАНЕТА ЗА КОНТАКТ

Превод от руски: Яна Загорчинова, —

chitanka.info

ГЛАВА I

Изследователският звездолет втори клас се движеше в хиперпространството. Екипажът спеше в дълбока анабиоза и корабът се управляваше от централния автомат. Само неговият лишен от емоции мозък можеше да не забелязва пълната пустота зад борда, която сякаш се просмукваше през стените на кораба и го изпълваше като невидима мъгла. Нищо материално не можеше да възникне в шестизмерното хиперпространство, отделено от кораба с мощни защитни полета. Там нямаше нито частици, нито енергия, нито магнитни полета. Затова, когато в дълбините на кораба се породи чужд звук, предизвикан отвън, централният автомат не можа правилно да оцени получената информация.

В седем часа и двадесет минути корабно време в машинното отделение на звездолета възникна вибрация. Отначало тя обхвана само ограничен участък от четвърти генератор, но после бързо се разпространи из цялото машинно отделение.

На два пъти централният автомат поиска данни от приборите за следене и контрол. Само за броени части от секундата беше обработено огромното количество информация и след това автоматът изключи уредите, отчитащи вибрация, тъй като ги прие за неизправни и нарочи към тях ремонтиращи автомати. На кораба не бе констатирана и най-малката причина, която би могла да предизвика вибрация. Евентуално въздействие на средата отвън беше просто изключено, тъй като тя не съществуваше за късчето обикновено пространство, каквото представляваше корабът с неговите мощни защитни полета. Без причина няма следствие. Следователно няма вибрация. А това означава, че просто са отказали да действуват приборите. Те трябваше да бъдат ремонтирани. В цялата тази стройна логическа верига не можеше да има грешка.

По програма до събуждането на екипажа оставаха четири денонощия. Автоматът изпълняваше програмата стриктно.

Програмата никога не се нарушаваше. Тя беше основният закон през дългите месеци на полета. В непредвидени ситуации се предписваше излизане от хиперпространството и събуждане на дежурния навигатор. Екстрено събуждане на целия екипаж се предвиждаше само в случай на опасност. В дадения случай опасност не съществуваше. Непредвидена ситуация също. Просто бяха излезли от строя уредите на машинното отделение, които отчитаха вибрация. Ремонтният робот ги разглоби, доложи за пълна изправност на централния автомат и ги сглоби отново.

През това време вибрацията обхвана още три съседни отделения и влезе в резонанс с опорните плотове на генераторите. В целия кораб засвириха алармени инсталации, светна таблото за особена опасност. Аварийните блокиращи устройства мигновено се задействуваха и изключиха двигателите. Вибрацията продължаваше да расте. Огромният кораб се тресеше. Започнаха да се пукат и трошат стъклата на всички прибори. Някаква гигантска сила усукваше, чупеше и рушеше стълби, комуникативни връзки, преградни стени.

Централният автомат с всички сили се бореше с неочакваната беда. Но той беше само една машина. В програмата нямаше никакви указания и средства за борба с вибрация, възникнала без всякаква реална причина. В изключителни случаи централният автомат можеше да използва резервните блокове за самопроизволно програмиране и допълнителен анализ. Огромната памет на машината пазеше аналогии на безчислени аварии от цялата история на звездоплаването. Някакви хилядни части на секундата бяха потребни на автомата, за да използва допълнителните блокове и да получи готовото решение.

Незабавно да се намали скоростта! Да се включат централните спирачни двигатели!

Но приборите не отговориха утвърдително. Аварийните блокиращи устройства се включваха именно в случай, че понататъшната работа на двигателите заплашваше с взрив и гибел на целия кораб. Затова двигателите не се включиха. Вибрацията се ширеше, изместваше многотонни блокове с ядрено гориво, късаше и рушеше всички връзки. Огромната армия на ремонтните работи работеше на границата на своите възможности. Водеше се борба за жизнено важните центрове на кораба, за жилищните отделения, където в анабиозни вани лежаха неподвижно хората.

Включиха се аварийните резервни двигатели. Но техният автономен запас от гориво беше малък. Те не можеха да намалят достатъчно чудовищно голямата скорост на звездолета. След като изразходваха горивото си, те спряха и бяха тутакси катапултирани в пространството. Вибрацията като че ли намали малко амплитудата на колебанията си. Тя вече не бушуваше така силно, но затова пък разрушаваше микроструктурата на кристалите. Късаха се и се рушаха сегменти вътре в самия централен автомат и почти мигновено отказаха всички прибори за информация.

Това беше краят. Ремонтните работи, които притежаваха допълнителен запас устойчивост, след като изгубиха връзка и контрол, продължаваха да се мятат из кораба, като разрушаваха всичко на пътя си. Накрая и те утигнаха. Разкъсани проводници издаваха хъркащи звуци. От пукнатините във вътрешния слой на корабната обшивка тук-там се изливаше течен хелий. В жълтата светлина на аварийните лампи от тавана падаха парцали сняг, но скоро и те изчезнаха. Аварийното осветление премигна за последен път и накрая изгасна.

Практикантът Райков сънуваше. Това беше страшен сън, защото в анабиоза не можеше да има никакви сънища, а той беше сигурен, че се намира в анабиоза. Независимо от това, сънят продължаваше. От време на време на Практиканта му се струваше, че на земята се е свила голяма змия. Тя повдигаше нагоре навитото си като спирала тяло и със страшна сила удряше с опашката си стената. Райков трепна рязко, като се мъчеше да се освободи от кошмара. Змията се пръсна на стотици блестящи късчета из цялата каюта.

— Е, как е той?

— Идва на себе си.

— Прекалено бавно. Необходим ми е целият екипаж. Направете му още една инжекция.

— Не може, Навигаторе. Трябва да почакаме. Или да започнем без него.

Никак не му се искаше да отваря очи. Беше му удобно да си лежи, дори приятно. Но съзнанието му се включваше в действителността независимо от желанието му и той вече разбираше, че Навигаторът не би настоявал така за втора инжекция без сериозна причина. Причина, която не обещавахе нищо добро. И рязко, сякаш

трябваше да скочи от кула в леденостудена вода, Райков си заповяда да се събуди.

— Е, сега всички са налице. Не ти беше в ред апаратът за събуждане.

Навигаторът каза това така, като че ли Практикантът беше лично виновен за лошата работа на апарата.

— Остават тридесет минути. После вече ще бъде трудно да започнем спирането. Ако пропуснем орбитата, след това няма да можем да завием обратно.

— Каква орбита? — само с устни попита Практикантът. Безредието в анабиозния център го накара отново за секунда да затвори очи.

— Ще трябва да му обясним — твърдо каза Физикът.

— Мислиш ли? Но времето...

— Той трябва да знае всичко. Има право на това така, както всеки един от нас.

— Добре — съгласи се Навигаторът. — Тогава обяснявай всичко сам.

— Лоша ни е работата.

Физикът хвана ръката на Райков и силно я стисна. А Практикантът се зарадва, че аварийното осветление работи съвсем слабо и никой не може да забележи колко много му е нужна сега тази ръка. Физикът продължи да говори много тихо, плътно приближил лицето си до Практиканта.

— От централния автомат не остана нищо, но той успя да изведе кораба в обикновеното пространство. Не мога да разбера — как е успял само с резервните двигатели? Очевидно, главните са излезли от строя още по-рано. Ние не знаем причината за аварията и в коя точка на пространството е излязъл корабът. При този незавършен скок координатите не могат да се определят...

— Може би рисунката на съзвездията? — изведнъж попита той, поглеждайки с надежда към Навигатора.

Но оня отрицателно поклати глава.

— Много е далече. Десет светлинни години. Разстоянието може почти точно да се измери по времето на пробива. Но координатите не могат да се изчислят без прибори.

— Защо ви са изобщо тия координати? — злобно попита Енергетикът.

— Ами, на мен например, ще ми бъде приятно да зная в коя посока се намира Слънцето — отговори Докторът, като внимателно подреждаше в аптекката стъклата от счупените ампули.

— Вие говорите за това така, като че ли се каните да...

— Изобщо не се каня за нищо! — рязко отвърна Докторът. — Просто уточнявам обстановката. И хайде най-послед да решим, кацаме ли на тази планета, или не...

— На коя планета? — попита Практикантът.

ГЛАВА II

Трудно е да се каже какво точно им помогна да кацнат — лудешката работа или просто късметът. Това, че в пределите на достъпност за осакатения звездолет се намери звезда с планетна система, беше вероятно сляпа случайност. Наистина най-после на планетата те вече не вярваха така в тази случайност. Обикновените представи за нещата там просто изгубваха всякакъв смисъл. Но това стана ясно много по-късно, а отначало беше кацането. Ако изобщо можеше да се нарече кацане безразборното падане на изгубилия всякаква ориентация кораб.

Четири пъти подред Навигаторът успяваше да го изправи и тогава от дюзите, разположени към кърмата, изригваше ослепителна светлина. Шестимата седяха зад пулта. Той представляваше едно нелепо съоръжение от набързо сглобени панели и ръчки за управление на генератора. Не работеха антигравитацията и локаторите за обзорно виждане. Всички бяха с предпазни скафандри, здраво завързани с колани. Цели два месеца те намаляваха скоростта, а после пълзяха към планетата с помощта на този единствен генератор, скалъпен от парчета. По сравнение с предишните натоварвания сега от него се изискваше съвсем малко.

Всеки път, когато Навигаторът сполучваше да насочи оста на кърмовите дюзи перпендикулярно на центъра на планетата, скоростта рязко спадеше до нулата и корабът почти веднага започваше да пада настрана. Свръхсветлинните двигатели не бяха приспособени за кацане, а опитът им да възстановят планетните излезе несполучлив.

Още щом Навигаторът включваше двигателите, Енергетикът с прегракнал глас започваше да отброява количеството билиергове мощност, което оставаше в кондензаторите. Някъде имаше изтичане, а генераторът работеше едва-едва. Ако се получеше евентуално разреждане на кондензаторите докрай, антипротонната плазма щеше да разкъса магнитната риза, да се изтръгне на свобода и да превърне кораба в облак от радиоактивен газ.

Последния път, когато Навигаторът успя да съчетае линията по вертикалата с посоката на гравитационното поле на планетата, се намираха на височина четиридесет хиляди метра от повърхността. Изглежда, че той дори малко се престара, защото корабът подскочи нагоре от мощния тласък на двигателя.

Стиснал зъби, Навигаторът въртеше ръчките на страничните кормила, като се мъчеше да изправи падащия на една страна кораб. Подът, заедно с целия корпус, осакатен от чудовищните натоварвания, се тресеше силно. Неочаквано, жално и свито засвири сирена. Енергетикът се наведе към микрофона и каза тихо:

— Ризата се обажда.

— Всички в шлюпката! — рязко заповяда Навигаторът.

По-късно Практикантът не можеше да си спомни последвалите събития като едно цяло. Остана само усещането за неизбежността на катастрофата и отделни детайли, които, изглежда, го бяха поразили най-силно.

Неизвестно защо, Енергетикът не изпълни командата, отнасяща се до всички. Той извади носната си кърпа и започна бавно да бърше ръцете си, сякаш вече нямаше закъде да бърза...

Те тичаха към люка. Практикантът се обърна и видя след себе си празен коридор. Навигаторът и Енергетикът бяха останали в рубката. Той извика за това на Физика. Но той не отговори, блъсна Райков в отворения люк и вече в шлюпката Докторът започна да обяснява за втората шлюпка, забравил, че те бяха свалили от нея всички запазени части. Практикантът искаше да възрази, но не можа. Сърдито ревнаха двигателите. След миг бяха изхвърлени в пространството и когато той се опомни най-после от натоварването, разстоянието до кораба беше вече не по-малко от четиридесет мили. Започна да крещи, скочи отчаяно от креслото, но никой не го слушаше. На обзорния екран, разположен на кърмата, се издуваше ослепителен бял балон. После той се пукна като сапунен мехур. Всички екрани изгаснаха едновременно и шлюпката се затресе така, сякаш я удряха с огромен чук. Стори му се, че се удариха в скали и всичко е свършено. Но все пак шлюпката се уравни, стана тихо и тогава Физикът каза, че Алексей от самото начало е бил против това кацане. Практикантът не можа веднага да разбере, че Алексей — това е Навигаторът, сух и неразговорлив човек,

когото той така и не можа да опознае поради полета, а сега вече никога нямаше да опознае.

— Четиридесет мили от епицентъра... Не разбирам, как са могли? — мрачно каза Кибернетикът. — Когато се включи сирената, от ризата вече нищо не е било останало...

— За двама това е възможно. Те са изключили автоматиката и са държали ръчно магнитните генератори, отдавайки им цялата енергия. Аз дори помислих, че ще успеят да спрат двигателя.

— Заедно с мощността е спадал и енергийният поток, на магнити това не може да продължава дълго...

Те кацнаха много спокойно. Дори парашутните двигатели за смекчаване на удара заработиха навреме. Всичко изглеждаше така, сякаш нищо не се беше случило. Сякаш това беше обикновена разузнавателна експедиция на повърхността на нова планета. Само дето не светеха екраните за кръгово наблюдение и обзор, а на мястото, където винаги с рубинено огънче гореше лампичката за постоянна връзка с кораба сега нямаше нищо.

— Веднага ли ще слезем? — попита Кибернетикът.

Физикът вдигна рамене.

— Всъщност, това няма никакво значение. Нямаме друг избор.

— Почакайте поне да завърша изследванията — с мърморене възрази Докторът.

Повече от всичко Практикантът беше поразен от делничността на станалото. Начинът, по който те говореха за това. И как Докторът, почервенял от напрежение, върти тубуса на апарата за събиране на проби и никой не се опитва да му помогне. Това, че всички избягват да заговорят за станалото, сякаш вече са се примирили със ситуацията, само не искат да го признаят и затова продължават безсмислените си автоматични действия по взимане на проби, навличаме на скафандрите, разпределяне на планетния комплект... За какво им е всичко това? Какво смятат да правят по-нататък? Да се задават сега въпроси беше неудобно и затова той мълчаливо се включи в общата суетня.

Относителната тишина в рубката се нарушаваше от някакво непонятно шумолене, което непрекъснато напираше в ушите — първите звуци на чуждата планета. Отначало на Райков му се стори, че планетата ласкаво гали шлюпката, но сега, когато нейната обшивка

изстина, този звук повече приличаше на шум от търкането на шкурка със стъкло. Физикът сложи ухо на стената.

— Пясък и вятър. В краен случай, тук поне има атмосфера.

— Двадесет процента кислород! — извика в същото време Докторът. — И като че ли няма вредни примеси!

— А бактерии, вируси?

— Още не знам. Нали току-що започнах изследванията! Трябва да почакаме, докато пораснат културите.

— Тая вече няма да я бъде! — каза Кибернетикът. — Не възнамерявам да чакам в този железен гроб.

— Ако не беше шлюпката, сега нямаше да приказваш — спокойно възрази Физикът. — А да се чака, наистина няма смисъл. Ще довършим изследванията навън.

Люкът се отвори неочаквано лесно и те някак изведнъж се намериха на прага. Райков не помнеше кой от тях пръв прекрачи върху грапавата повърхност на планетата, покрита с оранжеви окисови петна. В първия момент околният пейзаж им се стори най-обикновен.

Ниските хълмове, осветени от ярката зеленикава светлина на чуждото слънце, не скриваха линията на хоризонта, защото шлюпката беше кацнала на един от тези хълмове. Техните вериги постепенно се снижаваха и преминаваха в сива равнина. А още по-нататък, самият хоризонт, цветът на равнината ставаше друг. Там смътно се долавяше някакво движение, но от такова голямо разстояние нищо не можеше да се види.

Сега вече знаеха откъде беше дошло това чувство за обикновеност, което ги бе поразило в първия момент. Виновен беше вятърът. Дори през скафандрите те усещаха неговия силен повей. Замислено, съвсем както на Земята, вятърът свиреше в микрофоните им.

— Докога ще стърчим тука? — промърмори Кибернетикът.

Те послушно тръгнаха надолу, към подножието на хълма. Физикът се наведе и вдигна от земята сив камък, попаднал под краката му. Практикантът напрегнато следеше израза на лицето му. Физикът се засили и захвърли камъка надалече. Практикантът усети как този обикновен жест отекна в него с болезнено свиване. И все пак, сякаш се надяваше на нещо, той попита:

— Базалт ли е?

— Мястото е ниско. По-нататък може да има и други породи.

Но Райков не прие обяснението му. Той знаеше, че излазът на базалт върху равнинна повърхност не означава нищо друго, освен младост на планетата и вероятно отсъствие на живот. Но... прекалено рано беше да се правят изводи. Та нали на планетата имаше кислород... Откъде ли се е взел?... А пред очите му упорито никнеха десетките отчети на експедиции, посетили чужди мъртви планети, където всеки път запознанството започваше точно с тези базалтови камъни. Мъртва планета... Мъртва планета... Ако е така, те губят и това кацане не е било нужно. По-просто щеше да бъде там, където всички бяха заедно. Четиридесет мегатона и едно кълбо плазма, общо за всички. Изглежда, че Физикът беше разбрал мислите му.

— Виждаш ли това размиване? Ерозия. Значи има вода и атмосфера, а това е вече нещо.

— А къде я няма? На всички планети от този тип има атмосфера.

— Да. Но, не и кислородна. На нас страшно ни провървя, просто чудовищно. Нали знаеш — на десет хиляди звезди, само една носи около себе си планета от земен тип. А, ето, че ние я намерихме. Аз съм малко фаталист. Такова нещо рядко се случва, само за да... Изобщо, тук трябва да има нещо... А базалтовите парчета... тях и на Земята ги има...

Докторът се спря и започна да разтяга триножника на полевия експресанализатор. Хората умерено се отпуснаха върху пясъка и зачакаха резултатите от изследванията, Физикът беше отпуснал глава назад и гледаше в небето. Какво търсеше там — облаци или птици? Нямахше нито едното, нито другото. Празно небе с ослепително изумруден цвят. Слънцето беше замряло на хоризонта, сякаш заслепено. Планетата се върти бавно... Всичко може да се обясни, само че и най-подробните обяснения не променят нищо... Една седмица ще издържат. Земна седмица. Тук сигурно това са не повече от четири денонощия...

— Четиридесет рентгена в час! — Докторът намръщено гледаше стрелката на прибора. — Нищо не разбирам, откъде е тази радиоактивност?

— Ти забравяш за нашия фон. Отначало двигателите, после... Навярно това е фонът.

— Не, това е радиоактивен изотоп на аргона — един от компонентите на атмосферата.

Физикът рязко стана и се приближи до анализатора.

— Никога не съм чувал, че аргонът има изотоп с такава сила.

— Това опасно ли е?

— Е, в скафандрите, разбира се, не е. Но, ако това наистина е компонент на атмосферата, а не резултат от нашето кацане, няма да можем да свалим скафандрите. Тук навсякъде трябва да има пренесена радиация. Атмосферата е с двадесет процента кислород, а всичко останало е този страшен аргон.

След това съобщение всички, без да се наговарят, тръгнаха към шлюпката. Тя беше късче дом. Само че май прекалено малък...

— За какво ни е шлюпката? — попита Практикантът.

— Ще опитаме да вземем проби от друго място. Все пак, може би това е пренесена радиация.

Те отлетяха на около двадесет километра, Физикът не се реши на повече, защото в акумулаторите не ставаше много анизатрон за гравидвигателите. Невъзможно беше да ги заредят отново. Пейзажът на планетата на това място почти не беше променен, а резултатът от пробите точно съответствуваше на предишния. Атмосферата на планетата се оказа радиоактивна.

Шлюпката беше леко наклонена. Практикантът седна в нейната сянка. Всички се пръснаха в различни посоки. Докторът стържеше от камъните сивия налеп. Физикът безцелно въртеше лостове за надстройка на експресанализатора. Само Кибернетикът изглеждаше наистина зает с работа. Той измъкна от шлюпката един пластмасов сандък и започна да го отваря. Неизвестно защо той беше започнал от сандък номер десет на планетния комплект.

Все по-трудно беше да се диша, макар че в тръбопроводите на скафандъра продължаваше да постъпва чист и свеж въздух. Скафандърът тежеше не по мярка, като доспехите на древните воители. Разбира се, това бяха само психологически ефекти, но от осъзнаването на това не ставаше по-леко. Не можеше да се свали скафандърът. Изобщо нямаше да може. Във всеки случай, поне през времето, което им оставаше, нямаше да може... А защо всъщност? Практикантът не беше успял да довърши мисълта си докрай, когато се обади Докторът.

— Ние можем да си направим актанови филтри. Те напълно ще унищожат радиоактивността.

— И водата ли ще пропуснеш през тези филтри? — насмешливо го попита Физикът.

— Водата?... Не помислих за това.

Кибернетикът най-после беше успял да отвори сандъка и сега се опитваше да включи един планетен робот. Райков изобщо не разбираше за какво му е притрябвал този робот, а Кибернетикът сякаш отгатнал мислите му, изведнъж каза:

— На него поне не му трябва вода — и замълча, все едно че тази фраза обясняваше всичко.

Нещо не му спореше, роботът подскочаше и се извиваше под високото напрежение като живо същество. Пък той си и беше почти живо същество. Планетният робот нямаше самоуправляващ се крионов мозък, както сложните корабни автомати, но затова пък притежаваше поразителен запас от здравина и жизненост, способност да регенерира собствените си, излезли от строя части, ако можеха да се нарекат така кълбетата от синтетически мускули.

Изведнъж роботът се спусна и стремително профуча край тях, като вдигна цяло кълбо дим.

— Тоя пък, накъде така? — объркано попита Докторът.

— Нека потича. Малко допълнителна информация няма да ни е излишна.

— Между другото, вода бихме могли да синтезираме от атмосферата — неочаквано каза Физикът.

— Как така? — не разбра Докторът.

— Много просто. Ще пропуснем въздуха през актановия филтър, а после през синтезатора. Ако използваме цялата енергия, останала в акумулаторите, ще се получи около две хиляди литра чиста вода.

Кибернетикът и Физикът започнаха детайлно да обсъждат този проект, като чертаеха по пясъка. Но Райков вече не ги слушаше. Могат да се борят с планетата докрай. Да дишат през парцалче, а водата капка по капка да цедят от синтезатора, с бой да превземат всяка минута живот в повече... Само че това нямаше смисъл. В този район няма да има никакви експедиции... Кой ще ги търси тук? Корабът излезе в неизвестна точка на пространството. Може би Навигаторът би могъл да определи местонахождението им, ако беше жив. Но за какво

им е то без кораб? Защо тук слънцето е зелено? Някакви изпарения в атмосферата ли? Може би соли на стронция?... Смъртоносна планета — а такъв ласкав вятър, такава ярко слънце. Малко по-ниско от подножието на хълма — съвсем прозрачен ручей сякаш те кани да се напиеш. Отровената от радиацията вода тече надолу към реката... Малко преди да кацнат на новото място, Райков беше забелязал на около четири километра от тук нещо, което много напомняше брегова линия. Може би тук дори има море? Те нямат време да се занимават с морето. Трябва да подготвят филтрите и да се занимават с десетки други безсмислени неща, за да събират все едно трохи от маса, остатъците от живот — секундите, минутите, часовете...

Физикът захвърли камъка, с който пишеше формулите, и решително стана.

— Дълго няма да издържим в този пъкъл. Трябва да потърсим по-закрито място за постоянен лагер.

— Защо? — лениво запита Кибернетикът — Каква е разликата?

— Прекалено скъпа цена е платена за това, че ние сега се търкаляме на този пясък. Стига!

— И какво предлагаш? — все така лениво попита Кибернетикът, но Практикантът забеляза, че под стъклото на скафандъра веждите му сърдито се сключиха.

— Ще събираме данни за планетата, ще търсим някакъв изход.

— Какъв изход?

— Когато разбере — ще ти кажа. А сега вие с Доктора ще откарате шлюпката към хълмовата верига на запад, ще намерите укрито място и ще го отбележите с димен сигнал, а ние с Райков ще изследваме източния сектор, бреговата линия, ще дочакаме работа и вечерта ще дойдем при вас в лагера.

— Не е ли много рисковано да се разделяме? — попита Докторът.

— А кое не е рисковано? Имаме много малко време. Като се разделим, ще можем да обхванем по-голям район.

— Но какво смяташ да търсиш? — почти извика Кибернетикът — Какво?

— Не знам. Нещо, за което да се хвана, шанс или някакъв отговор поне. Прекалено странна планета. Откъде има кислород, щом няма биосфера? Защо има такава радиация? С какво се сблъскахме в

хиперпространството? А може би все пак има биосфера? Как са там твоите култури?

Докторът сви рамене.

— Нищо няма. Дори вируси.

— Ето виждаш ли? А кислород има. В нашето положение не си струва да пренебрегваме противоречията. И после, чувствавам, че нещо тук не е в ред... Пък и ние не можахме да излезем на кръгова орбита, нямаме снимки, абсолютно нищо не знаем за планетата.

Райков не дослуша докрая. Той влезе в шлюпката и започна да нарежда в раницата си необходимите за похода неща. Натъкна се на бластер с антипротонни капсули, замислено го повъртя в ръцете си и го сложи настрана. В него още живееше юношеската привързаност към оръжието, но знаеше, че Физикът няма да одобри ненужния товар. Явно беше, че не ги заплашват дребни неприятности, а от големи тази играчка не можеше да ги спаси. Беше вече готов, но се забави, докато завинтваше към скафандъра резервна бутилка с кислород и затова настигна Физика едва след две минути.

Оттук, зад върха на хълма, шлюпката вече не се виждаше, но те дочуха мекото бръмчене на двигателите и двамата едновременно се обърнаха. На фона на изумруденото небе дискът на шлюпката изглеждаше прекалено чужд, дори груб. И чак когато той окончателно се изгуби, разтворил се в зелената боя на небето, замлъкна и последният отглас от прегракналото метално буботене на двигателите, те се почувстваха насаме с планетата.

Подобно чувство обхваща човека в полето или в гората, в онези редки минути, когато остава сам и в главата му няма нито една мисъл. Съществува само усещането на миризми, цветове и някакъв общ ритъм на живот... Но тук нямаше ритъм. Тишина, нарушавана от мъртви звуци, мъртви краски.

Тънкият слой пясък под краката им на места бе премесен със сива пепел, от която тук и там стърчаха рижави камъни, покрити с жълти петна. Жегата ставаше непоносима. Не ги спасяваха вече и кондеционерите на скафандрите. И двамата, без да се наговарят, свърнаха към ручея.

— Много плитко русло. На открита местност, при такава температура... Защо не пресъхва?

— Може би има подземни източници?

— Че колко трябва да са?

Сребрилата струйка на реката чезнеше към хоризонта в две посоки и разсичаше пустинята подобна на клин. Физикът се наведе и пусна във водата фунийката на полевия анализатор, след това внимателно погледна изскочилите в прозорчето цифри и елементи на процентното съдържание

— Почти земна вода. Малко повече соли на стронция и желязото.

— Радиоактивност?

— По-малка отколкото във въздуха. Само двеста рентгена.

Той гребна вода с пълни шепи и я плисна върху стъклото на шлема си. Тя се разля като тъмно маслено петно. Нещо странно в това петно за секунда задържа вниманието на Практиканта. Някакво необикновено отражение на светлината, сякаш скафандърът под мокрото петно беше посипан с тънък слой брашно. Но тутакси намери обяснение — соли... Прекалено много соли. Водата изсъхва, солите остават. И той като Физика влезе в ручей до колене, изключи терморегулаторите и веднага почувствува леденото докосване на водата до тънката стена на скафандъра.

— Само петнадесет градуса! Действително може да са дълбоки изворите. Гледай. Какво е това? — Практикантът беше потопил ръка във водата и по ръкавицата на скафандъра вече се беше образувала познатата брашнена покривка от солите. Но сега там, под водата, тя не изчезваше! Дори като че ли ставаше по-дебела. Практикантът усилено затърка ръкавицата и от скърцащия ситрилон започнаха да се късат тънки безформени люспички.

— Излез от водата! — извика Физикът.

Но вече беше късно. Практикантът чу свиренето на излитащия от скафандъра въздух. Просто пред очите им ситрилоновата материя, която би могла да издържи дори пряк удар на лазерен лъч, се превърна в мръсни дрипи, разпадна се и изчезна. Практикантът инструктивно спря дишането си и погледна към Физика, но като видя как той къса остатъците от скафандъра върху себе си, веднага пое дълбоко въздуха на планетата. Закашля се, по-скоро от изненада. Въздухът беше много рязък и едва след минута му стана приятен с едва доловимия си дъх на суха земя. След всяко вдишване по тялото му се разливаше топлина, сякаш пиеше много горещ чай.

Физикът дойде и застана редом. Без скафандър той изглеждаше по-нисък.

— Какво беше това? — много тихо, почти шепнешком, попита Практикантът. — Бактерии ли?

— Във водата нямаше нищо органично. Това анализаторът би показал най-напред.

Внезапно ожесточен, Физикът запрати на земята обувката от скафандъра си, която механично продължаваше да държи в ръка.

— Тук изобщо нямаше нищо! Нищо подозрително! Нищо необикновено! Нищо такова, което би могло да разруши ситрилона.

Последната фраза той произнесе много спокойно, сякаш беше напипал важна мисъл.

— Колко време ни остава сега? — все така тихо попита Практикантът.

— А?... Ти за радиацията ли?... Около шест часа нищо няма да усещаме.

— А после?

— После — имаме анестезин.

Физикът се наведе, потършува в купчината дрипи, останала от скафандрите и намери под нея раницата, останала напълно цяла.

— Материята не се руши. Ето значи, какво било...

По-нататък вървяха мълчаливо, всеки вгълбен в мислите си. Не му се искаше да пита Физика защо не завиха на запад — там, където сега се намираще шлюпката. Сигурно той е прав. За шест часа не биха могли да стигнат дотам, пък и за какво ли. Дори Докторът вече не може да им помогне. От това просто няма лек. Бавно и неумолимо се разрушават клетките, с всяко вдишване, с всяка секунда...

Жаркото докосване на зеленото слънце се усещаше почти физически. Всичките му четиридесет градуса се стовариха върху незащитената, отвикнала от горещини кожа. След половин час те малко посвикнаха с новите усещания. Дишаше се леко. Само дето им се виеше свят и непривично ярката светлина режеше очите им.

Местността постепенно се изравни, с приближаването към морето хълмовете се разрешиха. Оголеният базалтов скелет на планетата сега напълно се скри под пясъка и праха. След тях оставаха две пътечки — първите човешки следи на тази планета. Практикантът се стареше да стъпва твърдо, за да се отпечатват следите му колкото

може по-отчетливо. Стараеше се и да диша по-дълбоко, макар че не можеше да не мисли, че с всяка глътка въздух в дробовете му проникват нови милиони радиоактивни атоми. А те вече бяха започнали своята засега незабележима работа... Можеше да си наложи да не мисли за това, но не и да забрави напълно.

Физикът предложи да направят малка почивка и Практикантът си помисли, че е много хубаво, че сега не бързат. Постлаха върху една плоска скала книжна покривка и разтвориха кутиите с храна. Съвсем не им се ядеше, може би от горещината. Все пак хапнаха малко, по-скоро по навик, и пъхнаха кутиите с остатъците обратно в раницата. Практикантът мислеше, че Физикът мълчи, защото все още не може да си прости грешката с тази направо ненормална вода, която просто изяждаше скафандрите на случайно попаднали в нея космонавти... Какво по-нелепо от ситуацията, в която бяха изпаднали? И кой би могъл да предвиди последствията, ако беше на мястото на Физика? Дали тук навсякъде е така? Неизвестна опасност зад всеки камък? Във всяка глътка въздух и вода? И що за планета е това? Даже със затворени очи той можеше да определи типът ѝ, като съпоставяше данните от изследванията им и онези малко на брой факти, които вече им бяха известни. Освен, може би, радиацията и тази история с разядените скафандри... Но, може би, тъкмо в тези факти се крие тайната? За да наруши по някакъв начин тягостното мълчание, той започна надълго и нашироко объркано да уверява Физика, че случилото се им е само от полза, че все едно в скафандрите не биха издържали дълго и сега поне могат да усещат този вятър и близкото дишане на морето...

Физикът нищо не отговори, само го погледна с иронично присвити очи и тръгна по-нататък.

Стана забележимо по-светло. Понякога пред тях, сега вече съвсем близо, сред хълмовете се мяркаха сини петна водна повърхност и Райков се стараеше да не гледа нататък, за да не развали нещо от предстоящата среща. Когато най-последно зад последния хълм се откри линията на далечния хоризонт, морето просто ги оглуши. Не, не с шума си. То много тихо лежеше в краката им, ослепително синьо в грапавите сиви брегове под яркозеленото небе. И дори не с простора си, от който те бяха отвикнали през дългите месеци на полета. Навярно все пак с това, че прелетели милиони километри, загубили кораба и

другарите си, в този свой последен час те стояха на брега на едно обикновено земно-синьо море... Не, все пак не съвсем обикновено. Поразяваха ниските, необикновено дебели валове на вълните, сякаш това не беше вода, а живак, а също и прибоя. Той не шумеше, не се нахвърляше върху брега, както на Земята, а внимателно, ласкаво лижеше сивите скали на брега.

Практикантът бавно тръгна срещу една вълна, протегна напред ръце, но все пак за секунда се забави, обърна се и въпросително погледна Физика. Той мълчеше. Тогава Райков загреба с пълни шепи от синята вода и ги поднесе към лицето си. Нищо не се случи. Не се опари, не го заболя. Вода като вода. Наистина, тя не стана непрозрачна, тази частица море в дланите му не загуби своя цвят. Дори сякаш потъмня още повече, пропита от синева, все едно някой беше разтворил в нея хубава порция ултрамарин.

— Прилича на сплав от соли или преситен разтвор — той се огледа за Физика.

А той го наблюдаваше с интерес, в който все така се чувствуваше макар и неуместна сега ирония. Тази ирония впечатли Практиканта повече от всичко. Нещо имаше в нея. Някаква мисъл, вече разбрана от Физика. И като протест срещу ироничното мълчание на Физика, той внимателно поднесе длани към устните си. „Не бива! — проблясна мисълта му — Това е глупост! — И веднага си възрази сам — А какво сега не е глупост? Да чакаш, докато минат шест часа и после да гълташ анестезин?!“

Водата беше свежа като планински ручей и не беше солена... Странен вкус — сякаш грапава буца премина през гърлото му... Може би именно това чака от тях планетата? Доверие?

— Е, как е, сладко ли е?

— Не знам. Не е солена, малко прилича на... на нищо не прилича.

Физикът измъкна през глава ризата си. Той дишаше тежко. По гърба му се стичаха капки пот. Затича се тромаво и скочи във водата. Нямаше дори пръски. Вълните само малко се разтвориха, като податлива гума и леко избутаха човека отгоре. Синята маса се огъваше под тежестта на тялото му. Подобно на иглата в училищния опит по повърхностно налягане на течностите.

Физикът загреба вода и я плисна на гърдите си. Тя се разпръсна на блестящи топчета.

— Странна течност, а? Май няма да мога да се изкъпя. Но все едно, приятно е да се лежи, като в хамак, а ръцете ти се движат свободно, почти без съпротивление. Особена избирателна плътност, различна за различните предмети. Жалко, че го няма експресанализатора, с полевия не става. Е, хайде, идвай!

Наистина, да се лежи на повърхността беше приятно. За да се намокрят главата и гърдите, трябваше да се плискат с шепи. После опитаха да седнат. Не успяха от първия път. Затова пък сега водата им стигаше до кръста. Всъщност, тя дори не докосваше телата им навсякъде. Под всеки един от тях се беше образувала дълбока фуния, стените на която сякаш бяха от гума.

Най-после това странно къпане им омръзна и те излязоха на брега. Не беше нужно да се бършат — течността по някакъв странен начин се бе „изхитрила“ да не остане по телата им.

Физикът взе един камък и го хвърли във водата. Камъкът се скри без плясък. По гладката повърхност на морето нямаше едно петънце или бръчица.

Около два часа мълчаливо бродиха по брега без всякаква цел. От горещината или от радиацията им се виеше свят, и на двамата им се спеше. Разгребаха сухия ситен пясък. Преди да легнат, Физикът извади една кутийка с червена черта.

— Ако ти стане лошо, вземи една таблетка.

— Като че ли не е все едно колко ще взема.

— Не, не е все едно. Ние през цялото време бързахме. Хайде сега да не правим това.

В това, че през последно време те прекалено много бързаха, имаше нещо. Сякаш някой ги гонеше и така настройваше събитията, напластяваше ги едно върху друго, че те не успяха да помислят, да разберат добре какво всъщност се бе случило, защо всичко свърши така нелепо в тази добре планирана и безупречно организирана експедиция към звездите...

През последното десетилетие броят на загиналите експедиции се измерваше със стотни части от процента. Имали са фатален късмет да попаднат сред онези, които не се завръщат, изчезнали без вест... От какво, всъщност, започна всичко? Автоматът е водил кораба по курса

— не би могъл да не го води... Корабът се е отклонил... или по-скоро се е натъкнал на нещо... Но на какво е могъл да се натъкне в хиперпространството, щом като там няма материална среда? Странност номер едно.

Да допуснем, че се е повредил автоматът, макар че това е малко вероятно. Авария по неизвестни причини. Почти всички аварии се случват по неизвестни причини. Във всеки случай — в това няма нищо странно. Въпреки че самият факт за авария на съвременен кораб, притежаващ почти неограничен запас от надеждност, е сам по себе си вече изключителен. Автоматът не е могъл да се справи с аварията. Не е могъл или не е искал. Но това пък е абсурд. Той не може да наруши основната си програма. И така, странност номер две. По-нататък — съвременен звездолет, натъкнал до пределна възможност със самовъзстановяваща се техника, получава необратими разрушения. Да отбележим, между другото, че при това той все пак не загива, екипажът няма дори драскотина по себе си, затова пък изцяло е разрушен централният автомат. От вибрация, например. В резултат от играта излиза един важен елемент. Няма повече централен автомат, няма кой да изпълнява програмата. Затова пък сега на сцената най-после излиза екипажът. В точката, в която корабът излиза от хиперпространството, в пределите на достъпност за осакатения звездолет се намира неизвестна звезда... Получава се доста дълга, но все пак приемлива верига от съвпадения и случайности. Да видим по-нататък.

По време на кацането излиза от строя магнитната обвивка на генератора. Това като че ли вече е следствие от предишните събития. Звездолетът е разрушен до такава степен, че в тази последна авария няма нищо странно. Странното е в друго — че успяха да катапултират с шлюпката. Обикновено взривът е мигновен... Е, наистина, не успяха всички... Навигаторът и Енергетикът, може би, биха могли да направят нещо...

Сега — планетата... Налягането, гравитацията, съставът на атмосферата, кислородът, диапазонът на температурите, отсъствието на враждебна биосфера най-после — всичко това е в пределите на онова тясно островче от условия, при които може да съществува с нищо незащитеният човек. С нищо незащитеният... Затова ли трябваше да бъдат лишени и от скафандри? И само радиацията...

Райков облиза припряно пресъхналите си устни. Той се страхуваше да мисли. Разбираше, че е достигнал до онази черта, зад която в същата тази минута, ето сега, ще разбере нещо много важно, което ще има за тях решаващо значение...

Ами ако предположим, само да предположим, че това не е случайно? Не може да има толкова много случайности, които да съвпадат и тогава само тази радиация отпада от общата схема. Ами ако не отпада? Ако те просто не я разбират? Накратко — ако е прав, радиацията е безвредна за тях.

Той скочи на крака и една секунда гледа разтопената синева на морето.

Красиво ли е? Да, дори много красиво като за една дива планета. Трябва да събуди Физика. Само дето нищо няма да може да му каже. Би ли могъл да му предаде дълбокото си убеждение, че всичко, което ги заобикаля, всичко, което се случи с тях, всичко това не е напразно, не може да бъде напразно. Това означава, че във всички събития има смисъл. Смисъл, който те не са забелязали и събития, които някои направлява? Но това е бълнуване. „Ти приемаш желаното за действително. Нямах доказателства...“ — ето какво ще му отговори Физикът. Да, той няма доказателства. Но ще ги има. След два часа, след десет, след дванадесет. Трябва да изчака, съвсем малко да изчака...

В краен случай, ако греши и не се събуди, няма да има кой да съжالياва за тази последна грешка.

Клепачите му нагпежаха от ярката, непривична светлина. Практикантът все още се бореше със съня. Но не задълго. Нервното напрежение през последните няколко часа си каза думата.

Присъниха му се борове. Ласкави, земни, с дълги иглички, в които свиреше вятъра. Смътно в съня си той разбираше, че тук не може да има никакви борове, и от това дори насън му ставаше мъчно и тъжно. Сънуваше тревата, която растеше в корените им и галеше грапавата им кора, върху която блестяха като сълзи капки смола. Събуди се от това, че Физикът го друсаше за рамото. Седна, отвори очи.

Наоколо като плътна стена се простираше борова гора. По кафявата кора на дърветата блестяха капки прозрачна смола. Светлината едва си пробиваше път през могъщите корони на

дърветата. На две крачки от тяхното пясъчно легло цъфтяха глухарчета. В гъстата зелена трева те изглеждаха като проблясъци на земното слънце.

ГЛАВА III

Ако можеше да се вярва на показанията на курсографа, шлюпката се издигаше нагоре почти вертикално. Нито един от обзорните екрани не работеше. Кибернетикът сърдито местеше дръжките на хоризонталните кормила.

— Височината е подходяща, но аз не мога да управлявам шлюпката слепешката. Някой трябва да коректира. Ще можеш ли да ме смениш?

— Държал съм изпити, но бих могъл да...

— По-добре недей. Сядай на моето място.

Не беше просто да се отвори люкът по време на движение. Затова пък след това Кибернетикът веднага видя под себе си червеникавата повърхност на планетата. Изчезна усещането за слепота в тази желязна клетка, понесла се неизвестно накъде.

Докторът управляваше шлюпката нервно, на тласъци, понякога я накланяше настрана и тогава Кибернетикът трябваше с всички сили да се държи за дръжките, за да не падне навън. Той беше изключил радиовръзката и можеше да си позволи гръмко да проклина Доктора, шлюпката, планетата, горещината и всичко останало.

Пейзажът долу постепенно се измени. Хълмистата пустиня премина в предпланинска местност. Все по-често се срещаха острите върхове на отделни скали. Накрая една от тях се появи направо по курса. Трябваше да включи радиото и вежливо да помоли Доктора да намали скоростта и да завие настрана. Вместо това, Докторът увеличи скоростта и само по чудо не се разбиха в скалата. Този път кибернетикът забрави да изключи радиовръзката. Докторът се обиди и отказа да управлява по-нататък. Все едно, трябваше да кацат, в кондензаторите вече почти нямаше енергия. Кибернетикът избра една малка клисура и под неговите команди Докторът осъществи кацането до самата скала. Мястото се оказа много сполучливо за лагер. Тесните стени на клисурата скриваха шлюпката от три страни. Според пресмятанията на Кибернетика слънцето идеше да наднича тук само

при изгрев, а това ги спасяваше от ужасната горещина. Стените на клисурата бяха и една нелоша естествена преграда. В случай на отбрана щяха да се защитават само от едната страна. Неизвестно защо Кибернетикът не вярваше в „пълното отсъствие на биосфера“. Заключение на Доктора беше направено прекалено прибързано, а той от опит знаеше колко много изненади крият в себе си новите, недостатъчно изследвани планети.

Решиха да отложат построяването на лагера до идването на Физика и Практиканта. Точно в уговореното време запалиха димния сигнал. Първият контролен срок изтече. Постепенно тревогата за другарите им измести всички други мисли. Взели със себе си бинокли, Кибернетикът и Докторът се запътиха към изхода на клисурата. Тя свършваше след около 100 метра, като откриваше широката панорама на равнината, над която съвсем неотдавна беше летяла шлюпката.

Слънцето плуваше над самия хоризонт. Вятърът беше утихнал и сега в цялото това мъртво пространство нямаше дори намек за движение. Чакаха в пълно мълчание четири часа. Стъмни се. Независимо от бавното въртене на планетата, слънцето почти се скри зад хоризонта. Трябваше да изчакат до втория контролен срок, след 24 часа, който беше определил Физикът. Безсмислено беше да започнат търсене, преди да се е разсъмнало. Трябваше да се върнат в лагера. Вечеряха с хранителна паста. Под дебелия броня на скафандрите телата ги сърбяха, терморегулаторите даваха засечки.

— Чувствувам как постепенно се превръщам в костенурка — жаловито каза Докторът. — Хайде да излезем навън — помоли той.

Нощта беше светла и мъглива. Вероятно причина за това беше виолетовото излъчване на атмосферата. Дори звездите не се виждаха. Контурите на скалите не изглеждаха резки. Сенките им непрекъснато сменяха очертанията си. Чувствуваха се някакво движение, чуваха се някакви шумове. Около два часа и двамата честно се опитваха да заспят, после Докторът предложи да отидат в кабината на шлюпката, но Кибернетикът нищо не отговори. Беше неприятно дори да си спомнят за тясната рубка, препълнена с ръбести прибори и вмирисана на изгоряла гума и пластмаса.

Изминаха още няколко часа. Все още не се съмваше. Кибернетикът предложи да започнат да строят лагера. Независимо от необходимостта да пестят енергията решиха да запалят прожектора.

Неговата светлина извади от тъмнината назъбената стена на клисурата. През нощта, в светлината на прожектора клисурата изглеждеше абсолютно непознато. Бяха се променили сенките на скалите и техните очертания. На Доктора му се стори, че в мига, в който светна лъчът, встрани от конуса на светлината, около входа към клисурата нещо мръдна. Някаква голяма маса, едва различима в разлятата отстрани светлина.

— Я освети ей там, към изхода — помоли той Кибернетика.

Едва лъчът плъзна настрана и Докторът сам се вкопчи в дръжката на прожектора и го обърна докрай. Точно по средата на равното дъно на клисурата стоеше някаква странна гладка скала. Докторът можеше да се закълне, че вчера тук нямаше нищо. Никаква скала. Изведнъж и двамата видяха, че между дъното на клисурата и скалата преминава ивица светлина, широка около половин метър... Скалата сякаш висеше неподвижно във въздуха. Не бяха дошли дори на себе си, когато скалата изведнъж се залюля отдолу нагоре, сякаш беше изрязана от огромно парче желе и бавно, много плавно се насочи към тях.

— Ето го твоето отсъствие на биосфера!

Преди Докторът да успее да отговори, преди да успее да предотврати нещастиято, малиновият лъч на бластера разпори тъмнината. На мястото, където току-що се движеше неизвестното, шумно се пръсна син облак и около тях настана нощ. Неизвестно защо прожекторът угасна.

— Дай прожектора! — извика Кибернетикът, без да изпуска бластера, но Докторът не му отговори.

Той трескаво шареше по колана на скафандъра, наслуки натискайки копчетата, разбрал, че това е безсмислено: цялото енергетическо оборудване беше излязло от строя, не гореше дори аварийното фенерче на шлема му и само радиото неизвестно защо продължаваше да работи. Той ясно чуваше шумното дишане на Кибернетика, щракането на копчетата и неговите проклетия.

Кибернетикът дръпна затвора на бластера, обърна се по посока на скалата и вече без да се надява на нещо, натисна спусъка. Но бластерът не ги подведе. Изглежда, че неговият автоматичен реактор продължаваше да работи и макар зарядът да се оказа доста по-нисък от

нормалното, в жълтеникавото му проблясват те успяха да видят, че наоколо вече няма нищо. Никакви подвижни скали.

— Престани — каза Докторът. — Да се върнем в шлюпката. Може би там нещо е оцеляло.

Обърнаха се и мълчаливо закрачиха към шлюпката. Беше тъмно като в рог. Сигурно поради това, че ги беше ослепила светкавицата на бластера. Изминаха десет крачки, петнадесет — шлюпката я нямаше.

— Сигурен ли си, че вървим правилно? — попита Докторът.

— Сега ще видим! — Кибернетикът отново щракна затвора, но Докторът го хвана за ръката.

— Май че стига. Твоята илюминация само привлича вниманието върху нас.

Вятърът ги удари в гърба. На Доктора му се стори, че във въздуха танцуват някакви огнени искри.

— Нещо ми става с очите... Ти виждаш ли тези светулки?

— Възможно е това да са разряди. Тук има сума енергия от радиацията и от това лудо зелено слънце. Но къде е шлюпката?

— Може би да се върнем обратно?

— Тогава изобщо ще изгубим посоката. Защо не нападат? Сега е най-удобно, на открито ние сме беззащитни, а нощните животни отлично виждат в тъмното. Ако опитат пак... аз ще ударя с протонни...

— Какво „пак“?

— Ами да ни нападнат!

— Откъде накъде реши, че са ни нападнали?

— Ами какво, да не би да си играят на криеница? Защо ще бягат направо срещу нас? Малко ли място има тука?

— Ти поне знаеш ли в кого стрелят?

— В кого ли? Защо „в кого“? Това беше някакъв звяр. Много добър звяр.

— Добре, ако е така. Ами ако не е?

— Е, знаеш ли...

Беше ясно, че въпросът на Доктора все пак смути Кибернетика. Докторът изобщо не искаше да продължава този разговор, но трябваше да го продължи, нямаше друг избор.

— Да обявяваме война на цялата планета с нашите сили не е много разумно. Как мислиш?

— Много обичаш да преувеличаваш всичко, Пьотр Семьонович. За каква война говориш? Какво общо има тук войната? Нападна ни неизвестно същество, аз стрелях по него, това е всичко!

— А ако не е просто същество?

— Говориш така, сякаш си открил на тази планета цяла цивилизация. При това хуманоидна. Сподели, ако е така!

— Нищо не съм открил! Но предпочитам да се държа така, че все едно тук може да има такава цивилизация и в крайна сметка, да не забравяме, че ние сме гости тук. Иска ми се хората винаги да бъдат добри гости. Достатъчно злини успяхме да направим на собствената си планета. Не бива да хващаме бластера без крайна необходимост. Аз съм почти сигурен, че това нещо нямаше никакви враждебни намерения. Иначе от нас нищо нямаше да остане. Само ние с теб тук сме двама, а разумът и въобще животът, та дори и най-примитивният, е способен да се обединява в случай на опасност.

— Ето, ето! Ти говореше, че на тази планета няма биосфера. Ти направи анализите и не намери дори вируси!

Докторът се усмихна:

— Така сме устроени, няма как. Винаги е по-приятно да обвиниш в грешка другия, особено ако се чувствуваш виновен сам. А биосферата... Какво пък, съгласен съм. Прекалено прибързан извод. Макар че това е странно, Миша. Много странно. Може би нашите ще намерят нещо ново?

— Те не взеха дори оръжие!

— Оръжието тук няма да помогне.

— Е, това ще видим! По-добре още от самото начало да покажем не слабост, а сила...

Докторът се умълча задълго. Вятърът постепенно се усили, стана трудно да се държат на крака и ясно се чуваше как скърца обвивката на скафандрите под ударите на пясъчните струи.

— Трябва да седнем и да почакаме да утихне вятърът — предложи Докторът.

— Върхът на стената е нестабилен. Ако вятърът се усили, ще започнат срутвания. Не бива да спираме. Трябва да намерим шлюпката или поне някакво укритие. Почакай! Вятърът духа по дълбината на клисурата, да се обърнем така, че да ни бие отстрани и да стигнем до стената, там сигурно ще се намери някоя пукнатина. Ако ни провърви,

ще дочакаме изгрева. По дяволите шлюпката. Сега не се знае къде е по-безопасно.

Провървя им. Беше не пукнатина, а овален вход в някаква пещера.

— Вчера оглеждах цялата местност. Тук нямаше никаква пещера — раздразнено каза Кибернетикът. — Не сме могли да отидем толкова далеч!

Спряха до самия вход, дишаха с голямо усилие. Под свода на пещерата вятърът веднага утихна. Очите им постепенно свикнаха с тъмнината и вече можеха да различат смътните сводове на каменния таван, които се губеха в далечината и светлото петно на отвора, очертано цялото от ситната мрежа на танцуващите във въздуха огнени точки.

— От тази тропня-свирня нищо не можеше да се види.

— Извади батерията на бластера. Ще я включим към прожектора на скафандъра.

— Тогава ще останем без оръжие.

— Това е глупаво. Ако там имаше хищник, ние нямаше да можем да направим и две крачки. Хищниците, особено нощните, рядко ходят на лов сами.

— Изплашиха се от изстрела.

— Ами, толкова страхливи зверове! Гасят прожектори, пренасят от едно място на друго шлюпки, пробутват пещери... Какви ли още могат да правят?

Кибернетикът пипнешком намери в тъмното рамото на Доктора.

— Недейте, Пьотр Семьонович. И без това е гадно.

— Добре, няма. Но ти все пак разреди бластера и светни. Омръзна ми да стоя на тъмно. Няма да е зле да огледаме помещението, в което ни поканиха. Забеляза ли? Стените като че ли са топли. Дори през ръкавицата.

— Нагрели са се през деня. Сега ще се опитам да включа фенера направо към бластера, без да вадя батерията.

Синият конус на светлината падна върху стената на пещерата.

— Само да не изгори излъчвателят, не е разчетен за такова напрежение — промърмори Кибернетикът, като въртеше нещо в кутията на бластера.

— Освети на различни страни. Искам да огледам.

— Пещера като пещера. Какво ще оглеждаш?

— Е, не си съвсем прав... Стените сякаш са разтопени и топли. Вътре не биха могли да се нагреят дотолкова от дневната топлина. Ами тези грапавини?... Ето виж — сякаш пещерата е била прогорена в скалата...

— Ами да, специално за нашето идване.

Около една минута Кибернетикът мълчаливо се ровеше в колана на скафандъра си, а Докторът, протегнал в ръцете си бластера с кълбото шнур, все не можеше да откъсне очи от стената на пещерата.

— Знаеш ли, тя е доста дълбока. Ще трябва да видим какво има по-нататък.

— През деня ще видим. Ако нищо не се е случило с шлюпката... Много странно. Изгорели са само външните батерии на скафандрите. Насочено излъчване? Може би то е йонизирало само малък участък, точно там, където са били батериите? Но тогава защо дозиметрите не показват нищо? С това сам не мога да се справя, като дойдат нашите...

— Тихо! — прошепна Докторът. — Нещо се мярна в далечния ъгъл на пещерата, нещо тъмно и не много голямо. Дай ми бластера — каза той, колкото можеше по-спокойно.

— Защо?

— Искам още веднъж да огледам стените. Превключи го, моля те, на моя фенер.

— Трябваше да вземеш твоя! — измърмори Кибернетикът, но все пак превключи батерията.

Като зареди оръжието на празен ход, Докторът внимателно обърна шлема си в посоката, в която току-що беше видял движението и рязко натисна копчето. Две очи блеснаха силно с жълта, ахатова светлина. Същество с големината на агне седеше, заслепено от светлината.

— Стой! — извика Кибернетикът. — Не се приближавай към него!

Но Докторът дори не се обърна.

— Нашите скафандри издържат на лазерен удар. От какво всъщност се страхуваш? Все пак има биосфера! Има!... Не, това просто е потресаващо — та то няма дори уста! И крака не се виждат! Как се движи? Каква е обмяната на веществата?

Докторът направи крачка, за да разгледа по-добре представителя на този неизвестен свят, и в същата секунда се разнесе глух мляскащ звук, сякаш някой удари с длан твърдо замесено тесто. Съществото се присви, притисна се към стената и започна бавно да изчезва. Най-напред изчезна задната му половина. Около секунда то имаше вид на барелеф, изсечен в скалата от дъвен художник. Но той ставаше все по-тънък и по-тънък, линиите му постепенно изчезваха и ето че пред потресения Доктор вече нямаше нищо освен гладката повърхност на камъка.

— Видя ли? — попита Докторът, без да откъсва очи от мястото, където току-що седеше съществото.

— Видях... — отговори Кибернетикът неизвестно защо шепнешком.

— Сякаш се гмурна. Гмурна се направо в камъка...

За да провери себе си, Докторът докосна с ръкавица мястото, където изчезна съществото. Камъкът беше мек, податлив като глина и много горещ.

— Може би то го е разтопило? Някаква високотемпературна форма на живот?

— Не. Имам чувството, че това е нещо съвсем друго, нещо много по-сложно...

Предчувствието не измами Доктора. Десет или двадесет секунди след изчезването на съществото отново се разнесе познатият мляскащ звук. Стената потрепери и започна бавно да отива някъде навътре, сякаш оттам я изсмукваше някаква огромна уста. Най-напред се образува неголяма фуния, която бързо се разширяваше и приличаше по-скоро на неправилна сферична дупка. Тя се изви навътре в скалата, разшири се и най-накрая замря, образувала дълъг тесен коридор, отделен от пода на пещерата с невисоко, около половин метър, каменно стъпало. През тунела свободно, без да се навежда, можеше да мине човек. Насоченият към вътрешността лъч на фенера не показва нищо. Светлината се губеше в светлините не този дълъг и равен тунел, крайт на който не се виждаше.

— Струва ми се, че ни канят да влезем...

— Дори няма да помислим за такова нещо! При енергетично въоръжение като тяхното е необходима силозащита, а ние...

— Ние вече не сме експедиция, Миша. Струва ми се, че ти си забравил това, така че хайде да влезем както сме си и дори тази играчка да оставим. — Докторът изключи бластера. — Няма какво да губим, а доверието се печели само с доверие.

Повече не спориха. Дори когато Докторът се обърна и сложи бластера на прага, предварително извадил от него батерията, Кибернетикът не възрази.

Изминаха около двеста метра, а може би и повече. В този съвършено гладък коридор с леко проблясващи, сякаш лакирани стени, беше много трудно да се определи разстоянието.

Вървяха леко. Подът меко пружинираше под краката им. За компенсация на външната температура трябваше да включат охлаждането на скафандрите на пълна мощност.

— Забеляза ли, че преди да се образува проходът, камъкът дори не светеше, температурата му е съвсем ниска, иначе никакво охлаждане нямаше да ни помогне. Ако това не е топене, тогава какво е?

— Може би е охлабена връзката между молекулите?

— Молекулното сцепление? Не знам... За това е нужна адска енергия...

— Мен ме безпокои друго — този проход е прекалено дълъг.

— Ето, май това е краят.

Но не беше краят. Просто коридорът се разделяше на два еднакви ръкава. Около минута те стояха в мълчание и размисъл накъде да тръгнат. А след около петдесет метра коридорът отново се раздели. Те се върнаха и отбелязаха първия завой. После Кибернетикът предложи по-рационален начин.

— Ще завиваме само надясно, за да не се объркаме.

Завиха още веднъж наляво и почти веднага лъчът на фенера освети ново кръстовище.

— Не особено прав път, а?

— Честно казано, на мен това не ми харесва — каза Докторът.

— Може би да опитаме един път да завием надясно.

— Десните тунели трябва да бъдат задънени.

— Откъде знаеш?

— Знам, знам... Може, разбира се, да се провери, само че отбележи пак завоя.

Провериха. Докторът излезе прав. Но това откритие го обезпокои още повече. Върнаха се на отбелязаното място и пак завиха наляво. Докторът вече почти не разговаряше. Неговите тътрещи се крачки се долавяха все по-слабо. Чул затрудненото му дишане, Кибернетикът спря.

— Филтърът ти ли не работи? Защо непрекъснато изоставаш?

— Просто забравих да си сложа нова бутилка, когато излизахме от шлюпката.

— Интересно, как си успял да си вземеш изпитите в школата от трета степен... — каза Кибернетикът, като внимателно изучаваше своя разпределител. — Значи имаме въздух само за половин час. Ще трябва да побързаме. — Той отвинти резервната си бутилка и я подаде на Доктора. — Дръж, другарю медицински работник. Жалко, че аз не съм Навигатор — при мен за такива работи нямаше да минеш с един наряд!

— Благодаря — протичко отвърна Докторът.

И Кибернетикът усети как от тази позната земна дума цялото му раздражение се изпари.

Изминаха около десет минути, преди да разберат — нещо се беше променило. Появи се едва забележимо движение във въздуха.

— Угаси светлината — помоли Кибернетикът.

В настъпилия мрак видяха отпред светло петно.

— Изглежда, там е изходът!

— Разбира се, че е изходът. Лабиринтът винаги завършва с изход, ако се приложи правилото на лявата ръка.

— За какво говориш? — не разбра Кибернетикът.

— За земните лабиринти.

— Но тук не е Земята!

— Там е работата, я! Точно това не ми харесва. Прекалено познат лабиринт. И прекалено прост...

Сега проходът се беше разширил и премина в дълга зала. Някъде напред слабо проблясваше някаква локва. А още по-нататък след нея скалата свиваше встрани и можеше да се види познатото дъно на клисурата.

— Гледай, вече се съмва — каза Кибернетикът. — Дълго сме се лутали.

Докторът не отговори. Той беше спрял и сега стоеше със стиснати юмруци, като с ненавист гледаше локвата, преградила пътя им.

— Какво си се заковал? Хайде! Добре, че излязохме в нашата клисура, ще успеем да стигнем до шлюпката.

— Разбираш ли, Миша... Ние няма да минем оттук!

— Няма да можем ли?

— Не. Аз казах — няма да минем. Сега ще ти обясня всичко.

— Какво има да ми обясняваш? Ще ми обясниш, като сменим бутилките!

— Тогава вече ще е късно. Чуй, този лабиринт... А сега този басейн, дъската... Ето там, виждаш ли?

— Каква дъска? Виждам една каменна плоча и това е прекрасно. От нея лесно ще прескочим локвата!

— Точно така. Именно ще прескочим... Там е цялата работа.

— Говори разбрано, в края на краищата!

— Помниш ли, в лабиринта аз знаех, че през цялото време трябва да завиваме наляво?... И тази зала ми е позната.

— Е, брате, тук вече май прекали! Не би могъл да видиш никъде тази зала!

— Тук не съм я виждал. Видял съм я на Земята. Имам чувството, че съм виновен за нещо, като че ли аз съм измислил тези опити...

— Какви опити?! — сега вече Кибернетикът окончателно се ядоса. Той се обърна към Доктора и лицето му почервения от гняв. — Ще говориш ли разбрано, или да те мъкна към изхода? Остава кислород само за петнадесет минути, стига си раздавал чувства!

— Е, слушай тогава. В такава зала ние показваме на студентите опити с мишки, е... за най-прости инстинкти, разбираш ли? Ето там е лабиринтът. Тук е участъкът за прескачане. На края — примамката. Парче сланина или изход — разликата не е голяма. Разбира се, всичко е в съответно увеличен мащаб.

— Искаш да кажеш, че сега в ролята на мишките сме ние?

Докторът мълчаливо кимна и седна на пода. Той си избра един по-удобен камък и започна да се разполага най-обстойно и съвсем спокойно. Виждаше се, че е взел някакво окончателно решение и сега вече не бързаше за никъде. За да може да вижда лицето му, Кибернетикът трябваше да седне до него.

— Значи, те проверяват нашите най-прости инстинкти... Напразно остави бластера!

Докторът не отговори нищо, само внимателно го погледна и неизвестно защо Кибернетикът се смути и отмести поглед. Но почти веднага някаква нова мисъл го накара да скочи на крака.

— По дяволите! Та това е нелепо! Те не са могли да не видят шлюпката.

— Разбира се, те са видели шлюпката и разбират, че ние не сме мишки. Надали те изобщо знаят какво представляват мишките, но със сигурност знаят как ние се отнасяме с тях.

— Откъде?

— Оттам, откъдето знаят за този стенд. От моята памет.

На Кибернетика му се стори, че след тези думи дишането му се затрудни, сякаш изтекоха онези петнадесет минути, които им оставаха...

— Мислиш ли, че те четат мислите ни?

— Мислите едва ли. Човек мисли със символи, с думи. А тази условна система не може да бъде разбрана веднага от никой друг разум, още повече, че не само начина на информация, но и нейното кодиране като правило винаги са различни. Помниш ли бета Орион? Колко се мъчихме тогава да разшифроваме езика на миризмите? Не. Мислите не, но паметта може би им е достъпна. Паметта и преди всичко зрителните образи. Е, и емоционалната окраска на някой определен образ сигурно им е понятна... Впрочем, всичко това са само догадки, фактите засега са много малко. Не успяхме да съберем достатъчно.

— Ще успеем — механично каза Кибернетикът и изведнъж разбра всичко, което Докторът имаше предвид. — Тоест, ти искаш да кажеш, че ние нямаме друг изход, освен отказа да участвуваме във всичко това? — Кибернетикът обгърна с жест каменния чувал, в който седяха.

— Радвам се, че ти разбра това. Има неща, които много трудно се обясняват.

— Не, чакай! Можем да заобиколим дъската или да се върнем. В края на краищата в лабиринта може да има и друг проход. Ние не проверихме всички отклонения. Да седим така, докато ни свърши кислородът ли?

— Разбираш ли, Миша, със сигурност знам само едно нещо, което отличава човека от мишката...

Те замълчаха, чуваше се как някъде капе вода и как съска въздухът в респираторите. Кибернетикът така и не попита какво е това нещо и тогава Докторът довърши:

— Чувството за собствено достойнство.

Секунда преди тези думи на Кибернетика все още му се струваше, че ще може да придума Доктора или в най-лошия случай да изтича до шлюпката за нови бутилки. Дори сега, след като прие в себе си правотата на Доктора, но все още ненамерил сили да я приеме докрай, той злобно възрази:

— Но аз няма да застана по-близо до мишката, ако мина по тази дъска.

— Разбира се, че не. Но тогава ти ще приемеш условията на играта, която ни предлагат. Мишките винаги ги приемаха.

Отново задълго настъпи мълчание. Светлината на фенерите постепенно ставаше жълта и Кибернетикът си каза, че явно и на батерията от бластера ѝ е дошло много и те скоро ще останат в пълен мрак. Може би така дори ще е по-добре.

Докторът го хвана за рамото. През скафандъра ръката му беше съвсем лека.

— Мислиш ли, че те ще разберат?

— В крайна сметка поне ще научат нещо за нас. И после, преди всичко за нас самите е важно да не се превръщаме в опитни зайчета...

Докторът не успя да довърши фразата. Зад гърба им се разнесе силен пукащ звук. И двамата рязко се обърнаха. Стената я нямаше. Изчезнало бе цяло парче от няколко квадратни метра. И съвсем наблизко, до самия пролом те видяха шлюпката.

ГЛАВА IV

Глухарчетата в тревата бяха като пламъчета на земното слънце. За секунда проблясна лудата надежда, че това е Земята. Ето, зад този познат бор започва пътеката за санаториума... Но пътека нямаше. Практикантът видя, че няма веднага щом се изправи на крака. Изведнъж той усети, че тревата под краката му беше прекалено бодлива и прекалено твърда, за да бъде земна трева. Физикът беше станал и сега гледаше Практиканта така, сякаш искаше да провери дали и той вижда гората.

— Според мен, това не е халюцинация или мираж — каза Практикантът, едва изговаряйки думите през спазмата, свила гърлото му.

По-късно, когато си спомняха какво бяха предчувствували в онези първи минути, те точно установиха, че все пак в чувствата им е имало най-малко удивление. И не защото възприемането на необикновеното се бе притъпило у тях на тази планета. Просто през цялото време те инстинктивно бяха очаквали някакво чудо. И сега, когато чудото беше станало в действителност, те го възприемаха като нещо нормално. Като нещо, което се разбираше от само себе си, изглеждаше и отсъствието на последствия от радиацията. Наистина Физикът смяташе, че те могат да се проявят и по-късно, но Практикантът му възрази, че на планета, на която растат каменни борове, радиацията също може да бъде по-особена. Физикът не разбра веднага за какви каменни борове става дума. И тогава Практикантът му подаде една клонка, в пречупеното място на която вместо познатата светла дървесина тъмнееше камък.

— За това нещо се досетих по-рано. Виж, не трепва нито един клон, независимо от силния вятър. Това не са истински дървета. Много точно копие.

— За всяко копие е необходим оригинал.

— Тук е използвано всичко, което е можело да се извлече от моята памет... Силуетите на дърветата. На заден план те сякаш се

размазват. Там няма нищо, защото аз не помня какво имаше там, в санаториума — някаква беседка или фонтан. Образувано се е безформено парче. В мястото, където се пречупва клонът, няма нито жилки, нито артерии, виждаш ли — това е структурата на базалта. Това не са вкаменени дървета. Това са копия на дървета, направени изкусно от камък.

— С какво цел?

— Не знам. Може би това е техният начин на общуване.

— Ами! Ние рисуваме на хартия, а те изсичат посланията си от скали. Прост и евтин начин.

— А как иначе ще обясниш това?

— Засега не знам. Хайде да видим какво друго има още тук.

Каменните копия на дърветата стояха в полукръг в около четири реда край мястото, където бяха спали. В пустинната базалтова равнина зад дърветата нищо не се бе променило. Физикът, с ръка над очите, за да се предпази от вятъра, дълго се взира в посоката, в която беше отлетяла шлюпката.

— Не е ли време да се връщаме? Те сигурно и досега не са свалили скафандрите.

— Мислиш ли, че Докторът ще ти повярва? Приборите ще покажат, че сме се заредили с повече от три хиляди рентгена. Лекарите като правило не говорят с мъртъвци.

Изпитваха желание да се шегуват, да се смеят, жадно да гълтат въздуха, горещ и тръпчив като вино. Всички тревоги останаха на заден план, сравнени с този огромен и важен факт, че усещат по лицата си докосването на въздуха, че ги болят краката от умора и много им се иска да пият вода.

Едва привечер намериха хълма с познатите очертания. На Практиканта му се струваше, че това е друго място. Той започна да спори с Физика и продължи, докато оня не разрови пясъка с ръце и не намери парчетата дъски от опаковката на планетния робот.

Присвил очи, Практикантът наблюдаваше как вятърът завява с дългите си струи дупката, изровена от Физика в базалтовия прах. Едва пълзящото слънце се скри зад хоризонта и веднага духна студен вятър, Физикът обиколи цялото място, като събираше най-старателно силикетовите парчета от сандъка.

— Защо ти са?

— През нощта ще стане още по-студено. Силикетът се пали трудно, но ако успеем, ще стане хубав огън.

— Искаш да нощуваме тук?

— Разбира се, в тъмното няма да намерим лагера, а освен това роботът... Ако се върне, ще получим допълнителна информация.

— По програма той трябваше да ни чака тук от няколко часа.

— Възможни са непредвидени закъснения... Разбира се, знам, че щом го няма досега, най-вероятно вече няма да се върне. Но все пак да почакаме. Това е единственият ни запазен автомат...

— А контролният срок?

— Назначил съм му допълнителен. Те ще се тревожат, но нямаме друг изход.

— Не мисля, че да стоим на едно място е по-безопасно, отколкото да се движим, едва ли ще можем да заспим.

— Има още една причина. За нея не искам да говоря предварително. Хайде да почакаме, все нещо ще се изясни. Все за нещо са били тия дървета и всичко останало.

Значи, и Физикът през цялото време чака. Чака следващата стъпка. Сигурно е прав. И сигурно така трябва — с открито лице. Нямаат скафандри. Нямаат робот. Нямаат оръжие. Двама беззащитни на чужда планета и този огън... Все едно, че са на туристически поход и изморени от дългия път, имат почивка... Сигурно така и трябва да чакат...

Зеленикавият залез изгасна и студеният мрак ги обгърна от всички страни. Нощем, на открито, човек с особена сила чувства самотата си дори на Земята. Тук това чувство се изостри още повече. На Земята нощите са пълни с шумове и звуци на живот. Космосът е ням, но дори с неговото еднообразно и равнодушно мълчание можеше да се свикне по-лесно, отколкото с тишината на тази мощ, в която се чуваше ту някакво далечно буботене, ту тъжният вой на вятъра, разкъсван на талази от острите зъбери на скалите, ту шумоленето на песъчинките. Нямаше го пукотът на жетварките, нито шумът от криле или внимателните стъпки на нощен хищник.

Когато мракът обгърна огъня от всички страни, остана само едно малко късче осветено пространство. Нощта се спотаи зад гърба им, в търпеливо очакване на своя час...

Силикетовите дъски не бяха и толкова много... И когато изгоря и последната дъска, изстинаха червените очи на въглените и изгаснаха последните искри — нищо не се случи.

На около четиридесет крачки от тях имаше огромен гладък камък, голям колкото пететажен блок. През деня Практикантът се беше изкачил отгоре, за да огледа наоколо по-добре и затова беше запомнил добре прорязаните от бръчки грапави каменни стени.

Неочаквано, камъкът, останал встрани, ясно изпъкна на фона на тъмното небе, с което плътно се сливаше само малко преди това. Отначало и двамата помислиха, че зад хоризонта е пламнала някаква светлина, но само след секунда разбраха, че свети самият камък. Постепенно цялото му масивно тяло се наля със светлина, като променяше оттенъците си от тъмночервено до вишнево и светлорозово. Дълги, вълнообразни цветни линии пробягваха по камъка ту отгоре надолу, ту отдолу нагоре. В същото време камъкът започна да става прозрачен. Сега той приличаше на гигантски розов кристал-турмалин, осветен отвътре с непонятна светлина. Заедно с образуването на тази почти пълна прозрачност вътре в камъка се бяха образували смътни уплътнения, които приличаха на белезникава мъгла, сякаш някой беше капнал капка мляко в чаша с вода. През цялото време тези уплътнения се движеха и постепенно се свиваха, като ставаха все по-плътни и по-отчетливи. В същото време сякаш се разтапяха и разклоняваха, като образуваха сложни и непонятни за хората конструкции и абстрактни рисунки, в които не можеше да се долови нито ритъм, нито симетрия.

Няколко минути, след като се беше образувала, картината на белезникавите контури вътре в камъка започна да се усложнява, ускори се и темпът на образуване на нови рисунки. Неочаквано целият камък бе пронизан по диагонал от някаква невъобразимо сложна, иглеста конструкция. Пред очите им тя се разрастна в дълбочина и ширина, после неочаквано пламна и с многочислени искри и се разпадна. Светлината вътре в каменния блок веднага започна да избледнява, а самият камък потъна, контурите му се размазаха и преди да изгасне и последният проблясък от светлина, преди всичко отново да изчезне в нощната тъмнина, те успяха да забележат как камъкът се изтегли нагоре и настрани сякаш се наместваше по-удобно във вековното си

ложе. По стените му заедно със златистите искри премина лека кратка тръпка. После всичко изчезна в непрогледен мрак.

И двамата не можаха да мигнат до самото разсъмване, но през нощта нищо повече не се случи. Слънцето не беше успяло да изгрее, когато и двамата вече стояха в подножието на тайнствения камък. Жадните им очи не можаха да открият нищо необикновено върху изкривените, пропукани стени. При докосване повърхността му беше мъртва и съвършено студена. От южната страна на камъка се беше запазила дори ивица пустинен загар. Физикът откърти от края на една пукнатина няколко образеца, но и на прясно отчупеното място структурата на камъка с нищо не се отличаваше от обикновения базалт.

Като захвърли парчетата камък, той учудено вдигна рамене:

— Просто станало му неудобно да лежи. Ако имахме кинокамера...

— И корабния мозък, в който да пуснем лентата за обработка на данните... Не, на тази планета ще трябва да разберем всичко със собствения си ум...

Дълго спориха какво да правят по-нататък. Физикът настояваше да се връщат в лагера. Практикантът смяташе, че не бива да се махат, преди да са разбрали нощното произшествие.

— Че как ще го разбереш, как? Е, да допуснем, че тази нощ камъкът ще засвети и ние ще видим същите или може би съсем други структури. Какво можеш да разбереш от всичко това?

— Този, който може да създава толкова сложни системи, сигурно ще може да намери начин за общуване.

— Първо, ако поиска. Второ, за тази цел той трябва преди всичко да ни разбира. Трето, погледни — Физикът обърна раницата си и изтърси трохите — не можем да ядем камъни. И после, защо мислиш, че тази система е създадена специално за нас? Ами, ако съществува сама за себе си? Защо да не бъде самостоятелен хомеостат, онзи именно тайнствен фактор, който е зает само със своите лични работи, а върху нас влияе чисто случайно?

— Точно затова не бива да се махаме. Ако тази среща е случайна, ние можем да изгубим единствения си шанс, да прекараме години на тази планета, сврени в пещерите ѝ, като се храним с хлорелова супа,

до края на дните си да гледаме базалтовите скали и да си спомняме за пропуснатия шанс!

— Че кой ти забранява да се върнеш тук, след като намерим нашите?

— И да видя само един камък? Просто скала базалт? Това, което видяхме, идва и си отива. Неизвестно е колко време ще остане тук. Може би предстоящата нощ е единствена и последна, за да можем нещо да разберем и да си обясним. Може би сега най-важното е да не си отиваме, да покажем, че ни е интересно и необходимо това, което сме видели. Да покажем, че поне се стараем да разберем. Можем да се махнем, разбира се. Само че това също ще бъде отговор. И кои знае дали ще се опитат още веднъж да ни натрапят обяснение, от което ние вече един път сме се отказали.

— Е добре, може би ти си прав. Не съм сигурен дали още един ден гладуване ще ни е от полза, но в края на краищата през последните дни ние непрекъснато вършим не много разумни неща. Независимо от това, досега не ни се е налагало да се оплакваме.

Денят се точеше безкрайно дълго. Измъчени от горещината и от безсмисленото, според Физика, чакане, към вечерта те вече почти не си говореха, всеки зает със собствените си мисли и спомени.

Дълго преди залеза на слънцето и двамата усетиха необикновена сънливост. Това сигурно беше реакция на организма срещу преситения от събития ден. Пропъждайки неканената дрямка, Практикантът току се приповдигаше на лакът. Той втренчено гледаше камъка. Най-вероятно вече нищо нямаше да се случи и чакането беше напразно. Тук те имат работа с чужд разум, с чужда воля... Той си спомни абсолвентските изпити, прощалната вечер в института... Тогава Сергин му беше казал: „На теб сигурно няма да ти провърви, прекалено много го искаме.“ Те се разбираха почти без думи, бяха стари приятели. Сега Сергин беше заминал в далечна експедиция на Алфа. Хора с тяхната професия трудно поддържаха старото приятелство. Губеше се връзката. Човек забравяше отначало лицата на приятелите си, а после вече не помнеше как е изглеждала пейката в парка на института и на нейно място постепенно се образуваше парче базалтова стена...

Хайде, не си струва да придава толкова голямо значение на всичко това. Ако трябва, ще си спомни всичко. Именно „ако трябва“, а

просто така, за себе си не трябва ли? Но аз чакам тъкмо защото помня, защото вече не съм само практикант... Да, разбира се — „пълномощен представител на цивилизацията“. А Ленка, между другото, така и не ти подари видеографията си. Не вярваше ли в него? Или не искаше да чака? Или всичко помежду им е било не чак толкова сериозно? А какво е „не чак толкова“ и какво — „чак толкова“? Въпроси, въпроси... Преподавателят Горовски не го обичаше тъкмо заради безбройните въпроси. „Трябва да се мисли самостоятелно, да се пита за всичко е просто неетично, младежо...“

В лицето го удари рязък, поривист вятър и вдигнал глава за сетен път, Практикантът видя, че слънцето най-после е залязло. Камъкът се извисяваше пред него като мълчалива, студена стена. Практикантът се обърна към Физика и с учудване установи, че той спи. Значи ще трябва да бди сам. Все някой трябва да чака, ако ще и цяла нощ. Но мислите му се объркваха. Беше много трудно през цялото време да се помни най-важното. И най-важното сега беше да не заспи, да не пропусне... И все пак той заспа. Че е заспал разбра веднага, още щом рязката белезникава светлина го удари по затворените очи, разбра и това, че отворил очи, изведнъж се намери в полукръгла, добре осветена зала с равен пясъчен под. И веднага се ужаси, защото помнеше, че не трябва да заспива, а ето — заспал е... Но тогава тази зала може би съща е част от съня, който продължава? Не. Мозъкът му работеше прекалено отчетливо и ясно и само преходът му в това ново за него положение оставаше неясен, сякаш за секунда съзнанието му се беше изключило и ето го тук, в тази зала...

Така. А сега спокойно, да приемем, че всичко е нормално. В края на краищата, щом като имаше каменни дървета, защо да няма зала? Може би така трябва? А къде е Физикът? Защо го няма? Да почакаме, все нещо ще се изясни, току тъй не се сънуват такива зали. Можеше да се наведе и да преброи песъчинките на дланта си — четиридесет и три... Можеше да брой по-нататък, но това не беше задължително. И без това вече знае, че това не е сън. И веднага след тази мисъл го разтреса вълната на страха. Затвореното пространство наоколо сякаш нямаше изход. Какво може да означава тази зала? И защо тук е толкова светло? Откъде е тази светлина? Светлината идваше отвсякъде. Изглеждаше така, сякаш свети самият въздух. Стената минаваше от двете му страни като стръмно полушарие и се губеше в тази сияйна

дъга. Какво ли да се направи? Пък и трябва ли? Може би е по-добре да чака? Не, не би могъл да чака в тази зала.

Той чувствуваше — още минута-две и няма да издържи, ще започне да удря с юмруци по стената и да крещи, за да го пуснат. А не биваше да прави това. Трябваше да се направи нещо друго. И преди всичко да преброи до четиридесет, да се отпусне вътрешно, напълно да изключи... Да си представи ярък, слънчев ден в Крим, ослепителната синева на небето и една чайка. Така. Добре. Сега може да отвори очи и още веднъж спокойно да обмисли всичко. Ако реши да се движи, изборът му не е голям. Единственият му ориентир е стената. Между другото от какво е тя? Базалт. Прилича на естествен. Никакви следи от обработка...

Е, да тръгнем надясно. Трябва да брои крачките си, за да може после да се върне в изходната. Четиридесет крачки, петдесет... И ето ви, моля, заповядайте — врата. Най-обикновена, каквито има в стандартните жилища от стериклон на Земята... Дръжката ѝ проблясва. Много акуратна врата и страшно нелепа на фона на базалтовата стена, простираща се нагоре и настрани до безкрайност.

Е какво, врата — това е вече нещо съвсем ясно, може да се предположи, че е специално за него. В такъв случай, да я отворим.

Практикантът протегна ръка и отвори вратата в корабната рубка. Настъпи мигновено превключване на паметта и отворил вратата, той вече не помнеше това, за което беше мислил преди минута. Но затова пък прекрасно помнеше защо бягаше към рубката и как малко преди това Физикът се опитваше да го блъсне в шлюпката.

„Значи все пак успях да се отскубна“ — проблясна закъсняла мисъл. Навигаторът и Енергетикът мълчаливо стояха до пулта. Навярно току-що бяха изключили аварийната сигнализация и тишината бе почти осезаема.

„В шлюпката! По-бързо!“ — извика им той. Или прошепна? Неизвестно защо Практикантът не чу гласа си, но затова пък сега беше останал сам на пулта. Навигаторът и Енергетикът бяха изчезнали, но той няма време да мисли за това, няма време за анализи, защото най-важното сега е тази малка светла точка на единствения оцелял екран; трябва да ѝ се даде да отлети колкото може по-надалече, да се изтегли извън зоната на взрива... Това е най-важното. Да можеше да издържи още десет секунди, петнадесет... Беше много трудно, защото

магнитната риза на реактора сега се удържаше само с ръчно управление. Ще може ли сам? Трябва да може, щом се е наел. Регулаторът на разпределителя на полето е много далеч, а не бива да напуска главния пулт... Нима това е краят? Ето сега... Но това е невъзможно! Светна надпис: „Готова е втората шлюпка!“

Откъде се взе тя? Та те бяха свалили от нея всички детайли, втората шлюпка не би могла да бъде готова! Но надписът светеше и това означаваше, че той все още може да успее, само дето взривът може би все още може да засегне онази, първата шлюпка, в която сега бяха Докторът, Физикът и останалите. Всички, които му довериха живота си. Неизвестно защо шлюпката се движеше все по оста на движение на кораба. „Полудели ли са всички там?“ Налагаше се да задейства спирачките на кораба, да го отклонява настрана и нямаше кога да мисли за втората шлюпка... Светът се пръсна, блесна бял пламък и всичко беше заличено от непоносима болка...

Той дойде на себе си вече в залата. По лицето му на ручей се стичаше пот, въздухът не му достигаше. И първата му мисъл беше; ето значи, как е станало всичко там... Ето какво са чувствували всъщност тези, които тогава наистина изведоха шлюпката извън обсега на удара, като им подариха точно тези петнадесет секунди... И веднага го обхвана възмущение. По-добре да бяха помогнали... А те, вместо това, си правят експерименти. Стига! Достатъчно! Колко беше вървял покрай стената? Като че ли петдесет крачки... Само че... Какво „само че“? Може би това е контактът?... Какъв контакт? Та това е само сън, кошмарен сън, трябва да се събуди или да се махне... Да, да се махне... Не е ли прекалено логично: да си отиде от съня, да измине наляво именно петдесет крачки? Не, тук нещо не е наред, насън не може да има такава логика и човек не може насън да анализира събития, които са се случили и да ги управлява. В обикновения сън събитията се наслагват едно върху друго, а тук определено имаше някаква логика... Те искаха нещо от него, искаха да разберат нещо. Или да обяснят. Ще трябва все пак да се върне при тази проклета врата. Интересно, каква ли изненада му е приготвила тя сега? А да помогнат? Е, да предположим, че не са могли, не са успели...

Край вратата нищо не се беше променило. Пясъкът все така скърцаше под краката му, все така проблясваше металната дръжка. Можеше да не бърза. Нищо тук не издаваше, че времето тече. Всичко

изглеждаше замряло, сякаш беше в спрян кадър. Същото осветление, същият камък, пясък, същата врата. Практикантът решително натисна дръжката. Сега това беше изпитна зала... Той се огледа. Копие на залата в института, по-скоро на част от нея. Там, където в института амфитеатрално се издигаха редиците на пейките, тук нямаше нищо. Гладка, полирана стена от черен камък сякаш скриваше от него всичко излишно, което нямаше отношение към делото. Бяха оставени само катедрата на преподавателя и пултът на компютъра, чрез който по време на изпита можеше да се моделира всякаква сложна ситуация. До пулта имаше екран, на който машината извеждаше резултатите от предложената ѝ задача.

Практикантът внимателно, все едно че подът под него беше стъклен, тръгна към екрана. Обаче на пулта на компютъра не можеше да се натисне нито едно копче. Това беше само макет на машината, също като каменните дървета от неговия сън. За да се убеди още веднъж, Практикантът застана до катедрата. И тук беше същото. Тумблерите на изпитващата машина бяха едно цяло с пулта. Какво всъщност искат от него? Що за изпит е това, щом няма кой да задава въпроси и неизвестно кой трябва да отговаря. Все пак, имаше кой да отговаря. Той разбираше, че тази зала не случайно е построена специално за него. В нея имаше някакъв смисъл, който почти вече му беше ясен, и изпитът все пак щеше да се състои, ако той успее докрай да разбере всичко. Ако разбере... ами ако не?

Зад преподавателския пункт бездействуваше познатата пъстра мозайка от превключвателите на скалите и едва сега, след като внимателно се бе вгледал и вслушал, той усети колко плътна тишина цари в залата и колко далеч е всичко това от истинската Земя. Няма да се отвори вратата и да влезе закъснелият Колединцев, а суровият, насмешлив Горовски, който някога го беше учил да мисли самостоятелно, не ще попита: „Какво е свобода на избора при недостатъчна информация?“... Мъртвият екран на изпитващата машина изведнъж припламна с рубинова светлина. Само за секунда. Припламването беше толкова кратко, че той се усъмни дали изобщо го е имало. Практикантът застана пред екрана. Не, това е само камък. Тук няма какво да свети, макар че ако си спомня камъка, до който заспах... Струва ми се, че се отвличам. Трябва да мисля за неща, които на този сандък ще му се сторят важни. Защо не предложат по-прост начин на

общуване? Що за странни маниери да се подслушват чужди мисли, откъслеци от думи... Впрочем, не мога да съдя за това. Може би те не знаят друг начин на общуване, а и сигурно много от привичните за нас неща изобщо не могат да им се явят в главата, ако изобщо имат глава...

Практикантът обиколи няколко пъти около катедрата, постоя замислено пред пулта. Залата все още чакаше нещо... Може би чака да влезе преподавателят? Добре би било... Но Практикантът знаеше, че това няма да се случи. Ако можеха да си поговорят просто, по човешки, нямаше да е необходима тази зала, нито скулптурите на дърветата. Но там е работата, че те не са хора. Това, с което се срещнахме, е много сложно и чуждо за нас. И работата не е там, как изглеждат. Много по-важно е какво мислят за нас... А ако е така, значи този изпит е нужен не само на тях, а и на нас. Е какво... На всеки студент се дава време за мислене. Той седна на стъпалото на катедрата, подпря главата си с ръце и се замисли. Преди всичко трябва да реши как ще отговаря. Няма съмнение, че те чакат. Не могат ли да зададат въпрос? Или той сам трябва да реши какво и как да отговаря. Да допуснем. Но за какво да говори със стените? Да вика на глас? Това със сигурност не върви. На тях може би изобщо не им е познато самото понятие реч? Пък и какво да говори? Да разкаже колко сме хубави, добри и умни? Колко много искаме да се върнем на Земята и колко ни е необходима помощ? Но за това не е трудно да се сетим при мъничко желание. Не са нужни думи. И все пак тях нещо ги интересува, нещо важно... Но какво? Какво би ме заинтересувало мен в такъв един случай? Да допуснем, че имам планета, по която се разхождат светещи камъни. И изведнъж върху нея пада чужд звездолет и един такъв симпатяга на двадесет и четири години не може да довърши практиката си, защото няма с какво да се върне на Земята. Но нима най-важното е да се върне? Нима не в името на такава среща десетки земни звездолети кръстосват космоса вече толкова години? Ние търсим братя по разум. Понякога намираме разумни растения или примитивни амеби на Арктур, и изведнъж се срещаме с нещо, което дори не може веднага да се обясни... И това „нещо“ те завлича в някаква зала за изпити, задава ти неизказани въпроси, чака отговор... Е, не мога да издържа този изпит, голяма работа.

И изведнъж той разбра, че държи изпит не от свое име, по-скоро не само от свое име и веднага го обхвана едно познато, особено

предизпитно вълнение. Нищо, че няма преподавател, че ги няма другарите, въобще, че няма никой. Той трябва да издържи този изпит. И ще го издържи.

Какво знаем ние за техните средства за информация? Моделирането. Може би те просто четат мислите — телепатията, която така и не беше открита у хомо сапиенс. Тогава моделирането не е нужно. Тогава изобщо нищо не е нужно. Надникваш в мозъка и ето ти и целият изпит... Значи, всичко не е толкова просто. А освен това, човекът понеже мисли с думи, значи със символи, които за тях могат да бъдат като китайска писменост. Тогава моделирането... Значи тук не случайно е компютърът. Той най-добре става за такъв род общуване. С помощта на електронната машина на екрана на прибора може да се моделира развитие на почти всякаква ситуация, да се моделира в конкретни, зрителни образи. Това те ще могат да разберат. Жалко, че компютърът не работи... А може би все пак работи? Трябва да погледне пак. Друга възможност няма.

Практикантът стана и отново отиде до екрана. Не, това не е екран. Полирана каменна повърхност. Копие. Жалко. Сега бих им моделирал... Какво, всъщност? Например, отговора на въпроса, който беше в билета на изпита по космопсихология в същата тази зала. Свободата на избора при недостатъчна информация. Тогава той предложи на Горовски модел за развитие на примитивна космическа цивилизация. Много строен, логически завършен модел. Беше измислил дори външния вид на своите хипотетични другопланетци. Неговите симпатични торбести живееха по дърветата. Хранеха се с листа. Сушата ги принуждава да слязат на земята. Изглежда, че не беше въвел в машината достатъчно точно по-нататъшната информация, защото по неизвестни причини те изведнъж започнаха да ходят на ръце и по нежните им предни лапи се появяваха ужасни мазоли. Най-разумно щеше да бъде да признае грешката си, да изгуби един бал и да се опита отначало. Вместо това, той продължи борбата, създаде на своите торбести в хода на еволюцията очи на опашката им, което значително разшири полезрението на всеки индивидиум, а както следваше от учебника по еволюция, това беше решаващ фактор в развитието на умствените способности. Известно време машината, налапала тези изходни данни сама, без негово участие моделираше развитието на системата. Но това беше там, в институтската зала... А

тук? Стори му се, че екранът едва забележимо свети. Той се наведе по-близо, вгледа се и видя как постепенно се приближава и свети кълбото на измислената от него планета, сякаш го виждаше през локаторите на кораба. Точно така беше там, на Земята, когато машината завърши всички изчисления и изнесе крайния резултат. Резултатът от развитието на моделираната цивилизация на определен етап. „Какъв кретен съм!“ — изруга мислено себе си той. Ако тази машина може да работи, то, разбира се, това ще бъде точно така — чрез непосредственото управление на неговото съзнание. Пряк контакт, на тях не са им нужни никакви превключватели, ръчки, цялата тази бутафория. Значи, машината работи и те чакат от него отговор, по-нататъшни действия. Изпитът се повтаря.

Тогава компютърът му изведе информация за неговата цивилизация. Тя се окззз доста мизерна, непълна. Не можеше и да бъде пълна при такава сложна система, каквато е една чужда цивилизация. Въз основа на тази информация, той трябваше да даде по-нататъшна програма — ръководство за положително въздействие, което да спомогне за ръста на цивилизацията. Преди всичко, помощ за онези, които имат нужда от нея... Само така си представяха те срещата с чуждия разум и досега това беше оправдано. Хората почти бяха повярвали, че са изпреварили далеч в развитието си другите цивилизации и са длъжни да им помагат, за да ги издигнат до своето равнище. Да ги снабдяват с материали, инструменти, медикаменти, виждайки в това своя човешки дълг. Така беше наистина до тази среща.

Практикантът прекъсна страничните си мисли. Беше време да въведе в машината нови данни, да вземе решение... Бедата е там, че всяко въздействие, всяко вмешателство в такава една сложна система, като развиващата се цивилизация, никога не носи само положителен ефект. Тук нагледно се проявяваха законите на диалектиката... Всяко действие или събитие е винаги двустранно. Например, какво по-хуманно да се избави обществото от многобройните болести, да се унищожи болестотворната фауна на една планета? Това постепенно ще доведе до израждане. Спира действието на механизма на естествения подбор. Оживяват и активно се размножават слаби, малко способни особи. Такова кардинално изменение е възможно само тогава, когато цивилизацията се научи да управлява генетиката, а засега трябва да им

се помага в лекуването, в развитието на медицината, за да се спрат угнетителните заболявания, да се балансират неприятните фактори, които пречат на развитието, без да се минава онази невидима граница, след която започват регресът и разпадането.

Да, действително, задача със свободен избор на основата на непълна информация. Бива си го, свободният избор... Ако там, в земната аудитория от неговото решение не зависеше нищо — ако сбърка, машината ще му изведе дълга редица от нули, ще изгуби бала, ще се подготви отново и пак ще се яви, то тук изпитът едва ли щеше да се повтори. Тук той ще отговаря на изпитващ, който няма човешка логика и изобщо не се знае как тук наказват провалилите се студенти...

Пречеха му странични мисли. Ако само малко се отклонеше, на екрана веднага се появяваха бразди и мътилка, започваше неразбория. Да се управлява такава машина беше и лесно, и трудно. Той се стараеше да се съсредоточи, да изхвърли от главата си всичко ненужно, постепенно набираше опит в боравенето с машината. Резултатите от неговите разсъждения все по-ясно се открояваха на екрана. В движение поправяше грешки и нанасяше корекции. Моделът на неговата цивилизация процъфтяваше, преодоляваше кризисни състояния, развиваше се. В края на краищата най-главното беше желанието да се помага. Наличието на добра боля. Да можеше да предаде това понятие на тези, които сега следяха действията му. Нека да знаят нашето главно правило — да не оставаме равнодушни към чуждото нещастие. Нека знаят, че ние специално учим хората си да оказват помощ на онези, които имат нужда от нея, да я оказват разумно и внимателно, без да очакват благодарност, без да извличат от това полза. И ако при нас, на Земята, беше паднал чужд звездолет, ние не бихме останали странични наблюдатели, ние сигурно бихме помогнали на изпадналите в беда.

Край. Той въведе в машината последните данни. Довърши последните си изчисления. Като цяло излезе добре. Навярно земната машина щеше да му даде добра оценка. Тук очевидно няма да има бал. Той дори няма да разбере дали до тях е стигнало това, което той смяташе за най-важно. Дали са разбрали? Могат ли да разберат? Е, той направи всичко, каквото можеше. Изпитът свърши.

Практикантът стана и се отдалечи от изгасналия екран. Залата мълчеше все така студена и равнодушна. Жалко, че тук няма нито едно

живо лице и че той не вижда сега тези, пред които бе положил своя странен изпит. Време е да се връща. Практикантът приближи до вратата, натисна дръжката. Тя не се отвори. От залата не можеше да се излезе. Какво означаваше това? Те не смятат изпита за приключен? Имат още въпроси? Или оценката е неудовлетворителна и затова изходът не се отваря? Прост и сигурен начин. Нещо ставаше зад гърба му, имаше някакво движение.

Практикантът рязко се обърна и залата замря, сякаш уличена в непозволени действия. Нямахше никакво съмнение в това, че действуваше самата зала. Леко бяха изкривени стените, променени бяха пропорциите, нарушена беше геометричната правилност на всички линии. Сякаш той самият, със силата на въображението си удържаше по местата им всички предмети и трябваше само да се обърне, за да може залата, освободена от влиянието му, да се размие, да се размаже и да започне да се превръща в аморфна, безформена каменна маса... „Какво ви трябва? — извика той. — Какво искате?“ Никой не отговори. Дори ехото. Залата сякаш погълна думите му.

„Спокойно — каза си той. — Спокойно.“ И избърса рукналата от челото му пот. Докато не е излязъл от тук, изпитът продължава. И няма защо да вика. Все пак той не успя да сдържи възмущението си: „Що за безцеремонно държание?! Стига експерименти, достатъчно, аз не искам, чувате ли?“ Пак никой не му отговори.

Практикантът направи крачка към катедрата. Може би там, до преподавателския пулт, той ще намери някакъв отговор, някакъв изход от тази проточила се ситуация, от каменния чувал, който той все трудно удържаше в първоначалната му форма. Сега зад гърба му плуваше и изчезваше вратата. Върху нея се появиха каменни налепи и тя вече малко напомняше онази врата, през която той беше влязъл. Докато се занимаваше с вратата, катедрата се превърна в парче обикновен камък. Върху нея нямаше вече никакъв пулт. Стана му трудно да диша. Явно въздухопроводите се бяха запушили, беше се деформирала вентилационната система. Лошото беше там, че измененията бяха необратими. Изключеше ли вниманието си, забравеше ли някой предмет, оня незабавно започваше да се деформира. Беше невъзможно да го върне в предишното му състояние.

„Материята се стреми към антропия“ — неизвестно защо си спомни познатата аксиома: „Само постоянното постъпление на

енергия е в състояние да се противопостави на хаоса.“ Очевидно енергията се изключва по негова мислена команда случайно и сега борбата със срутвата се зала едва ли ще продължи дълго. Изведнъж му се мярна някаква важна мисъл. Стори му се, че е намерил изход. Ако системата е прекалено сложна за управление, трябва да я опрости. Да съсредоточи вниманието си върху най-важното, да не обръща внимание на останалото. Само стените и въздуха... Веднага заедно с това решение настъпи облекчение. Залата сякаш въздъхна. Премина вълна свеж въздух. Замряха неподвижно изкривените стени.

Изведнъж, без всякакъв преход върху него легна някаква тежест. Можеше все така свободно да се движи, нищо не пречеше на движенията му, но нещо стисна слепоочията му, натежа на тила му. Главата му сякаш се наля с чугун. Появиха се чужди, несвойствени мисли...

„Успокой се. Няма за какво да се тревожиш. Най-главното е покоят. Отпускането. Сливането с околното. Безгрижието.“ — сякаш шепнеше някой в ухото му.

Но не, всъщност никой не му шепнеше. Това бяха негови мисли, негови собствени. Трябваше малко да намали съпротивлението и тежестта изчезваше, минаваха болките в слепоочията му. Ставаше му по-леко да диша. „Махни се!“ — извика той на този шепот и шепотът затихна, превърна се в неразбираемо бърборене. Затова пък го заля нова вълна от тежест и рязка болка в тила. Тогава той си спомни всичко, на което го бяха учили в школата от последния цикъл, на тренировките по психика и самоанализ, където главното беше да умееш да се съсредоточиш, докато не се поддаваше на външен натиск. Сигурно са го учили не напразно: „Отначало се отпусни, след това рязко, от един път...“ „Почакай! — шумолеше шепотът. — Защо така изведнъж... По-добре е да се откажеш от индивидуалността си, да се слееш в единство... Виждаш ли стената? На нея ѝ е добре, тя се състои от еднакви тухли. Или улея^[1], виждаш ли пчелите? Те живеят като дружно семейство. Само интересите на цялото имат значение. Личността е нищо. Откажи се от борбата, ела при нас. Да се слеем в едно цяло. Ти не означаваш нищо сам за себе си, само в единство от мисли и мнения ти ще намериш покой. Ти не трябва да принадлежиш на себе си...“

„Махни се! Аз съм човек! Аз съм личност! Индивидуалност — това съм аз! Махни се!“

Шепотът постепенно затихна, отдалечи се, но изведнъж нечия чужда воля легна върху него с такава сила, че пред очите му се завъртяха червени кръгове, дишането му спря и той разбра, че е към своя край, още секунда — и ще се случи нещо непоправимо, страшно, той ще премине граница, след която няма да има връщане. И тогава, с последно отчаяно усилие, той блокира съзнанието си, изключи го и изпадна в несвяст.

Бавно просветваше слабо пламъче. Отначало той виждаше съвсем малко през тясна цепнатина, отворена за наблюдение, но постепенно пространството се отвори. И той видя себе си. Това не го поразя, не го учуди. Студено, нечовешко равнодушие скова емоциите му. До камъка лежаха двама: Практикантът и Физикът. Лежаха неподвижно, широко разперили ръце, може би насън, може би в безсъзнание, а той стоеше редом и наблюдаваше отстриани.

Но кой е той? Гледа света през нечии чужди очи, щом вижда себе си и разбира това? Отговор нямаше. Мислите му почти веднага се объркаха, понесоха се като стремителен, пъстър вихър. Чужди, съвършено непознати за него мисли. И когато той, спасявайки се от този потоп, който заплашваше да удави съзнанието му, се събуди окончателно и рязко скочи на крака, в паметта му беше останало усещане за нещо непостижимо сложно, недостъпно за неговата логика и разбиране. В същото време имаше и усещане за някакба загуба, за леко съжаление от раздялата...

На мястото, където навярно преди малко бе застинало неизвестното нему съществуване, нямаше никой; с неговите очи той беше видял самия себе си. Само преди минута, може би, то се бе опитало да проникне в съзнанието му в името на същия онзи контакт, към който той така се стремеше, но в последния момент беше отстъпил, беше се уплашил и бе изключил съзнанието си и тогава то бе предприело още един безуспешен опит. Беше включило мозъка му в собственото си съзнание, но и от това не излезе нищо, той нищо не разбра и нищо не беше запомнил...

Впрочем не, все пак нещо беше останало, дори не мисъл, а така, само усещане, онази именно емоция, чието отсъствие толкова много го бе поразило в началото. Някакво силно емоционално преживяване. Но

какво? Беше много важно да си спомни, много важно!... Съжаление? Да, като че ли беше съжаление. Но за какво? Не беше съжаление за контакта, който не се беше получил. Нещо много по-важно, много по-общо беше усетил той в това чувство. Сякаш трябваше да направи нещо, а в същото време то не бе възможно. Е, добре. Щом е било невъзможно, значи е невъзможно. Не се получи от първия път... Ще опитаме постепенно да събираме информация един за друг, да разработим взаимно приемливи методи на контакт. Най-важното е, че има начало. В това той не се съмняваше.

Желанието да сподели откритието си го накара да събуди Физика. Той се разсъни веднага. Скочи и чак след като се огледа, се отпусна.

— Какво, и тебе ли те тревожиха сънища?

Около минута Физикът внимателно го гледа.

— Това не бяха точно сънища. През нощта се събуждах, теб те нямаше, исках да те търся, но нещо ми попречи. Сякаш ме бяха зашеметили с хубава доза приспивателно. А главата не ми тежи. Както и да е. Разказвай.

— Мислех, че всичко това е ставало само във въображението ми. Нима са направили специално всички тези неща само заради един експеримент? Какви ли са тогава възможностите на тази цивилизация?

— Не ме измъчвай, разказвай

Когато Практикантът завърши подробния си разказ, Физикът дълго стоя замислен.

— С мен те нещо не сполучиха. Възможно е моят мозък да е по-малко подходящ за въздействие. Сигурно при тях моделирането е двойно: и с предмети, и в съзнанието на човека. А аз предпочитам повече реалните, зрими неща. Тъй да се каже — дневните. В едно ти излезе безспорно прав — контактът все пак се състоя. Ненаправно останахме.

Практикантът седеше помръкнал, загледан във вдлъбнатината на пясъка, която през нощта им беше заменила леглото.

— Имам чувството, че всичко, което стана, е само предварителен експеримент, търсене на подход, а не самият контакт. Не е възможно ей така, всичко да свърши само с това... Разкажи ми, какво се случи с теб тази нощ?

Неизвестно защо, Физикът отговори уклончиво:

— Много бих искал да си прав. Но знаеш ли, от всичко, което вече е известно, на мен ми се струва, че истинският контакт едва ли е възможен.

— Защо?

— Прекалено различни от нашите са системите на съзнанието, на възприемането на света. Страхувам се, че те не ни разбират и дори се боят от нещо... Сигурно се боят.

— Да се боят ли? Че от какво? Та ние нямаме дори кораб, изцяло зависим от тях...

— Да, разбира се. И все пак те определено се опасяват от нещо. Това май е единственото нещо от онази част на нощните приключения, които ми се паднаха, в което не се съмнявам. Всичко останало е мъгла. Някакво бълнуване. При теб всичко е било много по-определено. Може би аз подсъзнателно съм се оказал по-малко подготвен за въздействие от подобен род. Не знам. Информацията е прекалено оскъдна, а онази, с която разполагаме, не може да се подложи на повторна проверка, следователно не притежава научна стойност. Надявам се все пак, че сега си удовлетворен. Няма да се бавим повече. Всички срокове изтекоха. Кибернетикът и Докторът ще започнат да ни търсят, ако не се върнем днес. Така че, стягай се, само да си налеем вода за път, тук наблизо има извор.

— Изворот е на запад, а шлюпката — на изток, така че все едно ще се наложи да се връщаме. Ще те почакам тук, нали?

Физикът го погледна с насмешка:

— Разбира се, почакай. Тъкмо през тези последни минути ще ти се случи най-необикновеното. Желая ти успех!

Около една минута след тръгването на Физика, камъкът отново стана прозрачен. Този път без всякакви преходи. Практикантът гледаше равнината в посоката, в която се беше скрил Физикът и когато премести поглед върху камъка, в стъклената му дълбочина вече танцуваше хоро от познатите му бели парцали. Още щом Райков го погледна, танцът спря, щом отмести поглед — всичко отново се задвижи. Парцалите спираха да се движат примерно една секунда, след като ги погледнеше. Това беше първата реакция на камъка от поведението на човека.

Практикантът се доближи, белите структури вътре в камъка забавиха движението си. Той протегна ръка и докосна камъка. Всички

структури се насочиха към мястото на докосването, сякаш човешката ръка ги привличаше. Беше се образувало нещо като конус от бели дантели, чийто връх опираше в дланта му. Камъкът беше топъл. Нещо леко боцкаше ръката му, като слаби електрически заряди. Този път нямаше нито искри, нито преливащата гора на нюанси. Може би те не се забелязваха от слънчевата светлина, но на Практиканта му се струваше, че днес те просто не бяха необходими. Вниманието вече беше привлечено, контактът беше започнал. Играта на цветните пламъци само щеше да му пречи да разбере най-важното. А най-важното бяха строежът и движението на структурите. Сега, благодарение на възникналата по време на нощните експерименти обратна връзка и при наличието на вход в системата, той вече не се съмняваше, че тя носи в себе си и се старее да предаде на хората някаква важна информация — собствена или получена отвън, това сега нямаше значение.

С горчивина трябваше да си признае, че не разбира абсолютно нищо. Във вътрешността на конуса непрекъснато се извършваха сложни премествания и престроявания, едва доловими с човешко око. Опитва се да направлява тяхното движение така, както бе направлявал работата на моделиращата машина през нощта — само с усилие на мисълта, но от това нищо не излезе. Движението на всички структури в камъка изобщо не зависеше от неговото съзнание. Вече искаше да отдръпне ръката си, за да види как ще реагира неговият странен събеседник, когато изведнъж на половин метър от конуса възникна нещо като сянка. Там, където върхът на сенчестия конус опираше до повърхността на камъка, отчетливо изпъкна бяло петно, напомнящо на очертанятията си човешка длан. Това вече беше нещо. Явно го канеха да сложи и другата си ръка. За какво? Може би самоорганизиращата се система, разположена в камъка, ще получи по този начин от него необходима за нея информация? Няма да е лошо да покаже, че човекът не ще следва сляпо предложения вариант. Вместо да сложи и другата си ръка върху камъка, той само я поднесе близо и веднага дръпна и двете си ръце. Възникна цял вихър от точки, който разбърка всички построени преди това структури. Тайфуни и урагани рушаха възникващите нови постройки. Неочаквано всичко замря. Практикантът не можа веднага да различи картината от застинали линии и петна, но изведнъж забеляза движеща се човешка фигурка с

туба в ръка. Тя беше набелязана схематично, с щрихи, но достатъчно ясно. Веднага се проясни и останалата част от рисунката. Пред него беше обемната карта на местността. В центъра, до ярко петно — още една фигурка. Това беше самият той, а ако Физикът действително е там, където се вижда на схемата, само след една минута главата му ще се покаже над хребета на най-близкия хълм. Практикантът не може да види повече нищо, защото около движещата се фигурка на Физика изведнъж заигра странно хоро от тънки дълги игли. Човешката фигурка стана неясна и след миг изчезна съвсем. На мястото, където току-що бе стояла, светваше и гаснеше ярко петно. Без дори да се опитва да разбере какво може да означава всичко това, Практикантът вече тичаше в посоката, в която беше тръгнал Физикът. Не му стигаше въздух, сърцето му биеше лудо. С мъка успяваше да запази равновесие върху срутвачите се под краката му камъни. На мястото, където Практикантът за последен път беше видял Физика, на картата се виждаше захвърлената туба с вода. Той беше видял отдалеч бялата ѝ страна и вече нямаше съмнение, че беше станало нещастие.

Той търси Физика цял ден. Изкачи всички околни хълмове, спусна се в пукнатините — всичко беше изпразно. Нямаше никакви следи, нищо, освен захвърлената туба. Сякаш пустинята не криеше в себе си и най-малка опасност. Човекът просто беше изчезнал, нямаше го. Беше се изгубил, изчезнал, изпарил. От тази неопределеност, от неизвестността, от съзнанието за собственото безсилие можеше да се полудее. От време на време му се чуваше гласът на Физика, зовящ за помощ, но всеки път това беше само воят на вятъра. Тогава той съжали, че няма в себе си бластер. Ако имаше, щеше да изпразни в камъка целия пълнител. Неизвестно защо му се струваше, че там има не само информация. Няма нищо по-ужасно от съзнанието за собствената безпомощност. Той откри това непознато чувство за първи път. За първи път разбра, че не може да противопостави нищо на сляпата и явно могъща сила, която властваше на планетата, на която те бяха само неканени гости, а може би дори и опитни зайци...

Върна се при камъка. Той продължаваше да бъде прозрачен. В него отчетливо се виждаха двата конуса с очертанията на дланите върху повърхността. Сякаш през цялото време камъкът търпеливо беше чакал. Ако предположим, че действията му са имали някакво значение и са се сторили нежелателни на стопаните на планетата;

какво общо има с това Физикът? Ако А извършва действие, нежелателно за В, то изчезва С? Не е ли много сложно като за пръв контакт? Ами, ако са искали да го предупредят за опасността, в която попадна Физикът? Тогава те може би знаят какво се е случило? Може би ще могат да помогнат?

Камъкът сякаш се зарадва на неговото завръщане. Белите звездички вътре в него се завъртяха по-бързо. Очевидно, той реагираше на усложняването на външната обстановка с ускоряване на вътрешните процеси. Как да го попита? С думи? Смешно. Все пак, за всеки случай той извика нещо и се убеди, че системата от движения и структури по никакъв начин не реагира на звук с туба в ръка, но това също нищо не му даде. След ръката му само се мяташе бяла опашка от звездички и толкоз. В крайна сметка, те пак се построиха в два познати вече конуса с петната на дланите върху повърхността. Този път Практикантът спря да разсъждава. Той сложи върху камъка двете си ръце и в същия миг го удари електрически ток с огромна сила. Стори му се, че в главата му избухва бомба. И сякаш това не беше достатъчно — към раменете и ръцете на човека от всяка цепнатина на камъка се насочиха сините мълнии на зарядите. От този момент до момента, когато човекът падна, махалото на неговия часовник направи само едно движение. Но за него времето сякаш спря. Само за една секунда той успя да почувствува и разбере милиони неща. Неговото възприятие се разшири безкрайно. Само за една секунда...

Човекът падна в подножието на камъка с широко разперени ръце. А във вътрешността на камъка продължаваха да се въртят бели звезди. Постепенно хорото забави движението си, дълбините на камъка потъмняха, сега той приличаше на огромен кристал опал. На повърхността му веднага изпъкнаха грапавините и пукнатините. И след още една минута вече нищо не отличаваше камъка, в подножието на който лежеше човекът, от хилядите други затрупали повърхността на мъртвата планета.

[1] Това е поредния пример за „качествен“ превод в родните ни издания. „Улей“ на руски означава „кошер“. Бел.Мандор ↑

ГЛАВА V

От една малка цепнатина бликаше прохладна чиста струя. Тубата се напълни за няколко минути, Физикът вървеше обратно, без да бърза, наслаждаваше се на жегата и се любовзше на живописното струпване на скалите. Всеки камък излъчваше ленива премала. В последна сметка те сигурно ще свикнат с този покой. Ще се приспособят към тайнствения чужд живот, който можеше да отглежда каменни гори и да преобразява скали. Едва ли ще могат да го разберат. Прекалено различни от човешките бяха организацията, целите и пътищата на тази субстанция. Може би ще могат да просъществуват един до друг, без да си пречат взаимно. Всичко ще се успокои, ще влезе в обикновени релси и тогава бавно ще почнат да забравят. Ще забравят кои са, откъде са, как са попаднали тук. Всекидневните грижи за вода, за хлорелова каша, за създаване на комфортни пещери ще станат най-важното в живота им, просто защото няма да има друго... После ще започне деградацията... Постепенно ще забравят всичко, което са знаели. Ще престанат да бъдат хора под това зелено слънце. Твърде малко са, за да създадат животоспособна колония... Има само една надежда: да установят контакт с чуждия разум. Но как да го установят, след като не се знае към какво се стреми той, какво може, в името на какво живее? Познава ли понятията на хуманността? Контактът е единствената им надежда. Ако той не сполучи и ако никой не им помогне — тогава всичко губи смисъл.

Физикът не можеше да предположи, че в същата тази минута вече е започнал вторият и последен опит за контакт, завършил с неуспех. Той не можеше да знае, че само една крачка дели и него самия от участие в този опит и от необходимостта да отговори на въпроса „Какви сте вие, хора?“, зададен от чуждия разум. „Познавате ли понятията на хуманността, добрината?“ Той не знаеше, че на подобни въпроси вече бяха отговорили всички негови другари. Че малко преди това синият пламък на изстрела от бластера още в самото начало беше довел опита за контакт с Доктора и Кибернетика до мишия лабиринт,

че на Практиканта му бяха показали как с него самия се случва нещастие, макар че нямаше никакво нещастие, а Практикантът вече се беше хвърлил да го спасява. Всичко това Физикът не го знаеше, но дори и да го знаеше, той не би могъл да разбере цялата сложност на ситуацията, защото и на самия него вече му беше предложена задача и той трябваше да отговори на зададения въпрос, макар че не го беше чул и дори не предполагаше, че е вече зададен.

Задачата, която му беше предложена, беше пределно проста. Тези, които я бяха измислили, вече знаеха дълбочината и сложността на човешката психика и не искаха да рискуват. Условието на задачата изглеждаха приблизително така: Ако пътникът С върви от пункт А до пункт В и по пътя му се предложи да избере един от два абсолютно еднакви пътя, кой от тях ще избере той? Кой от тях ще избере, ако път А1 по нищо не се различава от пътя А2? По нищо, освен по това, че преминавайки по път А2, човекът ще причини гибелта на колония различни от него и различно непознати живи същества?

Клисурата, по която вървеше Физикът, се разклони на два ръкава. Стори му се, че преди тук имаше само един ръкав и сега той не знаеше накъде да тръгне. И двата ръкава водеха точно на север, към площадката, където го чакаше Практикантът. Той провери посоката им по схемата, която набързо беше нахвърлил — по-скоро по навик, тъй като до водата беше изминал не повече от километър и добре помнеше пътя. Нито на картата, нито в паметта му имаше десен ръкав. Именно заради това той тръгна през него, защото любопитството у човека е развито много по-силно от другите чувства. Това не биха могли да предположат тези, които диктуваха условията на задачата.

Под краката му, в дребния чакъл със сухо хлопане се пукаха някакви топчета. Физикът се наведе. Овални бели телца упорито се катереха от единия към другия склон на клисурата. Жива бразда, широка около три метра, съставена от тези странни насекоми, преграждаше пътя му. „Някакви паячета; тук все пак има живот, макар и в такава примитивна форма и значи Докторът е грешал — помисли си той. — Ние прекалено много обичаме прибързаните изводи. Тази колона прилича на мигриращи земни мравки.“

Съществата ловко се катереха по стръмните стени на клисурата. Те нямаха очи, а само по три гъвкави лапички с нокти. Една отпред, две отзад. „Ще трябва да хвана едно-две и да ги изсуша за Доктора...“

Нямаше и най-малка възможност да заобиколи тази жива лента, а не му се искаше и да се връща. Физикът тръгна напред, като се стараеше да не причини много вреда на тези, които пълзяха в краката му. Собствените цели винаги са изглеждали на човека по-важни от целите на онези, които той изяжда на обяд и върху които случайно стъпва на горската пътека. Във всеки случай, той беше свикнал с това на Земята и не предполагаше, че някои същества могат да имат собствена гледна точка по въпроса.

Физикът премина почти цялата бразда, като стъпка не повече от десетина насекоми и вече вдигаше крак за последна крачка, когато изведнъж един разклатен камък го подведе. Човекът се олюля и изпусна тубата в най-гъстата част на живата лента. Навярно това преля чашата на търпението. Светът се пръсна. В ушите му засвири вятър, Физикът усети, че е напъхан в някакво тясно пространство. Излежда това беше цепнатина. Не можеше със сигурност да определи, тъй като наоколо цареше пълен мрак. Самият преход в това ново за него състояние беше извършен доста плавно, без резки тласъци и толкова бързо, че той просто не разбра какво е станало.

След като с мъка се измъкна от дълбоката скална цепнатина, Физикът се намери върху високопланинско плато в абсолютно непозната местност. Скалите изглеждаха натрупани една върху друга без всякаква видима система. Той дори не можа да определи границата на главния водораздел, за да разбере поне приблизително в коя посока е морето. Беше му много по-трудно да диша отколкото в равнината и това показваше, че височината е много голяма. Неизвестно защо, сега той не се притесняваше много от положението, в което беше попаднал, може би защото подсъзнателно се надяваше, че тези, които го бяха пренесли тук, щяха да се погрижат и за неговото завръщане. Обаче денят превали, а нищо не се случи. Най-много от всичко го учудваше, че чувството на глад почти се беше притъпило, макар и за последен път да бяха вечеряли с Практиканта преди три дни. Дори не беше жаден. Явно в организма му ставаше някаква промяна, която забавяше всички вътрешни процеси. Възможно беше това да е някакво странично влияние на радиацията.

През нощта го измъчваха кошмари. Светещи скали го нападаха и натискаха, на главата на Доктора неизвестно защо растеше каменна трева. На три пъти той скачаше и се ослушваше, но в нощната тъмнина

не се долавяше нито един звук. Небето беше извънредно чисто. Огромни сини звезди образуваха объркана картина от съзвездия. Десетки светлинни години го отделяха от истинския му дом и може би затова неговото сегашно положение нямаше особено значение. Всъщност, какво значение има къде се намира? До светеция камък редом с Практиканта или тук? Но разлика имаше. Особено силно я почувствува на разсъмване, когато се събуди и с ужас си помисли, че може би е останал сам под равнодушните звезди на тази планета. Стараеше се да си внуши, че тази мисъл е нелепа, просто са му разклатени нервите, действувала му е угнетяващо огромната празна нощ, мъртвите сенки на скалите преди изгрева. Но нищо не беше в състояние да заглуши този първобитен ужас. Беше чисто безумие да се катери по скалите в тъмното. Всеки момент можеше да пропадне в някоя цепнатина. Но до изгрева нищо не му се случи. През целия ден Физикът вървя на югоизток, като се стараеше да си избира път в сянката на скалите, за да се укрие поне за малко от палещите лъчи на зеленото слънце.

Вечерта заспа в една дълбока цепнатина, измъчен докрай. А сутринта, още преди да беше дошъл окончателно на себе си, упорито се затътри на югоизток. От всички последвали дни той помнеше само стрелката на компаса, изпепеляващата горещина и отчаяното си желание да прекрати безсмислената борба.

От време на време попадаше на извори със студена вода. И това беше единствената му малка радост. Можеше да се напие, да намокри главата си. Съзнанието му за кратко се избистряше, но тогава започваше мъчителна борба със самия себе си. Струваше му се, че върви в съвсем друга посока, а не можеше да знае и къде е „другата посока“. Той крещеше проклетия на скалите и на онези, които му бяха изиграли тази подла шега, но скалите оставаха равнодушни и никой не откликваше на виковете му.

Една нощ, качен на най-високата скала, той видя далече зад хоризонта синкава електрическа светлина. От радост щеше да падне долу и изглежда, че главата му съвсем се беше размътила, защото не засече с компаса азимута и на сутринта изгуби посоката. Целия ден лежа заровен в прахоляка сред камъните и си даде дума, че ако през нощта не види отново светлината, ще се хвърли от скалата. Дори от

вечерта си избра подходящо място, където в подножието камъните бяха особено остри.

През нощта отново видя светлината. Този път изстърга азимута върху плосък камък. Към вечерта на втория ден, след като се спусна по една отвесна скала със следи от дупки и парчета найлоново въже, той се намери до завоя на клисурата, в която Докторът и Кибернетикът бяха разположили лагера.

* * *

Кибернетикът включи прожектора веднага още щом стигнаха с Доктора до шлюпката, макар че това изобщо не беше необходимо. Денят започваше. Но и на двамата им се струваше, че жълтата електрическа светлина ще разсее нощния кошмар и той ще се махне завинаги. Отначало се учудиха, че от двата прожектора на шлюпката се беше запалил само единият — аварияният, и чак после си спомниха, че тъкмо върху прожектора беше паднал през нощта основният удар на неизвестния им енергетичен заряд, който разреши батериите на скафандрите им.

Нямаха сили нито да обсъждат събитията, които им се бяха случили, нито да изследват резултатите от нощното сражение. Ако случилото се можеше да се нарече сражение. След като затвориха люка и смениха кислородните бутилки, те едва се дотъртриха до висящите койки и спаха до вечерта. Станаха по сигнала на часовника с вътрешен корабен цикъл. Часовникът на шлюпката, все още настроен на този цикъл, продължаваше да дава безсмислени сигнали за отбой, ставане и приемане на храна. От задухата, с която не можеха да се преборят вътрешните системи на скафандрите им, нито им се ядеше, нито им се пиеше. Повече от всичко искаха да се измият. Но червеното пламъче на пулта говореше, че радиацията вече е проникнала и във вътрешността на шлюпката.

Без да се гледат, те провериха напрежението в батериите на бластерите. След всички лабиринти, миши полигони и нощната стрелба този път вече не знаеха какво ги чака навън. Люкът се отвори веднага, макар Докторът неизвестно защо се страхуваше, че може и да не се отвори. По стените на клисурата слабо се отразяваха матовите

лъчи на слънцето, паднало ниско. Значи, проспали са целия ден и днес едва ли вече ще могат да тръгнат да търсят другарите си... Най-много от всичко ги поразява това, че на мястото, по което Кибернетикът беше стрелял през нощта, нямаше нищо. Тъмно петно върху жълтата глина там, където беше избухнал зарядът на бластера — това беше всичко.

— Що за дявол! Та нали улучих нещо?

— Но щом по земята има следа от твоя заряд, значи си стрелял в празно място. Халюцинация от преумора? Не. Колективните халюцинации от този тип са практически невъзможни.

Не стана нужда Докторът да разсъждава на тази тема. Тъмното петно на земята не беше следа от изстрел. Те видяха това веднага още щом наближиха. Около десет квадратни метра бяха покрити с дебел слой тъмносива пепел като брашно. Експресанализаторът бързо установи, че това е базалт, надробен до молекулно състояние.

— Излиза, че през нощта съм стрелял в скала?

— Преди това тук нямаше никаква скала. Имам добра зрителна памет. Насам нямаше нищо. И както виждаш, дъното на клисурата се снижава, ти не би могъл дори и него да закачиш.

— Искаш да кажеш, че на тази планета нощем скалите тръгват да се поразходят.

— Може би.

— Да. След всичко, което видяхме през нощта, разбира се и това е възможно.

— Аксиомите, валидни на Земята, тук не винаги са задължителни. Освен това, ако е било просто скала. Видя ли поне едно парче?

— Не.

— А чувал ли си с изстрел от бластер да може да се раздробява скала до молекулно състояние?

— Какво е било тогава?

— Не знам. Но се страхувам, че ни предстои да се запознаем с него. И хайде, най-после, да видим какво е станало с прожектора.

На мястото на прожектора те видяха дълбока вдлъбнатина в обшивката. Повърхността на метала изглеждаше като разтопена и на места така смачкана, че се бяха образували пукнатини. Кибернетикът подозрително погледна Доктора.

— Да не си стрелял случайно?

— Моят бластер остана в рубката.

— Но нали аз стрелях само веднъж! И в тази посока нищо не е избухвало. Откъде такава температура?

— Мислиш ли, че това е следа от изстрел с бластер?

— Много прилича.

— В такъв случай, това още веднъж потвърждава...

— Че скалите на тази планета вземат със себе си на разходка бластери. Добре. За днес стига гатанки. Време е най-после да се захванем за работа.

Кибернетикът решително се запъти към входния люк, а Докторът се намери да върви след него, но някакво тревржно и все още смътно опасение го накара да се върне. Връщайки се, той не откри нищо ново, нищо подозрително във вдлъбнатината на борда на шлюпката, чиято броня бе поела и отразила неизвестния енергиен удар през тази нощ. Само това, че на някои места странен белезникав налеп покриваше сега разтопения метал... Но това можеше да бъде прах, донесен от вятъра, обикновен прах... Нямаше желание да провери, може би затова, че и да не беше прах, а нещо много по-сериозно, те все едно не ще намерят начин да се борят с тази нова, неизвестна опасност. По неизвестни причини сега вече Докторът не се и съмняваше, че ще стане точно така. Е, какво, те първи откриха военните действия и не пожелаха да участвуват в мирните преговори... Макар че мишият лабиринт едва ли беше подходящо място за преговори...

Към обяд успяха да монтират системата от филтри. Около час след нейното включване, в рубката вече можеше да се свалят скафандрите. Направиха от това малко събитие истински празник. Изкъпаха се, изпиха по чаша тонизираща напитка и се отпуснаха на висящите легла, изпитвайки неописуемо блаженство от прохладния въздух.

Когато работеха, тревогата за другарите изглеждаше по-глуха, по-незабележима. Затова пък сега вече не можеха да мислят за нищо друго.

— Мисля, че има смисъл да почакаме де сутринта, поне за да не се разминем.

— А как са те с кислорода?

— Физикът взе пречиствателни филтри. С тях времето им е практически неограничено.

— Няма да издържат дълго в скафандри.

— Мисля, че ние всички няма да издържим дълго тук.

Докторът внимателно погледна Кибернетика. Мина му през ума дали не е ходил след него при повредената част на бронята, но си спомни, че през целия ден не се бяха разделяли.

— Виж какво — каза Докторът и замислено прехапа устни. — За нас е много важно да спечелим време, всеки час в повече.

— Интересно за какво?

— Честно казано, и аз самият точно не знам. Но имам чувството, че все едно сме започнали някакъв двубой с планетата, в който всеки час има решаващо значение, макар и само затова, че за този час ние получаваме и обработваме информация, а това увеличава шансовете ни.

— Не виждам никакви шансове. Колкото искаш нова информация и нито един нов шанс. Едва ли ще можем да използваме информация, значението на която не разбираме.

— Точно ти не би трябвало да говориш така. Всяка кибернетична система се насища с информация до определена граница и само после, преминала в ново качество, получава възможност да я използва.

— Характерът на информацията непременно трябва да бъде в границите на възможностите на дадената система, иначе...

— Знам това. Но ние имаме планета, на която има живот, високоорганизиран живот, това според мен вече всички го установихме.

— Но нали ти винаги си твърдял, че всеки живот, особено пък сложно организираният, е способен само на комплексно развитие.

— Възможно е. Тук, на тази планета още не един път ще ни се наложи да се усъмним в много земни аксиоми... Нали няма да отречеш, че вдлъбнатината в бронята е реален факт и опитът да се установи контакт с нас, да се получи някаква информация, също е факт... Между другото, за информацията. Какво, ако те са искали да се убедят, че ние можем да оценяваме сложни ситуации не само с помощта на логиката, но и емоционално. Разбираш ли, по човешки нелогично!

— За какво им е това?

— Е, не знам... Трябва още веднъж да огледаме пещерата.

— Добре де, хайде да я огледаме, имаме още около час, докато се стъмни, ще успеем.

Те лесно намериха овалния вход, който изобщо не приличаше на естествена пукнатина в скала. Затова пък вътре пещерата с нищо не напомняше нощния лабиринт. На мястото, където през нощта се беше образувал коридор, сега имаше глуха стена. Докторът я докосна с ръкавица. Прах нямаше. По всичко останало това беше обикновен базалт. Бластерът си стоеше на същото място, където го беше оставил Докторът. През цялото време те инстинктивно очакваха някакви нови събития, но нищо не се случи. И напрежението им постепенно започна да спада. Търсенето на втория изход, през който ги бяха извели към шлюпката, не даде резултат — него просто го нямаше. В известна степен разочаровани, те се върнаха при шлюпката.

— Странно, че те така... сякаш са изгубили към нас всякакъв интерес. Аз все чакам нещо, а май е напразно.

— Ще разчитаме на себе си, така е по-правилно.

Работиха до късна нощ. Сложиха в ред останките от планетния комплект, направили описи на всички механизми и инструменти, с които разполагаха. На следващата сутрин тръгнаха да търсят другарите си, но не откриха нищо. Дори следи. Планетата изглеждаше като пустиня.

Със странно упорство Докторът разглеждаше левия ъгъл на бронята на шлюпката, невидим поради това, че отвътре беше закрит с тапицерия. Точно тук, от външната страна, продължаваше да пълзи бяло петно, сякаш незначителна система бавно разяждаше несъкрушимата синтрилонова броня... Никакви следи от органика, ни най-малък признак на органичен или неорганичен живот... Какво, тогава, разрушава толкова здравите връзки между молекулите на кристалната решетка? Откъде идва огромната енергия, необходима за разрушаването на тези връзки? Може би не е прав и е крайно време да каже всичко на Кибернетика. Може пък там, където биологичните методи са безсилни, той да намери друго решение, друг метод на борба? Но Докторът твърде добре разбираше, че такива методи не съществуват, дори и затова, че най-напред те трябваше поне да разберат. Да разберат кой или какво? А най-важното — защо? Синтрилонът — храна за организми, които не могат да бъдат открити дори от електронния микроскоп? Това пак е глупост. По-скоро те ще

изгубят и шлюпката и ще застанат срещу тази непонятна враждебна планета с голи ръце... Какво значение ще имат тогава жалките часове на борба, за които той толкова агитираше Кибернетика?

— Не ти ли се струва, че нямаме чак толкова много време?

Докторът подозрително погледна Кибернетика:

— Какво имаш предвид?

— Не се ли мотаем много? Няма ли да продължим работата? Какво ще кажеш да установим датчици на защитната система на входа в клисурата.

Докторът не възрази и около два часа те мъкнаха към изхода на клисурата тежки сандъци и вършеха, според Доктора, безсмислена работа.

В последна сметка Кибернетикът успя да остане сам до шлюпката. След като още веднъж провери отдалече как върви работата на Доктора по монтирането на датчиците, той премести до бронята на шлюпката експрес-анализатора. Бялото петно се беше увеличило доста през това време. Най-неприятното беше, че неизвестното излъчване, поразило бронята, беше обхванало наведнъж цялата лява половина на шлюпката. Най-ясно личеше разрушението в центъра, там, където беше ударил зарядът на бластера, както той предполагаше първоначално. Сега разбра, че изобщо не ставаше дума за бластер, в краен случай не само за бластер. Нямаше възможност дори за малко да забави разлагането на бронята. Той опита всички достъпни методи, но не успя дори да установи характера на поражението. Бронята още се държеше, но разлагането прогресираше на дълбочина. След около два часа в шлюпката ще започне да навлиза въздух отвън, а след още няколко часа от нея ще остане само скелетът... Той беше разбрал веднага, че това не е биологическа атака. И все пак ще трябва да каже на Доктора, трябва да спасят поне оборудването, ако това все още има някакъв смисъл... Колко ли денонощия ще могат да издържат, без да свалят скафандрите?

— Да ти кажа, Миша — изведнъж гръмна в слушалките на скафандъра му гласът на Доктора, — нашата пещера май още ще ни трябва. Ако се опитаме да разширим и херметизираме входа...

Кибернетикът се обърна рязко и видя сгърбената фигура на Доктора зад себе си.

— Значи знаеш?

Докторът вдигна рамене.

— Всъщност, не исках да те тревожа... Само едно не мога да разбера — защо им е това?

— На кои? И въобще, няма въпросът „защо“ при това положение на нещата има смисъл?

— От известно време ми се струва, че всичко, което ни се случи на тази планета и всичко, което има още да ни се случва, има някакъв напълно определен и ясен за някого смисъл.

— Не би било лошо и ние да го разберем — промърмори Кибернетикът, — Е, какво пък, да идем още веднъж в пещерата.

Но те не успяха дори да се отдалечат от шлюпката. Един от датчиците, монтирани от Доктора, включи сирената и когато се обърнаха по посока на нейния рев, и двамата видяха на входа на клисурата познатата фигура на Физика.

ГЛАВА VI

Практикантът се събуди на разсъмване, когато студената роса ставаше на стегнати, плътни капки. Той напипа един мокър камък и го допря до напуканите си устни. Камъкът му напомняше за бонбон от детството. Съзнанието му се възвърна изведнъж, с рязък тласък и той си спомни всичко, което се беше случило, и това къде точно лежи.

Право от бузата му нагоре се издигаше потъмнялата от влагата повърхност на камъка. Опита се да стане, но не можа. „Ще ми мине, непременно ще ми мине — каза си той. — Най-важното е да не се отпускам. Сигурно това е електрическо изпразване, обикновен поток от електрони. Четири-петстотин волта. Някои издържат и на повече. Чудо голямо — петстотин волта! Дори ръцете ми не са обгорели. Хубаво ме наредиха... Да се търкалям сега тук, а те да гледат...“

Тази мисъл го накара рязко да се надигне и да седне, опрян с гръб на камъка. Сърцето му заби лудо. Главата му беше ясна, само дето не го слушаше тялото.

Като се мъчеше да не прави излишни движения, той се обърна и погледна камъка през рамо.

„Базалт. Обикновен базалт. Не се разбрахме с вас, значи... Случва се... А аз си мислех, че като се срещнем, веднага ще ви позная, ще успея да се подготвя, да измисля някакви много важни думи... Успях, подготвих се! Обикновен базалт и петстотин волта... Защо ви беше това? Сега мълчите... Много бих дал, за да знам защо. Същите камъни наоколо. Същото небе. Всичко е както беше преди. Само Физикът го няма... И като си помисли човек, че някаква си скала, някакъв камък...!“

Той стисна камъка в юмрука си толкова силно, че кокалчетата на пръстите му побеляха.

„Ако можех, бих ги направил на прах... Просто на прах и край...“

Камъкът се поддаде на натиска на пръстите му. Той разтвори дланта си и я поднесе близо до очите си, като се взираше късогледо. В

ръката му имаше само купчинка сив прах. Той още не знаеше какво означава всичко това, дори не веднага се учуди — какъв странен камък. Духна, сивият прах послушно се разпръсна от ръката му. Опитва се да си спомни камъка, който му беше заприличал на бонбон от детството му.

Грапавото и бодливо парче отново легна в дланта му, сякаш неизвестна сила се подчини на желанието му... Но и тогава той нищо не разбра. Разглеждаше камъка с широко отворени очи и се мъчеше да не мисли за нищо, сякаш се страхуваше да не изплаши с мисълта си това неочаквано малко чудо.

„Всъщност, какво ли се чудя? Щом камъните на тази планета умеят толкова много неща, защо да не могат и да летят? Само че, защо му трябваше да става на прах? Интересно, какво ще стане, ако го стисна отново?“ Той стисна камък с все сила, така че остриите му ръбове дълбоко се врязаха в дланта му. Камък като камък. Може би му се е сторило? Или това е друг камък? Но той добре си спомняше извивката от грапавини, тънката кварцова жилка... Всички камъни тук са еднакво сиви. На Земята има сини като морето и червени като кръвта, бели като булчинска рокля, розови като листенцата на роза.

Ако през това време Райков беше гледал камъка, който стискаше в ръката си, щеше да види как повърхността му се оцветява във всички нюанси на цветовата гама. Но той вече гледаше към далечните върхове на планините и си мислеше, че дори и те не приличат на земните грамади, покрити с ослепителната пелена на ледниците.

Избеднъж, през огромното разстояние и зеленикавата мъгла на въздуха, му се привидяха бели шапки сняг по тези чужди върхове. Привидяха му се толкова ясно, че той неволно отклони поглед, без да знае, че в този момент, там в облаци мъгла беше започнала да се издига снежна покривка. Тя се увеличаваше, независимо от тридесетградусовата жега и тутакси се превръщаше във весели ручейчета.

Практикантът погледна камъка, който държеше в ръка, това обикновено, сиво парче базалт и си спомни, че само преди минута му се беше сторило, че е шепа прах. Спомни си и се усмихна на безсмислените си халюцинации, но тутакси усмивката застина на устните му, защото в дланта му отново имаше само купчинка прах...

Камък, който чете мисли? Или нещо друго?

Практикантът се облегна на студената стена из скалата и се опита да се изправи. Успя с голямо усилие. Един порив на вятъра издуха праха от дланта му. Какво пък, напълно възможно. На тази планета живеят разумни камъни. Вярно, че всички са полудели от мъка и сега се разпадат на прах. Здравата го е трясало. Привиждат му се разпадащи се камъни. Трябва да отиде до ручея. Сега най-много от всичко му е необходима студена вода. Глътка студена вода.

Трябваше да стъпва много внимателно, сякаш краката му бяха станали чужди и сложни съоръжения. В главата му се завъртя тревожна и абсурдна мисъл. За миг му се стори, че за времето, през което беше лежал в безсъзнание, в него са настъпили някакви странни незабележими промени. Тялото му беше чуждо, чужди бяха и мислите му. Прекалено резки, прекалено ясни и плътни, сякаш се търкаляха в главата му като стоманени топчета. Но едва стигна до ручея и тревогата му мина. Така ставаше винаги, щом видеше тази красива, като от приказка, вода.

Стигна до брега и след като се напи, дълго седя, без да мръдне, заслушан в звъна на водата. Тук водата е синя, камъните сиви. Небето сутрин е зелено, а привечер виолетово. Тук няма нищо друго освен вода, въздух и камъни... Обикновена планета... Съвсем обикновена планета.

А не мога да им разкажа нищо: нито за радостта си от срещата, която толкова дълго беше чакал, нито за тази мъка от раздялата, сякаш беше сигурен, че тази раздяла е станала вече и те никога не ще узнаят, че покрай реките на земята растат борове — шумящи и зелени, които изобщо не приличат на каменните си копия.

Откъде е тази странна сигурност, че нищо повече няма да се повтори? Че контактът вече се е състоял. Че сега те са сами, съвсем сами на тази чужда, безразлична планета, сред мъртви камъни, които се разпадат на прах?...

Той се сепна: „Но ако тези камънаци се държат така странно, значи не всичко още е изгубено?“

Знаеше. Съвсем сигурно знаеше, че не е така. Че вече няма никой... Някъде дълбоко в съзнанието му бавно започваше да се отдръпва някаква пелена. Тя все още скриваше нещо. Нещо много важно. Но за това той ще помисли по-късно. Сега няма къде да бърза.

Водата е плътна и синя като в морето. Тук навсякъде водата е еднаква. В нея не растат зелените стъбълца на водораслите, отгоре не плават листенцата на цветя... И кораби не кацат никога на тази планета. Няма как да правят. Път в една посока. Път без право на връщане. От минутата, в която двамата с Физика видяха дърветата, Райков беше повярвал, че те ще могат да им помогнат, беше се надявал и чакал.

Сега вече нямаше какво да чака, защото онези, които бяха влезли с него в контакт, си бяха отишли. Отишли, и то така, че той знаеше за това.

Но Практикантът не знаеше друго: не знаеше, че преди да си отидат, те бяха направили за тях всичко, което можеха, всичко, зависещо от тях. Бяха направили много повече, отколкото той можеше да предположи дори и в най-смелите си мечти: от четиримата те бяха избрали само един и му бяха предали своя дар; и този единствен от десетте милиарда хора, седеше сега на брега на един ручей и тъгуваше за далечната планета, на която растат зелени и живи дървета. За планетата, която обичаше толкова много, че я беше напуснал заради звездите.

От всичко това той не знаеше нищо, а и за звездите не си спомняше. Мислеше за това, че обувките му съвсем са се изпокъсали през тези дни. Нямаше да може да ги ремонтира, преди да намери Физика и преди да се върнат в лагера. Опитваше се да не си признава, че вероятно ще трябва да се връща сам.

Водата го ободри и успокои. Само малко му се виеше свят. Практикантът разтърка в дланите си неподатливите твърди капки вода, намокри слепоочията си и се замисли какво да прави по-нататък.

Стисна зъби и бавно се изправи. Нямаше смисъл да се връща при скалата. Преди всичко трябваше да тръгне надолу по ручея към мястото, където Физикът е пълнил вода. Веднъж той вече беше изминал неговия път, но сега трябваше да направи това, като внимателно оглежда всяка дупка в камъните, всяка драскотина. Не можеше човек да изчезне абсолютно безследно.

Той измина благополучно около сто метра, само дето всяка крачка отекуваше болезнено в кръста и главата му се цепеше. Срещу мястото, където се търкаляше тубата, Практикантът реши да се изкачи по склона на клисурата, за да огледа отгоре цялото русло. Трябваше да

се изкачи по много стръмен склон, покрит от дебел слой каменисти отломки. При всяка крачка те се разместваха под краката му и ето, че изпокъсаните му обувки го подведоха. Отпраната му подметка се закачи за една издатина. Райков изгуби равновесие и с цялата си тежест падна върху каменния насип. Самото падане за него беше доста благополучно, но ударът на тялото му наруши баланса на насипа от камънаци, който и без друго едва се задържаше на стръмния склон.

Цялата каменна маса тръгна надолу. Няколко тежки камъка най-горе се размърдаха и с гръм и трясък се затъркаляха надолу. Падаха направо върху него. Практикантът видя, че един квадратен камък, приличащ на ютия, се носи към него с подскоци като гигантска жаба. Нямаше никаква възможност нито да отклони, нито да избегне удара. Той закрепця и протегна ръка, сякаш искаше да спре огромния камък. И макар че беше на няколко метра, камъкът неочаквано спря, сякаш се беше натъкнал на невидима преграда.

Не беше по-тежък от една възглавница. Практикантът усещаше мек еластичен натиск, все едно, че му бе пораснала гигантска ръка и в нейната длан се опираше камъкът. Без да му е още напълно ясно това, което беше станало, Практикантът мислено заповяда и на другите каменни парчета да спрат. Без да отпусна нито за секунда невидимата стена, като поддържаше пружциращия ѝ натиск с усилие на волята, Практикантът скочи и се хвърли да тича встрани по склона. Останал в безопасност, той отпусна всички камъни изведнъж. Може би бяха около двадесет тона и той видя как цялата тази лавина разби на парчета скалата, която стърчеше на пътя ѝ.

За да провери себе си още веднъж и за да разбере, той се съсредоточи и си представи, че огромният скален блок на около сто метра от него бавно се повдига нагоре. Камъкът послушно се повдигна. Тогава той се напрегна и го запрати нагоре, сякаш беше обикновено камъче. Скалният блок се издигна високо във въздуха, въртейки се около оста си и изчезна от погледа му. От неговото падане земята меко трепна под краката му, а когато до ушите му достигна силният трясък, Практикантът стисна глава и се отпусна на земята.

Значи това било, ето какъв бил този първи контакт... Ето защо е бил онзи изпит, който той май че беше издържал. Той не би могъл да опише с думи промяната в усещанията си, но между него и заобикалящия го свят сякаш се бяха опънали вибриращи струни. Тези

невидими връзки изглеждаха по-сложни и в същото време по-прости от обикновения закон за причините и следствията. Точно тази сила — силата на осъщественото желание, която току-що беше усетил, беше резултат от тези нови, непонятни засега връзки с околната среда.

Да може да прави чудеса? Но чудо е онова, което противоречи на законите на природата; а нали много често казват чудо на онова, което само на пръв поглед противоречи на законите на природата.

Сигурно това, което се случи с него, се опира на закони, които са още нови и неизвестни за хората...

Тази мисъл го успокои. Този опит за анализ му помогна да се освободи от ненужното вълнение, което само го отвличаше от най-важното, главното.

Той си спомни институтската лаборатория, опитите по курсовата си работа... „Преместване на телата под въздействието на силови полета.“ Така се казваше. И тук е почти същото. Наистина, нещо трябва да създава и поддържа тези силови полета, някакво устройство... А може би не е задължително?

Материята и човешкият мозък се намират в пряка взаимна и постоянна връзка. Какво би станало, ако тази връзка се усили и се настрои по-точно. Ами ако това наистина е възможно? Ами ако е възможно да се управлява материята по пътя на непосредственото въздействие на мисълта, на мозъчната енергия върху нейните полета, без всякакви междинни установки? Така, както той направи с разместените стени на изпитната зала, само с усилие на волята?

Може би това е ефект на резонанса. Ако един мост може да бъде разрушен само от звука на крачките, кой знае какви са възможностите на резонанса на енергийните полета на човешката мисъл и полетата на околната материя.

Ето един камък... Образът му се запечатва в съзнанието... Но какво означава това? Какви атоми се задвижват, какви неутринни полета се разместват, за да възникне тази вътрешна представа, този мислен отпечатък на един предмет? Колко малко всъщност знаем ние за това! А какво ще се случи, ако сега в мозъка му, само в неговата представа камъкът се измести настрана, нека да е малко, нека да е съвсем мъничко. Нали това движение трябва по някакъв начин да се отрази в материални форми. В края на краищата, в света не съществува нищо извън тези форми. За такава мисловна работа той би трябвало да

изразходва определена енергия, нека нейното количество да е съвсем незначително. Понятието за величина е винаги относително, а щом е така, значи по принцип е възможно да бъде уловена тази енергия и да се усили нейното непосредствено въздействие върху материята... Тогава тя ще изиграе ролята на своеобразен превключвател и ще може да задвижи огромните енергийни ресурси, скрити в самата материя...

Практикантът се почувствува напълно зашеметен и притиснат от този мисловен водопад. Струваше му се, че е уловил най-важното от онова, което се беше случило. Ето например, онази скала. Тя е много далече, до върха ѝ има няколко километра, но ще бъде достатъчно само да си представи, че стои отгоре, стига само много силно да поиска...

Светът се разпадна. В ушите му засвири вятърът. Той дори не усети самото преместване в пространството. Предметите около него изведнъж се замъглиха и изчезнаха, и в същия миг като на снимка изникна нов пейзаж. Далече долу, досами хоризонта, по-ниско от ръбестата планинска верига, разпростряна в краката му, се точеше тънка струйка истински дим...

ГЛАВА VII

Огънят бавно догаряше. Бяха използвали последните дъски от опаковката на планетния комплект. Самият комплект, внимателно разопакован и подреден по рафтовете, се намираше сега в пещерата, преоборудвана — херметизирана от Доктора и Кибернетика. След завръщането на Физика тази херметизация вече не беше нужна и те можеха да си позволят да седят край огъня без скафандри.

Докторът приготвяше някаква особена чорба с консервирано месо от неприкосновения запас. Това беше първият им малък празник, откакто бяха кацнали на планетата. Практикантът седеше в най-отдалечения ъгъл, сгущен до ушите в старото си яке и гледаше как димът от огъня се разстила по тавана на пещерата. Втрисаше го леко, вероятно поради вълнението, което въпреки голямото старание той не можеше да подтисне в себе си.

В първите часове от завръщането си в лагера, изпълнени с шумни приветствия, потоци от новини, с неочакваната среща с Физика, беше почти естествено да премълчи най-важното, но с всеки изминат час то започваше да му тежи все повече и повече, сякаш още стоеше на върха на водораздела. Пред него се разпростираше нова, непозната страна. Необходима беше само една крачка и той щеше да попадне в нея, все едно да премине в друго измерение. Сега той мълчи, слуша как Докторът мърмори по адрес на Кибернетика, дето отказал да сготви по време на своето дежурство, гледа усмивката на Физика, която се губи в червеникавата му брада... Сега той е с тях, един от тях... Но още щом научат, всеки неволно ще се запита: „Кой е сега практикантът Райков? Носител на странен и могъщ дар от друга цивилизация? Или неин представител?“ Ще не ще, той ще трябва да говори от името на господарите на планетата... Такъв излезе този първи контакт, не прилича по нищо на инструкциите и учебниците по контакти, не прилича изобщо на нещо поне малко познато на човечеството...

Информацията, заложена непосредствено в паметта му по време на контакта, съдържаше отговорите на много въпроси, които те биха искали да зададат на господарите на планетата. Практикантът не беше разбрал това веднага. Изглежда, че обемът на информацията беше толкова голям за човешкия мозък, че се бяха включили някакви защитни механизми и в първите часове, когато дойде на себе си, той още не знаеше това, което сега беше длъжен да съобщи... Много скъпо струваше този дар... Разумните и студени създатели на планетата, която ги приюти, бяха пропуснали нещо...

За кой ли път той прехвърляше в ума си условията на странната и жестока игра, която им бяха предложили. Игра, в която единият залог беше техният живот — и не намираще положително решение. Сигурно затова му беше толкова трудно да се реши и да разкаже на другарите си всичко. А трябваше да разкаже. Условията на играта вече започваха да действуват, независимо от желанията им, независимо от това, дали всички участници знаеха за предложената задача... Е какво пък, нека сега и останалите да си поблъскат главите, той се измори да носи сам този товар, нека решават те, нека измислят ответните ходове. Ето, сега ще започне, след една минута... Нека най-напред да догори огънят...

Физикът се протегна към огъня, разрови въглените, внимателно погледна Практиканта и каза тихо:

— Е, смятам, че е време да направим някои изводи.

Кибернетикът изведнъж се оживи, но като погледна към мястото, където съвсем скоро се издигаше стройният сферичен корпус на шлюпката и където сега стърчаха безобразно накъсаните й бордове, се намръщи и каза прегракнало:

— Какви ти изводи! Изгубихме кораба, изгубихме последния робот, шлюпката е унищожена. В атмосферата на тази планета всички наши материали се рушат по непонятен начин. Време е да се заемем с направата на каменни брадви.

— Но има и друга страна на нещата. — Докторът внимателно разливаше в чиниите горещата чорба. — Вие всички сигурно вече сте забелязали почти пълното отсъствие на апетит. Успях да направя няколко много любопитни експеримента. Разбирам, че е необходимо да се провери пак, но независимо от всичко, стигнах до парадоксални изводи. Тази радиация... Знаете ли, тя според мен някак непосредствено, на нивото на клетката, снабдява нашите организми с

енергия, като премахва всички толкова сложни механизми за приемане и преработване на храната, създадени от еволюцията.

— Искаш да кажеш, че тук може изобщо без храна?

— Да, именно, макар, че аз самият не мога лесно да повярвам в това...

„Да... разбира се... Така и трябва да бъде... — каза си Райков. — Това също влиза в условията на задачата. Нас не бива да ни отвлича грижата за насъщния хляб.“

— Още една случайност? Ти какво ще кажеш? — попита Физикът, като се обърна към Практиканта.

— Не. Не е случайност.

— Отдавна се досещам, че ти знаеш нещо. Може би е време да ни разкажеш? Имаше ли втори опит за контакт? Е, защо мълчиш?

Сега гласът на Физика звучеше сухо, почти официално. След като Навигаторът не беше вече сред тях, от само себе си се разбираше, че в трудни ситуации тъкмо той имаше правото да взема окончателни решения.

Практикантът отговори кратко и сбито, като гълташе окончанията на думите, сякаш искаше по-бързо да се отърве от тях.

— Контактът се състоя. И ако говорим за обмяна на информация, струва ми се, че тя е успешна.

Кибернетикът, който не очакваше такъв отговор, се изгори с чорбата и изпусна купичката в огъня. Последните въглени изсъскаха и угаснаха. Докторът рязко се извърна към него и само по лицето на Физика не трепна нито едно мускулче.

— Ние те слушаме.

— Ще ми бъде трудно да разкажа всичко свързано, аз самият не разбирам много неща. Прекалено е сложна тази информация, необичаен е и начинът на нейното предаване...

— Начинът?! — почти изкрещя Кибернетикът. — Ти какво, да не би да си разговарял с тях? Тогава защо мълчиш досега?

— Почакай, Миша — спря го Физикът. — По какъв път е предадена информацията? Ти сигурно си започнал да разбираш езика на структурните формули? Или това пак са нощни видения?

— Не. Информацията беше записана непосредствено в паметта ми, мощен енергетичен поток, шоково състояние, като от удар с

електрически ток с голяма мощност. Е, и после си спомних... Не всичко изведнъж...

Райков разтърка с ръце слепоочията си. Той седеше сгърбен и мрачно гледаше изгасналите въглени.

— Какво си спомни?

— По-добре вие задавайте въпроси, иначе ще се объркам. Аз самият не разбирам всичко...

— И какво трябва да питаме?

— Какви въпроси? — попита Докторът.

— Това, което бихте попитали стопаните на планетата... може би аз ще мога... Във всеки случай ще се опитам да отговоря...

— Защо загинаха Навигаторът и Енергетикът? — почти извика Докторът.

— Причините за аварията? — сухо добави Физикът.

— Това не знам. По-точно те не знаят. Забелязали са ни едва след взривяването на кораба. Може да се предположи, че сме се натъкнали на някакво тяхно предаване в хиперпространството. Ти самият каза, че насочен, модулиран сноп от енергия с голяма интензивност би могъл да предизвика вибрация... Но това е само предположение.

— За кого е било адресирано предаването?

— Това е междузвездна цивилизация, във федерацията им влизат няколко десетки звезди и около стотина планети. Между тях съществува редовна връзка.

— Това е бълнуване! Да не си сънувал, а? За каква цивилизация става дума? Къде я намери на тая пуста планета? За предаване с такава мощност е необходим общопланетен енергиен комплекс, къде е той? — попита Кибернетикът.

— Планетата е създадена от тях изкуствено, преди няколко хиляди години, специално за контакти с друга хуманоидна цивилизация. Те не живеят тук.

— Значи така, отсъствието на биосфера, наличието на кислород, радиоактивният аргон...

— Изкуствено създадена, почти идеална среда за хуманоиди. На нас наистина много ни провървя.

— Но защо им е потрябвало да строят цяла планета... Нима е възможно?

— Планета-хотел, планета-полигон или университет за специални знания, а може и планета-лаборатория с опитни зайци, зависи как го разбираш. Те могат да си го позволят...

— Да създадат изкуствена планета?

— Те упражняват пълен контрол над материята, овладяват всякакви материални процеси, без посредници, без механизми, за сметка на енергийните ресурси на самата материя.

— Излиза, че за тях няма практически нищо невъзможно? — попита Докторът.

— За това няма информация — Практикантът вдигна рамене. — Не знам какви са границите на техните възможности.

— Как изглеждат?

— Те нямат постоянни видими форми. Доколкото разбрах, индивидуалните мислещи и емоционални структури са фиксирани в някакви енергийни полета, това е обичайната им, така да се каже, пасивна форма. Но в случай на нужда те могат да използват всяко материално тяло, да преустроят неговата молекулярна структура и да създадат от него необходимия организъм.

— Пълен контрол над материята... — замислено каза Физикът. — Значи, те могат да преместват в пространството всякакви маси, без каквито и да било кораби... Говори ли с тях за помощ?

— Аз изобщо не съм говорил с тях. В момента на контакта съм бил в безсъзнание. Те са предали в мозъка ми само онези сведения, които са сметнали за необходими.

— Значи, ще трябва да повторим контакта! От утре ще организираме търсене и още щом...

— Това е безполезно. Те напуснаха планетата.

— Как така напуснаха? Защо?

— За да не се бъркат. Дори случайно. Нали казах, че не живеят тук. Планетата ни е предоставена изцяло.

— Това е много любезно от тяхна страна — каза Докторът. — Само че аз не разбирам: защо изобщо им е притрябвало да влизат в контакт? Да събудят надежда, да ни покажат могъществото си, а после да си отидат. Ние толкова пъти сме повтаряли, че хуманността прогресира заедно с разума.

— Според мен, хуманността е чисто човешко, хуманоидно понятие — замислено каза Физикът.

Практикантът отрицателно поклати глава.

— Преди много хилядолетия, когато пътешествали из космоса, те се сблъскали с друг разум. Това била млада хуманоидна цивилизация, която по нещо приличала на нашата... Осъществил се контакт. В замяна на информацията, събрана от тази цивилизация, те ѝ предали способността си непосредствено да управлява материята. Точно тогава, специално за целите на контакта била създадена тази планета.

— Струва ми се, че разбирам. Подаръкът се е оказал прекалено голям...

— Да, цивилизацията загинала. Противоречиви команди, схватка на противоположни интереси, промени на материалните форми, които се изключват взаимно. Непознаване на основните закони за преобразуване на материята от отделни личности, просто грешки...

— И в резултат — пълна ентропия.

— Да. Материята на тяхната система се разпаднала заедно с тях.

— А това какво общо има с нас? — предизвикателно попита Кибернетикът. — От цялото им могъщество на нас ни трябва само един кораб, за да се върнем...

— А ти би ли се върнал? — с интерес попита Физикът.

— Не разбирам?

— Ще се удовлетвориш ли с едно завръщане в случай, че трябва да избираш между контакта с тази цивилизация и кораба? С други думи, кое е повалено — завръщането или опитът да ги убедим, че човечеството в способно да приеме такъв дар?

— А вие сигурни ли сте, че е способно? — замислено попита Докторът.

— Дали е способно или не, ще реши самото човечество, аз самият обаче искам да избирам между така наречения контакт и завръщането!

— Виждаш ли, Миша, за тях ние сме представители на човечеството и очевидно те са убедени, че интересите на човечеството за нас са по-важни от собствените. Според мен, на тях дори не им идва наум, че може да бъде другояче.

— И все пак, не бих искал да решават вместо мен тези подвижни скали, в края на краищата...

— Те не са скали. И нищо не са решавали вместо теб. Дори мисля, че не са изпаднали във възторг от това, че им се свалихме на главите.

— Те нямат глава.

— Това не е толкова важно. Много по-важен е въпросът с този хипотетичен дар. Те какво, да не би да са ни го предложили?

— Като съдим по това, че веднъж вече са споделили способностите си с друга цивилизация, ние бихме могли да намерим начин да го убедим...

— Чакайте! — Райков скочи на крака. — Всичко е по съвсем друг начин, с този дар. Работата е там... работата е там, че...

Практикантът почувствува, че устата му пресъхва от вълнение и замълча. Мълчаха и те, и тримата... Гледаха го и мълчаха. Дори Физикът не му се притече на помощ. И тогава с прегракнал и пресипнал глас той им каза всичко на един път. Най-главното. Сигурно такова чувство изпитва човек, който се хвърля в дупка, направена в леда.

— Те вече дадоха на човечеството своя дар. При едно условие. Ние сами трябва да намерим начин да го предадем на Земята.

— Обясни, моля те, по-ясно — много тихо го помоли Физикът.

— Да, Дима, постарай се — поддържа го Докторът.

— Нарочно ли се бавиш? — не много учтиво попита Кибернетикът.

— Сега ще се опитам да ви изброя условията. — Той закри за секунда очите си с ръка, за да се съсредоточи по-добре. И когато започна да говори, неволно премина на чужд, несвойствен за човешкия глас тембър, с който обикновено говореха корабните автомати.

— Те ни оставят сами на планетата. Предават на един от нас способността да управлява материята и чакат да видят какво ще излезе от всичко това, без да се бъркат повече в нищо. Ако по някакъв начин ние успеем да се върнем и да известим за това Земята, ние ще докажем с това... как да кажа, способността на земните хора разумно да се разпореждат с техния дар. И тогава те няма да възразяват да бъде предаден на цялото човечество или на отделни негови представители — както реши нашата цивилизация. Съществува някакъв начин тези способности да се предават от един индивид на друг, но как точно, не разбрах...

— Но, за да предадат способността да се управлява материята на един от нас, те ще трябва да се срещнат с нас отново! Трябва добре да се подготвим и може би ще успеем да ги убедим в безсмислието и жестокостта на подобен експеримент.

— Какво общо имат тук безсмислието и жестокостта?

— Да, защото такава задача няма положително решение — почти изкрещя Физикът.

Докторът и Кибернетикът го гледаха, без да разбират нещо. Само Практикантът кимна утвърдително:

— Значи, ти си разбрал. Сигурно и те мислят така...

— Но защо, защо? — извика Кибернетикът.

— Защото управлението на материята е възможно само в границите на нейните закони, а щом е така, човешкият разум никога не може да създаде нещо свръх онова, което знае. Представете си, че ни подарят всички автоматични заводи на Земята, но без програма. Много ли неща ще построим? Няма да можем да направим най-обикновена радиолампа. Да не говорим за кораб...

— За да се построи кораб, са необходими знанията на цялото човечество, натрупани през цялата история на развитието на цивилизацията. Нито един отделен човек не притежава такива знания и затова единствената ни надежда е да ги убедим да се откажат от експеримента — завърши Физикът.

— Това е невъзможно — тихо отговори Практикантът. — Експериментът вече започна. Те си отидоха от планетата и вече няма да се върнат до неговия край.

— Значи, както и преди, ние можем да разчитаме само на себе си?

— На себе си и ето на това...

Практикантът внимателно загледа изгасналия огън, лицето му се напрегна, намръщи се, веждите му се събраха. Най-напред се появи струйка дим, после камъните около огъня засветиха с вишнева светлина и от остатъците на изгасналите въглени изскочиха първите пламъци.

Всички седяха с вкаменени лица, безсилни да повярват, безсилни да разберат значението на това, което беше станало.

Само Физикът стана, приближи се и сложи ръка на рамото на Практиканта.

— Внимавай, Дима. С това нещо трябва да се действа много внимателно. Представи си, че на гърба си имаш раница с атомна бомба, само че, това е още по-опасно.

ГЛАВА VIII

През тези дни видът на лагера много се промени. На мястото, където започваше пещерата, с разрешение на Физика, Райков махна част от скалата. Образува се широка тераса. След това той свърза терасата с дъното на клисурата чрез малък подежник. За изготвянето на този примитивен механизъм бяха необходими цели четири дни. Пещерата също беше разширена, появиха се някои каменни мебели. Превръщането на едни материали в други беше строго забранено от Физика, който се опасяваше да не започне неуправляема верижна реакция. Най-лесно ставаше преместването на отделни маси и промяната на тяхната форма. Направо върху терасата от останките на оборудването на шлюпката и планетния комплекс израсна импровизирана лаборатория.

Измененията веднага потвърдиха, че при всяко въздействие върху материята изчезваше част от нейната маса. За всички „чудеса“ материята плащаше с вътрешната си енергия. Как точно ставаше превръщането на масата в енергия, те не можаха да установят, не им достигаше точността на измерванията. Очевидно преобразуването ставаше на нивото на вътрешноядрени процеси.

През следващите дни започнаха изморителни занятия по сложна система, разработена от Физика. Трябваше много внимателно да се изяснят границите на възможностите на Практиканта, едва след това можеха да си направят някои окончателни изводи и да се разработи план за по-нататъшно действие. Почти веднага стана ясно, че е възможно да се възпроизведе като материал само онова, което имаше съвършено точен модел в мозъка на Практиканта. Получаваше се копие на този фотомодел и нищо повече. Колкото по-сложен беше моделът, толкова по-трудно беше да се задържат в един момент всички дребни детайли и толкова по-лошо и грубо беше изделието.

С всеки изминат ден крайният извод ставаше все по-ясен и все по-открито и несдържано изразяваше своя протест всеки един от участниците в експеримента.

— Значи, тая слуз всичко е предвидила — каза веднъж Кибернетикът, — нямаме избор, нямаме и изход.

— Да. Изглежда, те са решили, че телекинезата^[1] е безполезна за човека. И няма да ни пуснат отгук. Прекалено много знаем вече... Ако се беше запазила корабната библиотека! Но не, дори и тогава... Човешкият мозък просто не е в състояние да фиксира в паметта си едно достатъчно сложно устройство с всичките му материали на молекулярно равнище.

Вечерта, изморен от безполеznите теоретични спорове, Практикантът отлетя в планините, без да поиска разрешение от Физика. Сега почти всяка негова крачка ставаше със специално разрешение. Онова пълно отчуждение, от което той толкова много се страхуваше в началото, не настъпи, но и това, което чувствуваше в сегашното си положение, беше напълно достатъчно, за да изгуби душевното си равновесие.

В клисурите свиреше студен вятър. Върховете на близките планини хвърляха в краката на Райков странни сенки. Практикантът легна по корем върху малката каменна площадка, върху която току-що се беше приземил, и дълго остана неподвижен, заслушан в свиренето на вятъра.

От тези униващи звуци, които сякаш подсилваха самотата, той се чувствуваше още по-зле. После изведнъж стана, огледа се, намери подходяща скала и затвори очи... Светът наоколо престана да съществува за него. За секунда дори му се стори, че съзнанието му всеки момент ще остане без контрол. Но той успя да се овладее и с пределна ясност си представи, че скалата изчезва и на нейно място се появява земен звездолет, техният „ИЗ-2“, появява се такъв, какъвто го беше запомнил Практикантът в онова студено зимно утро преди старта, с разноцветните линии отстрани, с ярко проблясващите сигнални светлини...

Всичко излезе същото... И шарките, и цветните петна на сигналните светлини, и направената доста точно скулптура на звездолета в истински ръст, един не лош паметник от базалт. Доста прецизен паметник, с ажурено преплетени антени и хищните дупки на дюзите на спомагателните реактори... Само дето люкът му не се отвори...

Той не разруши звездолета. Покри го с огромна конусовидна скала, която предварително издълба отвътре. Скрит паметник. Никой не ще го види и не ще узнае за него, но той все пак ще се издига, паметник на неговата мечта и на неговата глупост...

Постепенно животът в лагера влизаше в релси. Дните започваха да си приличат. Очевидно планетата беше изразходвала вече всичките си изненади, а голямото нещо, което сега се намираще в мозъка на Практиканта, си оставаше безполезно за тях. Те все нещо изчакваха, пазеха се, повтаряха все едни и същи, вече доста омръзнали им опити. С една дума, всички упорито си даваха вид, че още нищо не е изгубено, че основната им работа едва започва, че приетата систематизация на изследванията, стотиците чертежи, графики и формули ще им дадат нещо неочаквано.

Практикантът беше седнал заедно с Доктора в пещерата и с всички сили се стараеше да не каже нещо грубо в отговор на неговите безкрайни и благодушни разсъждения за прекрасното бъдеще, което очаква човечеството, ако те успеят да се върнат.

За късмет Физикът и Кибернетикът още от сутринта бяха отишли някъде и в лагера беше тихо.

За да отклони някак Доктора от темата за тяхното завръщане, Практикантът се опита да направи по неговите структурни молекулни формули малко нишесте. Получи се рядко и прозрачно.

Докторът внимателно го изследва с експресанализатора и в края на краищата мъжествено реши да го опита, след което Практиканта спря да го интересува повече. Цената на неговата смелост беше стомашното разстройство, което получи.

Те грешаха някъде, в нещо много важно... от самото начало. Може би трябва да се търси съвършено нов метод за решаване на задачата, а те вървят по приетия път — търсят методи за създаване на механизми. Онези, които бяха построили тази планета за контакти, със сигурност се придвижват в космоса без всякакви механизми, впрочем, за това нямаше никаква информация, а освен това самото устройство на човешкия организъм можеше да бъде непреодолимо препятствие...

На човека в космоса му са необходими сложни приспособления, та дори и за защита. Така че сигурно е прав не той, а Кибернетикът.

И все пак, Райков не вярваше, че са тръгнали на този контакт само за да им докажат тяхната несъстоятелност. В самия начин, по

който беше преминал контактът, в последствията му, имаше нещо неправилно, някакво неразбиране, но в никакъв случай не нещо враждебно.

Физикът и Кибернетикът се върнаха късно вечерта. И двамата бяха мълчаливи, изморени и подтиснати. Кибернетикът веднага се скри в пещерата. А Физикът дълго седя мълчаливо до Практиканта. Райков искаше да избегне предстоящия разговор, но когато Физикът каза: „Да се поразходим малко?“, той само мълчаливо кимна.

— Напоследък ти съвсем изостави работата.

— Да.

— Аз те помолих да си водиш дневник, но ти дори това не правиш кой знае колко прилежно.

— Вчера написах почти за цял месец.

— Видях. Но там изобщо няма анализ на състоянието ти и на усещанията по време на експериментите.

— По време на експериментите нямам никакви усещания.

— Напразно. Най-малкото напразно не се опитваш да разбереш какво изпитваш в момента, в който...

— Работата не е в мен. Уверявам те, че не изпитвам нищо необикновено. Почти нищо.

— Тъкмо това „почти“.

— Не разбирам, защо ти е... е, в общи линии трябва да си го представя с всичките му детайли, после напъвам волята си, представям си как този мислен образец се материализира и в един момент нещо сработва. Това изисква голямо напрежение на волята и на вниманието, затова случайните мислени образи не се материализират.

Те слизаха по едно дълго около 100 м каменно стълбище, което свързваше жщлицето им с дъното на клисурата, физикът тътреше краката си по стъпалата, сякаш му беше трудно да ги повдига. Райков си помисли, че той сигурно вече не е млад и че сигурно това е последната му експедиция. Но почти моментално се поправи. За всички тях това беше последната експедиция. Той упорито повтори:

— Това никому не е нужно. Вие нещо сънувате. Измислихте си забавление. Омръзна ми...

Внезапно Физикът го хвана за ръката. Практикантът се сепна, толкова непривичен беше този обикновен жест.

— За Земята не е толкова важно дали ние ще се върнем, или не.

Няколко секунди те мълчаливо стояха на последните стъпала. Нощните сенки вече бяха покрили дъното на клисурата, стълбището, клетката на подечника.

— А кое е важно? — тихо попита Практикантът. — Кое е важно за нас тогава?

— Да запазим и предадем на хората това, което ти притежаваш.

— Та аз не знам най-важното: как става това! А дори и да знаех, все едно най-напред трябва да се върнем...

— Или да предадем...

— Да предадем?

— Ами, да. Просто да предадем на онези, които някога ще долетят тук след нас. Да запазим и предадем.

— Но какво? Какво да предадем?

— И аз искам да разбера точно това. Търся през цялото време. И още бих искал да знам, с каква цел те измислиха всичко това? Не вярвам да им е толкова безразличен резултатът от експеримента.

— Ами ако Миша е прав? Ако те са искали да ни докажат нашата безпомощност?

— Не трябва да забравяме, че когато се решавали този въпрос, те са се ръководили не от нашата човешка логика, затова — едва ли ще можем да разберем докрай защо са решили така. Но на мен ми е напълно ясно едно: в тази странна игра ние трябва да спечелим поне няколко точки. Ние с Миша търсихме работа, но безуспешно. А сега той ни трябва повече от всякога.

— Искаш да го използваш като хранилище на информация за онези, които ще дойдат тук след нас?

Физикът кимна.

— Може да го е постигнала съдбата на шлюпката?

— Не мисля. Едва ли те се интересуват от нашите механизми. Освен това, ти самият каза, че те са напуснали планетата до края на експеримента. А ако ние заложим информация в работа, експериментът ще продължава и дори след като ние напуснем сцената...

— Засега няма какво да се заложи в него! Ние нямаме никаква сериозна информация.

— Да... Прав си... Но нали тук, на тази планета, е имало хуманоидна цивилизация или поне нейни представители. И ако

информацията, която предадох на теб, е вярна, именно тук те са се учили да управляват материята. Все някакви следи трябва да са останали. Ако имахме транспорт, поне един малък всъдеход от планетния комплекс, но и него не можахме да сглобим...

— Аз мога да ти направя всъдеход, дори звездолет, само че това ще бъде играчка, макет. Вече опитвах.

— Знаем.

— Знаеш?

— Да, видях как искаш само с един мах да се справиш с нашия „ИЗ“.

— Може би знаеш и защо не успях?

— Ти и сам знаеш защо.

— Чакай! Тогава трябва да се започне от малкото, от някои части, детайли, всички ние заедно бихме могли да си спомним! Та нали знаем всичко за неговите системи! Знаем къде е разположен всеки винт! Трябва да се изготвят отделните части, а после те да се сглобяват в по-сложни! А ти ме караш да правя някакви идиотски упражнения!

— Дори да беше възможно, целият ни живот не би стигнал за това. Но е невъзможно. Ето например, генератора на защитното поле, едно доста просто устройство, всъщност един многопластов кондензатор, наистина пластове са разположени в пачки през половин дължина на алфа-вълните, за да се получи интерференция. Ти помниш ли дължината на тези вълни?

— Е, приблизително...

— А пък си държал при мен зачот. Аз ги помня с точност до хилядни части на ангстрьома. Ти можеш ли да си представиш в натура величина, която е равна на един ангстрьом? Не можеш. Дори не се опитвай, тя е прекалено абстрактна за твоето съзнание, защото е недоловима за човешките сетива.

— Нали тези пачки се правят в земните заводи?

— Да, но дори контролът на тези процеси е достъпен само за автомати. Човекът е прекалено грубо устройство.

Чу се продължително изскърцване и глух метален удар. Точно пред тях спря кабината на подечника. Вратата се отвори и на площадката изскочи Кибернетикът.

— Ето къде сте били!... Според мен, ние никога няма да намерим робота и утрешното търсене няма смисъл.

— Защо мислиш така? Та ние едва започнахме да търсим! В края на краищата, може да е спрял някъде заради някоя дребна повреда.

Кибернетикът поклати глава отрицателно.

— Ти много добре знаеш, че роботи като този сами поправят повредените си части. Те не могат да имат дребна повреда и работата съвсем не е в това. Задачата, която ни предложиха, не трябва да има решение. Ние не трябва да имаме нито един шанс, нито дори намек за решение. Никакви работи с оставена в тях информация. Нищо!

— Откъде този абсолютен песимизъм?

— Това е само логика. Никакъв песимизъм. Те вече имат опит от предаването на управлението на материята на друга цивилизация. Едва ли искат да го повторят. Най-вероятно те, както и ние, между другото, са решили да не се намесват в развитието на други цивилизации. Космическото право ограничава контактите. Там има точка за ненамеса в развитието. Цивилизацията е твърде сложна структура и никой не може да предвиди последствията от една такава генерална намеса. Това е всичко. А по-нататък е ясно. Да ни оставят тук без помощ и без всякаква надежда би било от тяхна гледна точка неоправдана жестокост. Защо пък да не ни предложат развлечение под формата на такава една задачка? Ние ще си блъскаме главите с нея, ще се надяваме, ще търсим решение — изобщо животът ни тук ще се изпълни с един несъществуващ смисъл.

— В това, което казваш, почти всичко е безупречно.

— Какво значи „почти всичко“?

— Те можеха нищо да не ни съобщават за техните свръх способности и просто да ни помогнат да се върнем.

— А щеше ли тогава човечеството да ги остави на мира? Като се върнем, ние ще донесем новината, че в този район съществува свръхцивилизация, способна да осъществява междузвездни контакти! Че нали след всичко това тук ще стане вавилонско стълпотворение. Всички крайсери на федерацията ще се понесат насам.

— Мисля, че с техните възможности не би било толкова трудно да попречат на всякакви нежелани контакти... Но, дори и да си прав, все пак ние имаме шанс... Разбираш ли, Миша, ако ние все пак намерим изход от задънената улица, ако намерим начин да решим поставената задача, па макар и тя да няма решение от тяхна гледна точка, аз вярвам, че те ще изпълнят условията на договора и ще

разрешат на човечеството да използва необикновените им възможности.

— Точно в това аз пък не се и съмнявам; вярвам, че дори предложено по такъв необичаен начин, това съглашение има за тях силата на безусловен договор и ще бъде изпълнено. Именно затова те трябва да предвидят всичко. И задачата да няма решение. Ние никога не ще можем да се измъкнем от тук. И човечеството никога няма да разбере какво е станало с нас. Ето ви единственото възможно решение. Друго няма и да има.

Възцари се пълно мълчание. В тясното гърло на клисурата полъхна първият вятър. Вечер тук винаги излиза вятър. Той носи плътни облаци прах и като се блъска в каменните стени, ги посипва с дебел сив слой, който скрива всичко... Когато тях вече няма да ги има, вятърът много бързо ще заличи всичко. Дори следите им, дори спомена за тях... Неизвестно защо, Райков си спомни следите, оставени от него и от Физика за първи път на тази планета... Ако Кибернетикът е прав, тогава всичко е безсмислено. Те няма да имат дори някаква надежда. Не можеше да се съгласи с това. Никога не би могъл. Нещо не беше наред. Кибернетикът извади някакви парчета и ги запокити настрана.

— Докторът е зле. Започна да повръща.

— Не биваше да яде това лепило.

Няколко секунди Райков неразбиращо гледаше Физика. Нещо ставаше с него, в този момент, нещо много важно... Смътно проблясваше някаква необходима, много важна за тях мисъл, той го чувствуваше, но по никакъв начин не можеше да я улови.

— Докторът ме помоли да направя нишесте. Дори написа структурната формула на молекулата. Беше много сложно — да си представиш в пространството такава схема... Ние непрекъснато търсим някакви сложни решения: колкото по-сложна е задачата, толкова по-сложно решение... И този път не води доникъде. Ето например, нишестето... Ние го синтезираме с помощта на най-сложни автомати и поточни линии, а в природата някаква си нещастна клетка само с едно-единствено зърно хлорофил и няколко молекули въглероден двуокис съвсем просто извършва този толкова сложен синтез. А ако усложним задачата още повече? Опитайте се да накарате всички автомати, цялата кибернетична техника на Земята да сглоби

един-единствен зародиш на растение! С това те вече не могат да се справят. А природата в това време конструира от сложни по-сложни и по-изкусни системи с предварително зададени параметри по някакъв неуловим, пределно прост начин! Взимат се две клетки, сливат се взаимно — и ето, зародишът е готов!

— За този „прост“ път са били необходими милиони години еволюция.

— Какво от това? аз говоря за резултата, за самия процес, той е прост и пределно резултативен. Значи, начинът за решаване на някакъв сложен проблем не трябва непременно да бъде по-сложен от самия проблем. Значи, има някакъв друг, неочакван, неизвестен за нас път...

Физикът с интерес гледаше Практиканта.

— И отдавна ли ти идват наум такива мъдри мисли?

— Чакай! Това е важно... Ами ако точно това е трябвало да разберем сами, без подсказване от тяхна страна, преди да... Ами ако точно в това е смисълът на експеримента? Та нали всичко най-сложно винаги е заложено в най-простото, това е диалектика!

— Ти какво, да не би да ни изнасяш лекция? — възмути се Кибернетикът, който изумено слушаше до този момент дългия монолог на Практиканта, не много приказлив обикновено.

— Ама не, моля ви, не! Сега ще ви обясня. Та това е... Имаш ли бластер?

— Бластер? Какво общо има бластерът. За какво ти е?

— Сега ще разберете. Сложи го, моля те, на най-висока интензивност. А сега, гледайте.

Практикантът се извърна и тутакси направо върху пясъчното дъно на клисурата започна бавно да се издува огромен балон от разтопен пясък. Преди още да се разпръснат облаците дим, те видяха, че там се е образувало гигантско яйце от разтопен кремък. Стените му потрепваха, сменяйки формата и очертанията си, подчинени на налягането на полетата, създадени от волята на Практиканта. После, почти веднага температурата спадна, димът се разпръсна и те видяха едно абсолютно прозрачно празно яйце, разположено върху потъмнялата от сажди напречна десетметрова площадка.

Практикантът махна с ръка към него:

— Ето така. А сега стреляйте.

— Къде да стреляме?

— По него.

— Защо?

— Стреляйте и ще разберете.

Кибернетикът сви рамене и пусна цяла серия по кристалното яйце.

Лилавите линии на зарядите се понесоха надолу и почти в същата минута се пръснаха на ослепителни плазмени мехури. Изглеждаше така, като че ли в огнения ад долу се изпаряваха стените на клисурата. Но щом утихна огънят и се наслоиха облаците прах, те отново видяха кристалното яйце, плувнало в локва разтопен базалт. То дори не се беше нагряло, по стените му играеха студени, ледени отблясъци.

— Може би ще повториш? — върху лицето на Практиканта беше изписано истинско откровено тържество и само необичайният и тържествен момент го спря да извърши още една хлапашка постъпка.

— Но какво направи с него? Как успя?

— Аз не мога да създам генератор на неутронно поле, нали?

— Разбира се, ти самият се съгласи с това.

— Аз не мога да направя генератор, но не и самото поле! Разбираш ли? Та нали ние знаем всичко за това поле! Това е една много проста функция на частицата. Генераторът е невероятно сложен, а полето си е поле. И ето, аз го облякох с кремъчна капсула.

— Защитно неутринно поле? Поле без генератор? Но това означава, че ти непрестанно трябва да го поддържаш?

— Нищо подобно. Свързах го с материята на самата капсула. Атомите на кремния при въздействие отвън се разпадат и се превръщат в енергетично неутринно поле. Аз мога да си отида, а вие си стреляйте по него до утре.

Физикът изведнъж пребледня и изпусна бластера, който Кибернетикът автоматично му бе дал. Бластерът глухо се удари в стъпалата.

— Ама, моля ви се, обяснете ми най-после какво става тук? — запита Кибернетикът.

— Изглежда, че този хлапак все пак направи звездолет... — само с устни прошепна Физикът.

— Какъв звездолет? Къде виждаш тук звездолет?

— Ето този прозрачен мехур... Това нещо може да се движи със скорост, близка до скоростта на светлината...

— Какви ги дрънкаш? Къде са двигателите? Къде е горивото?

— Там има неутринно поле... Достатъчно е един път да се промени посоката на полюсите... А за гориво може да послужи всякаква материална маса.

— Вие сте полудели! И двамата! Кое ще лети тук? Този стъклен мехур ли? По-скоро аз ще...

— Гледай! — простичко каза Практикантът.

Стъкленото яйце се приповдигна и застина неподвижно на около четири метра от земята. Неочаквано възникна тънък звънтящ звук, сякаш някъде далече се скъса струна. Яйцето трепна, размаха се във въздуха и изчезна, като остави след себе си бляскава следа от нажежени газови частици, които очертаха пътя му чак до хоризонта.

[1] Телекинеза — преместване и преобразуване на телата от разстояние. (Бел.пр.) ↑

ГЛАВА IX

Постепенно, в зависимост от преминаването им през атмосферата, небето променяше цвета си. Отначало от тъмнозелено то стана резедаво, после светлосиньо, синьо и почти черно. Появиха се първите точки на звездите. Ослепителното кълбо на слънцето светеше откъм десния борд. Беше много странно да се виси над планетата в напълно прозрачна и почти невидима кабина. Движението не се усещаше, само дето слънцето се издигаше над хоризонта по-бързо от обикновено и под краката им се кълбеше стремително димно-зелената атмосфера.

— Сега може и по-бързо — каза Физикът.

Практикантът кимна и шлемът на скафандъра му смешно се килна като на механизирани играчка. Физикът бе настоял всички да облекат скафандри за безопасност, запазили се в планетния комплект, и да вземат резервни кислородни бутилки.

Хоризонтът леко се изкриви, защото Практикантът вдигна носа на кабината и ускорението веднага ги притисна върху облегалките на креслата с такава сила, че ставите им запукаха.

— Не можеш ли по-внимателно?

— По-внимателно не мога — каза през зъби Практикантът. — И така давам само триста метра в секунда.

— Това е почти десет „g“!

— Не се сърди — тихо каза Физикът, — все нещо ще измислим, в края на краищата претоварването не е най-важното, ще изтърпим...

Но Практикантът не чуваше успокоенията на Физика, мозъкът му работеше трескаво. Това приличаше на лабиринт. Едва успяваше да намери изход и веднага след това се появяваше нова стена! Ушите му бучаха от пренатоварването, кръвта пулсираше в слепоочията му като чук. Най-после той се предаде и намали ускорението. В кораба, който беше построил, нямаше противонатоващи устройства. Не можеше да ги има по същата причина, поради която не можеше да се построи генератор на поле.

Само в замразеното състояние на дълбоката анабиоза хората можеха да понесат чудовищно големите натоварвания по време на набиране на междузвездните скорости.

Практикантът не можеше да построи сложния анабиозен комплекс и не би могъл да отмени основните закони на движението, а това означаваше, че засилването на кораба щеше да продължи с години...

— Ние вече имаме кораб — каза Физикът. — Най-важното ти вече си го направил.

Но Практикантът знаеше, че това не е най-важното. Ако все пак успееш някак да се оправят с пренатоварването, или дори да пожертват десетки години от живота си, все едно това нямаше да бъде достатъчно...

Хората се бяха учили да летят хиляди години и планетата нямаше така лесно да пусне жертвата си.

Но все пак, сега той управлява кораба и тя е под краката му, планетата, която уж отне и им подари толкова много неща.

— Намираме се в орбита на спътник — каза той колкото може по-спокойно. — По-нататък?

— Вдигни се на още около десет хиляди — помоли Физикът.

Практикантът се усмихна и послушно премести оста и посоката на полето. Той знаеше, че Физикът иска да провери дали корабът му ще го слуша там, където я няма тайнствената радиация.

Той набра на височина тези десет хиляди. Сега планетата изглеждаше като малка светла топка, която нямаше име.

— Защо досега не сме я нарекли?

— Кого? — не разбра Докторът.

— Тя не ти беше дом — каза Физикът, — а затворите обикновено са безименни.

Практикантът зави така, че слънцето, скрито зад гърба им, изгасна и те сякаш увиснаха сред звездите — незащитени от нищо късчета протоплазма.

— Можеш ли да доближиш втората планета от тази система?

— А ти можеш ли да решиш без машинка задача за движението на три и повече тела?

— А ако насочим кораба визуално и постепенно се доближим до планетата?

— Може. Но е много опасно. Ние не знаем масата \dot{y} . Гравитационното \dot{y} поле може да се окаже толкова силно, че после няма да мога да откъсна кораба без смъртоносно за нас ускорение. Трябва да се наблюдава и да се пресмята.

— Нали ви казах да не бързаем! Прекалено рано излязохме в открития космос — измърмори Кибернетикът.

— Какво смятате да правим по-нататък? — попита Докторът.

— Ще обиколим планетата по екватора, после по меридиана, ще се спуснем по-ниско. И — в къщи.

— Аз не за това — Докторът изтри с ръкавица изпотеното стъкло на скафандъра си.

— Е, разбираш ли... — започна Физикът.

— Позволи на мен... — помоли Практикантът. — Това е като нашата стълба. Само че, по-дълга. Може би безкрайна. Ние не знаем къде е Земята. В коя посока е. Но дори и да знаехме, нямаме машини, за да определим курса. Нямаме антигравитатори, за да избегнем пренатоварването, нямаме анабиозни вани, за да прекараме в тях дългите години, нямаме автомати, които да управляват кораба, докато ние спим.

— Автомати не ни трябва — твърдо каза Физикът.

— Защо? — попита Практикантът.

— Достатъчно е корабът да се изведе на курса, да му се придаде необходимото ускорение и да се създаде защитно поле. Всичко останало ще си върви от само себе си.

— И ще върви така двайсет години.

— Може и трийсет. Не е там работата.

— Нищо не разбирам! — изведнъж закрещя Докторът. — Можем ли, или не можем да летим към Земята?!

Никой нищо не му отговори. Практикантът наведе носа на кораба и се спусна надолу с такава скорост, че дъхът им отново спря от пренатоварването. Летяха така няколко минути, преди да се врежат в газовия шлейф на планетата. Избухнаха огнени протуберанси и се завъртяха около защитното поле. Подът и стените на капсулата ситно затрепериха.

— Престани — помоли Физикът.

Когато скоростта спадна, те навлязоха в стратосферата. В тази светеща мъгла не се виждаше нищо. По границите на защитното поле

току пробягваха разклонени искри. Понякога студен пламък обхващаше цялата капсула.

— На каква височина сме? — попита Кибернетикът.

— Може би пет хиляди метра, а може и десет. Завидна точност, нали? Може отпред да има скали, или астероид. В края на краищата аз не съм локатор, а обикновен човек.

— Имаш поле.

— Ако масата на препятствието е равна на масата на кораба, той целият ще стане поле. Заедно с нас.

Облаците неочаквано се разпръснаха и под тях се откри повърхността на планетата, стремително летяща насреща им. Практикантът съвсем намали скоростта. Започнаха да се забелязват отделни планински върхове, след това се мярна криволичетата брегова линия и цял час под тях се разстиляше равната синя повърхност. След това отново чак до хоризонта се ширна сивата пустиня. Еднообразието на мъртвия пейзаж беше угнетяващо. Спуснаха се съвсем ниско и сега се движеха зигзагообразно само на три километра от повърхността на планетата. Изведнъж Докторът подскочи на стола си и замаха с ръце:

— Там нещо се движи! Ето там, сред онези хълмове!

Никой не можа да види нищо. Хълмовете се мярнаха и изчезнаха. Под тях се разстиляше равно базалтово плато.

Практикантът направи рязък завой и след една минута те вече летяха обратно.

По това направление нямаше никакви хълмове. Преминаха на търсене по спирала — хълмовете сякаш бяха потънали в дън земя. Кибернетикът неволно шареше с ръце по несъществуващия пулт в търсене на координационните тумблери, носови локатори за далечно оглеждане и ругаеше през зъби.

Дълга черна пукнатина пресичаше платото.

Изведнъж на ръба ѝ се появи дълга, подскачаща сянка.

— Дай двайсет надясно! — извика Физикът. — Мини странично над цепнатината, не му давай да се скрие!

Движещият се предмет изглежда дори не се канеше да се скрие. Като зави рязко, той се понесе надалеч от цепнатината, право към пустинята.

В облака от прах не можеха да се различат дори очертанията на онова, което се движеше със скорост поне двеста километра в час по

трасе, покрито цялото с камъни и дупки.

— Е, сега вече няма да ни избяга! Спусни се!

Всичко приличаше на лов. Блестящата издължена капсула току се гмуркаше в облаци от прах. Не можеха да се доближат на повече от сто метра. Този, когото преследваха, много рязко променяше посоката на движение. Много често те губеха неизвестния предмет от погледа си и тогава трябваше да се издигат високо, за да го открият отново.

Отгоре нещото приличаше на гигантска стрела или рало, порещо през пустинята. От двете му страни като широки разливащи се струи се вдигаха плътни фонтани от прах. Те не позволяваха да се види нищо. Стрелата рязко обърна на север, към планините, над които бяха прелетели преди час.

— Така ще го изгубим — мрачно обеща Кибернетикът.

И тогава Практикантът плавно се приземи. Отначало никой не разбра какво точно се кани да направи. Капсулата меко, все едно на кълки измина около сто метра и рязко спря. С движение на ръката Практикантът изсече един люк в монолитната стена и изскочи навън.

Все още без да разбират нищо, всички скочиха след него. И чак когато видяха съсредоточеното му лице и огромното кълбо прах, което се носеше отдалече към мястото, където бяха кацнали, разбраха, че е употребил силово поле.

Това беше техният собствен робот. Без да обръща внимание на хората, той се дърпаше с всичка сила по посока на пустинята, там, където го водеше зададената му програма.

— Изключи го — помоли Практикантът. — Не мога да го удържам!

— Че как иначе! — гордо каза Кибернетикът. — Почти четиридесет тона движеща сила. — Той се хвърли право под размаханите пипала на робота, натисна нещо с пръст и всичко утихна.

— Да не се бавим повече! — предложи Физикът. — Влачеше го в кораба. — Вече е много късно и се страхувам, че в тъмното няма да намерим лагера.

И все пак те не можаха да стигнат по светло. Тъмнината ги застигна над брега на морето. Трябваше да кацнат и да пренощуват в капсулата.

Посред нощ Кибернетикът събуди Практиканта.

— Роботът нещо не е наред, ставай!

— Не може ли сутринта да го видим?

Но Кибернетикът го дърпа за рамото дотогава, докато Практикантът не се надигна от мястото си.

— Какво искаш?

— Роботът се върти.

— Как така ще се върти, след като съм го изключил?

— Не знам.

— Бълнуваш ли?

— А ти чуй сам.

От товарното отделение се чуваха някакви въздишки и неясен шум.

— Ами значи се е побъркал. Не е странно при такава обстановка. Почти цял месец е бягал по пустинята.

— Извадих му батериите. Исках да превия целия камшик и го извадих. Той няма батерии. — Дори в тъмното можеше да се забележки как треперят устните на Кибернетика.

В товарното отделение, сред преобърнати кутии и торби роботът драскаше по стената. Неговите дълги лапи бавно преминаваха по едно и също място в стената, сякаш се стараеха да я пробият.

— Виж какво му е!

Практикантът вдигна по-високо фенера, но Кибернетикът не помръдна от мястото си.

— Свикнал съм да си имам работа с роботи, на които им трябва енергия, за да се движат.

— Да не би това да са слънчеви батерии?

— А къде тук виждаш слънце? Сега е нощ, освен това аз съм го изключил!

— Действително няма слънце.

Практикантът бавно приближи плътно до робота и като се пазеше от ритмичното махане на дългите му силни лапи, започна да го разглежда.

— Да беше ми показал поне къде му е изключвателя!

— Нали ти казвам, че е изключен! Виждаш ли, онова лостче отдясно стои на „стоп“! Дори предпазната кутия не съм сложил!

— Ако в това положение той е включен, значи...

Преди Кибернетикът да успее да се противопостави, Практикантът премести изключвателя в положение „включено“. В

същата минута роботът се превърна в бясна мелница, която трошеше всичко край себе си. Практикантът едва успя да отскочи встрани. За изключването на защитно поле бяха необходими около пет секунди и за тези пет секунди роботът успя да се хвърли три пъти на таран върху стената на капсулата.

Целият ѝ корпус се клатеше и свиреше. Кибернетикът крещеше с прегракнал пресекващ глас една и съща команда: „Пълен стоп!“, „Пълен стоп!“. На работа това не му правеше и най-малко впечатление. Най-после Практикантът успя да хване с поле лапите на робота и да ги събере в един възел. Роботът продължаваше да се дърпа и да бие с корпуса си пода на капсулата. В отделението се втурнаха Физикът и Докторът. Те викаха нещо, но съветите заедно с ругатните само усилиха общата суматоха.

Най-после Практикантът повдигна робота, изби с друго поле част от стената на кораба и изхвърли робота навън през дупката. Роботът веднага скочи и се затича към пустинята.

Без да мърда от мястото си, Практикантът повдигна капсулата нагоре. Сега му трябваше прожектор. Много силен прожектор. Най-добре разряд от живачни пари, това беше просто и не трябваша нови материали...

В дъното на корпуса светна ослепителна лампа. Те веднага видяха робота. От тази височина той приличаше на заек, който бяга от ловеца с дълги скокове. Капсулата тръгна след него. В отвора засвири вятър и се наложи да го запушат с допълнително силово поле. Затова пък капсулата вече беше над самия робот.

Преследването беше лесно, защото този път роботът не променяше нито скоростта, нито посоката.

— Направи нещо, защо са ни тези нощни надбягвания — помоли Физикът.

— Няма да е лошо да разберем закъде бърза така...

Преследването продължи през цялата нощ. В зори, когато Практикантът усети, че няма повече сили да удържа капсулата във въздуха, се наложи да се приземят, да хванат робота и да го заключат в пашкул от силово поле. Зад неговите прозрачни невидими стени роботът продължаваше безкрайния си бяг на място.

— Два часа почивка и после ще продължим.

— Обяснете ми все пак, как може да се движи без батерии и с изключена програма? — попита Докторът.

— Нека по-добре ти обясни Миша, това все пак е негова специалност.

— На теория това е невъзможно — мрачно каза Кибернетикът.

— Може би ще споделиш с нас поне някакви предположения по този въпрос?

— Той може да получава енергия само отвън. Ако не от слънчеви батерии, значи е намерил някакъв нов източник. Що се отнася до програмата... Роботът е достатъчно автономен и би могъл да си изработи собствена, която е била подтискана от включената основна програма, а сега след изключването ѝ собствената програма е станала главна. Напълно непонятно за мен е защо той престана да реагира на словесни команди.

— Нали ви казвам, побъркал се е от жегата.

— В такъв случай, ние също. Преследване на побъркан робот за изучаване на неговия вътрешен свят... В това има нещо — спокойно каза Докторът.

— Ние трябва да знаем закъде бърза той!

След два часа роботът беше пуснат и капсулата със завидна монотонност се понесе след него по пустинята, а след още четири часа на хоризонта се показва морето. Появи се привичният изглед от ниски базалтови хълмове, покрити с дебел слой прах. Местността ставаше все по-пресечена. Роботът често изчезваше от погледа им. А след поредния завой изчезна напълно. Те кръжиха над скалата, зад която беше изчезнал цял час, а след това се приземиха и изминаха към два километра по широк кръг, преди да намерят следи от лапи, ясно забележими в праха. Те изминаха още около три километра и отново се върнаха при скалата, от която бяха започнали търсенето, но от другата страна.

Тук следите свършваха, по-нататък повърхността беше каменна и твърда и те не можаха да намерят по нея и една драскотина. От всички страни скалата беше заобиколена от дебел слой сив пясък, примесен с прах. Върху него имаше следи само от едната страна. Роботът сякаш беше потънал в дън земя.

— Тука са го лапнали, гълъбчето. Глътнали са го целия с всичките му метални вътрешности, но тъй като ние вече знаем това —

продължи Докторът, — тъкмо е време да си отспим.

Само Кибернетикът успя да заспи. Докторът и Физикът започнаха да пресмятат колко години ще са необходими за набиране на ускорение при пределно натоварване.

Практикантът не остана да чака резултата. Той се надигна и бавно тръгна нанякъде. В края на краищата, какво значение има — десет години или дванадесет?... Нали хората са летели така в зората на звездоплаването! Защо да не опитат и те?

Могат да използват нищожния шанс, който имат. Да наберат ускорение настрана^[1]... Само че в коя посока? В която и да е. Та няма да прекарат целия остатък от живота си тук и бавно да се превърнат в диваци? Един прекрасен ден той ще се качи в капсулата и няма да бъде сам; дори ако Физикът реши да остане, с него ще тръгне Докторът... Десет години, докато трае набирането на ускорението, те живеят в миниатюрния стъклен свят сред равнодушната светлина на звездите и двойното ускорение...

После, след като минат тези десет години и още десет за спиране, корабът ще спре. В близост няма да има нито една звезда, защото да се движиш в космоса без точни разчети е невъзможно, звездите са прекалено далече една от друга. Между тях има океани от пустота и само едно слънце... Тогава те ще отворят кораба. Просто ще разпорят стените му като на консервена кутия и всичко ще свърши. Така ще бъде по-добре, отколкото да живееш и без най-малката надежда... През всичките тези десет години, докато трае ускорението и чрез другите десет, докато корабът спира, на тях ще им се струва, че летят към Земята. Ще си спомнят за нея...

На палубата на Глайдера в най-тъмния ъгъл седеше момиче... Пред нея на празната масичка имаше чаша с някаква напитка.

— Може ли да седна при вас? — попита той тогава.

— Не, не може.

Но той все пак седна и те се запознаха. А после, след няколко дни, той вече не си спомняше случайното пътно запознанство, затова и замина за далечния космос, защото си мислеше, че си няма никого на Земята... А ето, че сега онази среща му се струва по-важна от всички звезди. Сигурно затова, че Ингрид остана на Земята, неволно всеки път, когато той си спомня за Земята, си спомня и за нея. Най-често онази абсолвентска вечер в училището от трета степен, когато тя му

каза всичко, което мисли за него: че е егоист, че има отвратителен характер и че тя дори няма да му пише. Тогава той много се смя: „Какви писма може да има в далечния Космос?“

Но сега това вече не му изглеждаше смешно. Колко струва цялото му могъщество, цялата му власт над материята, полетата и движението на огромни маси, ако не може да получи същото това ненаписано писмо и не може да види лицето ѝ, и не може като по-рано да профучи върху дъската през щормовия прибой... Тук няма прибой и не стават бури, тук няма много неща, затова пък без всякаква видима причина изчезват метални роботи, четиридесет тона метал и пластмаса...

Без сам да забележи, той беше извървял широк кръг и отново бе приближил скалата, до която изчезна робота.

Е добре, не може да получи от Земята ненаписано писмо, но все пак поне нещо може ли? Например, може да раздроби скалата на дребни парчета, да стрие прах, ако това разбира се, помогне да се изясни къде се дяна робота и на кого са тези странни шеги. Нали те обещаха да не се намесват...

Леко усилие на волята, полето трябва да бъде широко и остро като нож. Отначало ще среже скалата изотдолу, ще я повдигне и ще я отхвърли настрани, за да провери дали в нея няма някакви празнини или пукнатини.

Широка вълна от прах, вдигната от силовото поле се опря в подножието на скалата, опря се и се спря. Практикантът знаеше каква чудовищна сила действа сега върху подножието на скалата. И не можеше да не се учуди, че полето се спря, натъкнало се на толкова нищожно препятствие като тази базалтова скала. Без дори да се опитва да разбере защо стана това, той стисна полето в кръгла топка, замахна и удари.

Над главата му профуча огнен метеор и рухна върху скалата. Мястото, на което стоеше Практикантът се залюля от мощния подземен трус.

Нито едно парченце, дори най-малкото, не се отчупи от странната скала. Практикантът изгаси полето и тръгна към нея. От другата страна срещу него вървяха Физикът и Кибернетикът. Само Докторът не прояви интерес и остана да стои край капсулата.

— Сега ще видим що за базалт е това, не ми мина през ума да проверя. На пръв поглед скалата по нищо не се отличава от останалите.

— На пръв поглед тук всичко е прекалено обикновено.

Уредът за вземане на проби се счупи почти веднага. Все пак на мястото, където беше ударило полето, те успяха да намерят късче чиста повърхност с лесно различима структура. Базалтът сякаш беше напоен с някакъв стъкловиден състав.

— Да опитаме ли с бластера?

— Безполезно е — Физикът поклати глава. — Тук удари заряд с мощност хиляди билиерга, не по-малко, нито един бластер не може това.

— Какво се туткате там? — извика Докторът. — Елате тук. Има някаква дупка.

Трудно беше да се разбере веднага. Нищо не говореше за изкуствен произход на отвора. Можеше да бъде най-обикновена цепнатина.

— Възможно е скалата да се е сцепила от удара — промърмори Физикът. Спуснаха се по наклоненото дъно и съдейки по времето, слязоха доста под нивото на повърхността на планетата.

Неочаквано проходът рязко зави и свърши. Пред тях се разкри огромно пространство, слабо осветено от дрезгава дневна светлина.

В полумрака не беше възможно да се видят отсрещните стени на този гигантски подземен изкоп.

Право пред тях се простираше странна смесица от огромни паралелопипеди, полусфери и пресечени пирамиди. В несигурната сива светлина, идваща отгоре върху плетеницата от геометоични форми, се прокрадваше някакво движение.

[1] Поредния тъп превод. В оригинала: „Разогнать капсулу в сторону...“. По-смислено би било да се преведе: „Да засилят капсулата към...“. Бел.Мандор ↑

ГЛАВА X

Но това не беше град. Това не беше нищо познато. Геометричните конструкции, които отгоре не изглеждаха много големи, се оказаха високи към тридесет метра.

— Да не би да е минерална жила? Струпване на гигантски кристали? — попита Физикът.

— Че какво? Много прилича. Ето онези раирани, преливащи в злато кубове приличат на кристали на пирита. Странно, че тук изобщо няма прах и никакви парчета — Кибернетикът недоволено сви рамене.

— Много чисто място — съгласи се Докторът.

Те завиха зад предната гигантска пирамида, преградила и без това тесния проход.

— Това е лошо, дето няма прах — промърмори Кибернетикът.

— За какво ти е прах? — не разбра Докторът.

— Няма следи от работа, как ще го намерим?

— Струва ми се, че той вече си изигра ролята... — тихо каза Пректикантът.

— Мислиш, че специално са му сменили програмата ли?

— Според мен, те са решили, че вече могат да ни покажат това място.

— Но защо и какво е това?

— Не знам — потиснато каза Практикантът. — Но в предадената ми информация се споменаваше за някакво място на планетата, което ние трябва да намерим. Сигурно то има отношение към експеримента...

Стената на пирамидата, покрай която вървяха, беше пресечена от широка неравна пукнатина. Те не я забелязаха веднага, слабите им фенери осветяваха прекалено малко пространство в мрака. Затова пък, когато спряха до пробива, те видяха, че дебелината на стените на пирамидата е не повече от половин метър.

— Празни... Значи, вътре са празни. Но тогава, това не са кристали...

В жълтеникавите конуси от светлината на акумулиращите фенери вътрешността на разбитата пирамида изглеждаше като мозайка от тъмни и светли петна.

— Прилича на здание без предна стена.

— А на мен ми напомня разрез на жива тъкан под микроскоп — неочаквано твърдо каза Докторът. — Вижте, това са стените на клетките, а ето там — съдовете.

— В такава клетка свободно ще се съберат два слона.

— Мислиш, че това са вкаменелости? — попита Физикът.

— Ако не бяха тези размери, бих повярвал.

Долният ред от клетки, засегнати от цепнатината, напомняше неголеми стаи с правилна геометрична форма.

— Осемгранни призми. Не прилича много на клетка, а?

— Да... — замислено каза Докторът. — Живата клетка е скарана с геометрията, а тези клетки твърде много си приличат.

— Не съвсем — мрачно каза Кибернетикът. — Във втората от края има проход.

— Къде?

— Ето там, по-наляво.

— Може би за днес стига? — попита Физикът, — Хайде да отложим за утре по-нататъшните си изследвания

Всички едва се държаха на крака от умора и предложението на Физика се прие без възражения.

Късно през нощта Докторът събуди Райков.

— Не мога да спя, Дима — оплака се той. — През цялото време този „улей“^[1] ми е пред очите. Има нещо много познато в него, но не мога да разбера какво е. Хайде да погледнем още веднъж, какво ще кажеш?

— Може би е по-добре утре?

— Какво значение има! Разбира се, ако не искаш, аз ще отида сам. За мен е много важно да го видя сега. Струва ми се, че ще си спомня нещо важно, което ще забравя до сутринта; кой знае, може би ще разгадаем тази нова изненада!

— Разбира се, не будиш Физика, знаеш, че при него номерът няма да мине!

Като помърмори още малко, Практикантът се измъкна от чувала. Нощта тук беше много светла, много по-светла, отколкото в клисурата.

Виолетовото излъчване на атмосферата изпълваше всички предмети с някаква призрачна светлина. Нямаше дори сенки.

До пирамидата стигнаха без приключения. Плътната тишина на подземното действуваше угнетяващо и Практикантът съжали, че се бе поддал на уговорките на Доктора.

Докторът отчуждено разглеждаше каменните клетки.

— Е, какво — нетърпеливо попита Практикантът, — може би стига толкова? Ще се връщаме ли?

— Забеляза ли, че от периферията към центъра на площта се усложнява геометрията на телата, с всеки ред сингонията^[2] е с една степен по-висока. Отначало — пирамиди и конуси, после — хексаедри, октаедри и така нататък...

— И какво от това?

— Никога не съм обичал математиката. А тук това ми действа, не го ли усещаш? В това има нещо грандиозно, някаква застинала мелодия. В тези фигури и линии има стройност, логическа завършеност, сякаш някой е решавал неизвестно уравнение, но вместо графики е чертал пространствени обемни фигури. Грешил е. Започвал е отначало. Все повече се е приближавал към решението, но така и не е могъл да завърши гигантската си работа. Незабелязано, развито логично, но — недовършено... Почти ясно и все пак не може да се схване същността. Сякаш гониш собствената си опашка, като през цялото време увеличаваш скоростта, струва ти се, че решението е близко, съвсем близко...

Геометричният лабиринт много прилича на живата материя и в същото време ѝ е много чужд, дори враждебен. Живата материя е хаотична и непоследователна в своето развитие. Тя е имперична. Тук всичко е иначе... Ами ако е така, защото нашият опит не е в състояние да построи математически фундамент на биологията? Може би, затова ние не можем да разберем? А ти как мислиш?

— Не знам. Освен каменни стени не виждам нищо друго. Никакъв смисъл.

— Жалко... На мен ми се струваше, че ти трябва да разбираш по-добре...

— Мислиш, че след контакта съм станал друг? Че нещо в мен се е променило?

— Такова силно въздействие не би могло да остане безследно. Тяхната логика и разум би трябвало да ти са по-ясни. Но, вероятно греша. Нищо. Все едно, ние ще разберем. Длъжни сме да разберем. Твърде много това е потребно на Земята.

— А ти все още ли вярваш, че ние ще можем да се върнем?

— Нищо не знам, освен че няма да спрем. Докрай ще се борим, за да предадем на Земята всичко, което вече знаем и което ще узнаем за тази планета. Почакай ме тук. Искам да видя как изглеждат тези клетки отвътре.

— Да идем заедно.

— Имам чувството, че човек трябва да влиза там самичък.

Докторът направи крачка към отвора и почти веднага изчезна в тъмнината.

Практикантът седна на един камък. В абсолютната неподвижност и тишина на подземие то сякаш беше спряло дори времето.

Докторът уверено зави надясно, сякаш някой го беше повикал. Мина през дълга галерия от еднакви цилиндрични клетки и още веднъж зави надясно. Малката осемгранна клетка, в която влезе, почти по нищо не се отличаваше от останалите. Но в средата ѝ имаше странно съоръжение. Докторът насочи към него фенера си.

— Прилича на каменно кресло... Изглежда, че да се седи в него ще е удобно, само дето ще е студеничко...

Той вдигна нагоре фенера си и видя, че таванът на клетката прилича на сферично огледало. Огледалото беше съвършено черно и блестеше. Като определи на око фокусът на сферичната повърхност на тавана, Докторът реши, че той би трябвало да бъде точно на нивото на главата на човек, седнал във фотойла, ако разбира се, там трябва да седи човек... Е какво пък, оставаше му да провери само това, всъщност за това и беше дошъл...

Чу му се някакъв много познат звук от далечното детство. Той не разбра веднага, не го позна веднага, но неизвестно защо се усмихна, седна в креслото и вече седнал, като в мъгла си спомни, че звукът приличаше на училищен звънец. После звукът стана по-висок с една нота, премина в досадно бръмчене на комар, сякаш в тила на човека се забиваше противно скимтящо шило.

Докторът се размърда, за да седне по-удобно. Звукът стана много по-силен, с по-нисък тон. Сега той най-много приличаше на сърдитото бръмчене на голям бръмбар, заплетен в тревата... Същевременно на Доктора му се стори, че по тавана се движи някаква сянка. Не, не сянка. По скоро мъгливо светло петънце, по-светло от общия фон на тавана. И не само едно. Ето още, и още... Всички бягат от периферията към центъра, там изгасват, на тяхно място идват нови. Контурите им са неясни, размити, контрастът е незначителен, едва доловима сянка на границата на полезрението му. Докторът обърна глава и веднага установи, че силата на непонятния звук е свързан с местоположението на главата му, а след още една минута разбра, че звукът е най-силен, ако главата му се намира точно на фокуса на каменното огледало на тавана.

Звукът постепенно се усилваше. Сега той напомняше морска сирена. Светлите петна по тавана придобиха реални, резки контури, но от това не станаха по-понятни. Както и по-рано, Докторът не можеше да улови в тяхната рисунка нито една позната черта.

Сега те се движеха на равни, ритмични вълни от края към центъра и обратно. Успоредно с тяхното движение ту затихваше, ту се усилваше докрай воят на корабната сирена. С крайчеца на съзнанието си Докторът разбираше, че в действителност няма никакъв вой, че това е само слухова халюцинация. Той чуваше звука не с ушите си, а сякаш с целия си череп, но това нямаше никакво значение; сякаш с малка лодка беше попаднал в силна буря и огромните вълни го хвърлят ту нагоре, ту надолу, ту затихват, ту отново се усилват. Ритъмът постепенно нарастваше, сменяше амплитудата на колебанията си, първата серия ставаше по-кратка, втората — по-дълга. Пелена покриваше съзнанието му. Докторът все още не беше изгубил контрол над себе си и сигурно можеше с усилие на волята да си върне яснотата на мисълта, но тогава той нищо нямаше да разбере и да узнае... Трябва да седи спокойно, без да мърда, да се вслушва в мощния, пулсиращ звук, да се вглежда в картината на бягащите по тавана сенки и да не мисли за нищо друго... Сигурно техният алфа-ритъм не съвсем съвпада с нашия и на него все пак му е провървяло... Това беше последната му мисъл.

Светът се промени, сякаш някой пипна копчето за контраст. Така става, когато дълго гледаш в една точка от рисунка в някоя книга:

отначало тя се размазва, а после се раздвоява. Така се раздвои сега и неговото съзнание. С една негова част той виждаше себе си така, сякаш наблюдаваше друг човек в безжалостната и ослепителна светлина на прожектор. Човекът, седнал в каменното кресло, беше смъртно уморен и загубил всякаква надежда, че ще се върне у дома. Той прикриваше умората си пред другарите си с ежедневните шеги. Малък, слаб човек. Редом до него бяха тайните на грамадна планета, но на него му беше все едно. За какво му е чуждата планета?... Човекът, седнал неподвижно, беше равнодушен. По мръсните му дрехи бяха останали каменни троишчки. Той виждаше картини от живота си, далечни картини, които някога искаше да забрави, за да си прости неволните грешки, но се оказа, че в действителност той никога не ги е забравял и тъкмо тази скрита памет го е правила по-силен.

Картините изникваха в паметта му и тутакси се материализираха в ясни зрителни образи. Беше забавно... Да отидеш на кино и да гледаш своята памет... Не, той не гледаше цялата си памет. Само онова, което беше нужно. Нужно ли? Но за какво? Ето това не може да се разбере. Рано е. Най-напред трябва да си спомни нажежения пясък на чуждата планета, леко наклонената шлюпка и двамата души, страшно самотни там... Той говореше на Кибернетика различни правилни и необходими думи, а самият вътрешно целият трепереше от страх за своя скъпоценен живот. В това нямаше нищо лошо, лошо беше това, че обикновеното желание да живее той маскираше с много сериозни и красиви доводи за борба с планетата, за правото да докажат способността си да оживеят и още много други неща... Сега той изхвърляше от паметта си целия този боклук, за да я направи още по-ясна и чиста, за да знае кое точно го правеше силен, а кое унижаваше и гнетеше човешкото му достойнство.

Той е длъжен да бъде по-силен от другарите си, да подкрепя тяхното мъжество... Трудно ли беше? Разбира се, че беше трудно, но щом е станал космически лекар, значи е длъжен да стои на вахта докрай. Не правеше това достатъчно добре и не му харесваше сега немарливият човек, седнал неподвижно, несговорчив и остър, не умеещ да прави нищо както трябва, ето дори да разбере за какво служат тези съоръжения... Вместо да търси отговор на загадката, той се търкала в психически транс в този клас... Защо клас? Ами да, на Земята щяха да го нарекат клас или тренировъчен стенд.

Наименованието е без значение, не е важно. Важно е само това, за какво е направено всичко и дали той ще може да го разбере, а после да запази разсъдъка си и паметта... Впрочем, сега малко го вълнуваше съдбата на Доктора, тя стана за него само символ в сложното уравнение, което той решаваше и от решението му зависеше нещо много по-голямо от неговата съдба. В това уравнение влизаха по някакъв начин и сегашните му мисли и втората външна страна на неговия раздвоен свят.

Мислите се появяваха ясни и изпъкнали, сякаш бяха гравирани върху черен камък. При това бяха подчинени на съзнанието му. Подобно чувство възникваше, спомни си той, когато слагаше каската на машината, стимулираща творческите процеси, само че там това не носеше радост и не пораждаше чувството за огромна отговорност, което възникваше тук. Сякаш той най-вече строеше всички тези въображаеми конструкции и отговаряше за всичко, което ставаше вътре в тях, и за крайния резултат. Контактът с машина не можеше да остави след себе си такова усещане за зрялост, за придобит емоционален опит.

Когато пред очите му се разсеяха и последните смътни сенки, акумулаторният му фенер почти беше изгаснал. Глееше само малкото червено огънче на жичката... Батерията се е изхабила изцяло, значи всичко това е продължило няколко часа... Това беше първата му съзнателна мисъл. От пода се излъчваше остър студ. Беше странно, че изобщо може да се усеща нещо, след като беше седял неподвижно толкова дълго върху студения камък. Вече нищо не се движеше на тавана на клетката и нямаше никакъв звук. Той с учудване видя, че докато е бил в безсъзнание, креслото се е повдигнало, отдръпнало се е от фокуса на тавана заедно с пода, ако всичко това не му се бе присънило. Малка халюцинация, един малък психически транс...

Той знаеше, че не е така. И още веднъж се убеди, след като видя, че вдигнатият под закрива изхода от клетката. Но това изобщо не го безпокои. Ще има изход, щом като му трябва. И наистина, още щом си го помисли, подът много бавно, плавно и абсолютно безшумно тръгна надолу.

* * *

Ветровете на планетата доста бяха ошмулили малката зелена горичка на брега на морето. Тя изглеждаше разрошена и съвсем неистинска. Все така не можеха да се окъпят или да ловят риба в това чуждо море, и все пак, точно тук те долитаха винаги, когато трябваше да обсъдят нещо особено важно.

Докторът строеше от пясък странни геометрични фигури и бавно разказваше подред. Само най-накрая той се надигна, за да хвърли в морето острото каменно парче, върху което седеше, но така и не успя, защото въпросът на Кибернетика го накара да се замисли.

— Какво, значи под пода е имало някакъв механизъм, който е осъществил движението му, или ти не си забелязал — попита Кибернетикът.

— Нямаше никакъв механизъм. Или поне на мен така ми се струва — тутакси се поправи Докторът. Неизвестно по какви причини той вече избягваше резките съждения. — Не мисля, че там е имало някакъв механизъм. На тях изглежда им е непознато самото понятие механизъм. Механизъм — това е само предавател между нашето желание и природата, в която с негова помощ ние произвеждаме някакво изменение, но изисква за това твърде скъпа цена.

— А от тях, според теб, природата не изисква цена?

— Те са успели да минат без предаватели. Проникнали са в самата същност на материята, научили са се да управляват нейните полета и преобразявания без всякакви механизми.

— Не са проникнали *те, те* управляват — тихо възрази Физикът. — А подът е тръгнал по *твое* желание.

Няколко секунди Докторът гледаше Физика, без да мига. И дори под загара му се виждаше как беше преbledняло лицето му. Изведнъж той внимателно разтвори ръцете си, в които до този момент стискаше тежкия остър камък. Камъкът неподвижно увисна на около метър от земята, после се повдигна и Докторът го взе отново.

— Точно това исках да кажа — все така тихо каза Физикът.

— Значи, и ти също. Значи, това изобщо го може всеки, всеки човек.

Тютюнът им беше свършил отдавна и докторът пушеше сушена хлорел. Мирисът на изгоряло сено го караше да се мръщи. Поривите на вятъра през цялото време разбъркваха брадата му и когато белите кичури се развяваха, Докторът изглеждаше съвсем стар.

Практикантът го откри сред камъните по дима. Като го видя, Докторът вътрешно се стегна, защото знаеше, че няма да може да отклони предстоящия разговор. Практикантът не започна веднага. Около една минута той мълча до него, като разглеждаше върховете на далечните хълмове, едва забележими от мястото, където сега се намираше техният лагер.

— Как мислиш, защо са се криели?

— Къде да се крият? — не разбра веднага Докторът.

— Защо са се криели под земята?

— Може би са се стремили да запазят собствеността на планетата. Красотата — това е преди всичко естественост. Сигурно тя е била важна за онези, които са се обучавали тук. Изобщо не са се криели. Пазели са планетата. Пазели са зеленото ѝ небе в грапавите каменни брегове... Пазели са всичко такова, каквото си е, защото са го обичали...

— Сигурно си прав. — Около една минута Практикантът мълча, сякаш събираше сили; той дори не гледаше Доктора, така му беше по-лесно да го пита. — Помниш ли, там, в пустинята, ти ми каза за старта... Не си ли се отказал?

— Аз няма да летя — Докторът отговори веднага с една фраза и преглътна неволно буцата, заседнала в гърлото му.

— Няма да летиш?... — На Райков му се стори, че светът около него потъмня и се сви. — Казваш, че няма да летиш, така ли?

— Не мога.

— Но ти сам... ти сам питаше кога най-после ще е стартът, нали толкова много го искаше!

— Виждаш ли, сега това решение вече не ми принадлежи. Прости ми...

— И на кого принадлежи твоето решение? — само с устни попита Практикантът, и Докторът, без да иска, забеляза колко мъртви са сега устните му.

— На онези, които са там, на Земята. Не мога да рискувам.

— Обясни ми — тихо помоли Практикантът.

— Ще се опитам... Хората още не знаят нищо. Продължават да създават милиони ненужни неща... За това, че може по друг начин, днес знаем само ти и аз. Всъщност, истински само аз, защото имах щастието да се запозная не с резултата, не с подаръка, както беше при

теб, а с процеса, с пътя, по който може да мине всеки. Човечеството не може да разчита на подаръци... Земята трябва да получи това знание, да повярва в него и затова аз не мога да рискувам.

— Но, от това, че ти седиш тук... — закрещя Практикантът, но Докторът го спря, помоли го да почака, защото усети, че точно сега, тъкмо в тази секунда той ще намери решението.

Практикантът продължаваше нещо да вика, но Докторът не го чуваше, защото вече знаеше какво трябва да се направи. Не до край, не съвсем ясно, но знаеше вече най-важното. И дори разбираше, че тъкмо отчаянието, което бе причинил на това момче, му бе помогнало да разбере...

— Почакай малко! — извика Докторът и Практикантът най-после млъкна. — Почакай... — вече тихо помоли Докторът. — Ние разбиваме стената с глава, през цялото време се хвърляме някъде и почти забравихме за Земята... Десет светлинни години изолираха нашето съзнание, създадоха илюзията за самота във Вселената, но това не е така. Ние нямаме звездолети, способни да преодолеят тази бездна от пространството, затова пък те съществуват на Земята...

— Ти какво, подиграваш ли се с мен?

— Ние имаме изход! Съвсем прост изход! Вместо да летим до Земята, което е почти вярна гибел, трябва да я повикаме...

— Да повикаме Земята?!

— Точно така, да повикаме Земята. А за тази цел да изпратим сигнал. Всичко на всичко да изпратим сигнал. Това е по-просто, а най-важното — по-сигурно, защото сигналът може да се изпраца много пъти, а да се лети може само Зеднъж!

— Но какъв сигнал възнамеряваш да изпратиш и как?!

— Това не знам. Вие с Физика сте по-наясно. Но, ако си сигурен, че можеш да доставиш в Слънчевата система цял кораб, то постарай се да изпратиш дотам сигнал. Това все пак е по-леко, поне на килограми.

— Но ние нямаме предавател!

— А за какво ти е предавател? За какво ти е предавател, щом като ти успя да направиш поле без генератор. Кой ни пречи да превърнем материята непосредствено в поток от радиовълни или модулирано рентгеново излъчване, ако то е по-сигурно?

[1] Пак същата грешка: „улей“ вместо „кошер“. Бел.Mandor ↑

↑

[2] Сингония — група от кристали с еднаква геометрична форма.

ГЛАВА XI

— Забранявам всякакви експерименти по превръщането на материята в енергия непосредствено на планетата — твърдо каза Физикът. — Реакцията може да излезе изпод контрола и тогава вие ще превърнете цялата планета в радиоизлъчване. И не съм сигурен, че дори в този случай мощността ще бъде достатъчна. Прекалено голямо е разстоянието. Десет светлинни години... Може да опитаме. Възможно е нашият сигнал случайно да бъде уловен от някой кораб, но шансовете са много малки, почти незначителни... Разбира се, ще трябва да опитаме, но не на планетата. Ще построим изкуствен спътник извън пределите на атмосферата, ще пресметнем орбитата и времето... Ние дори не знаем в коя посока да изпратим сигнала.

— Ще го насочим на всички страни — стиснал зъби, отговори Кибернетикът. — Ще построим десет спътника, ако потрябва и сто, и ще викаме Земята...

Докторът и Практикантът стояха на островърха издатина на скалата, станала част от изкуствения спътник на планетата.

— И досега не вярвам, че успяхме... — замислено каза Докторът.

— Може би напразно решихме да транспортираме тези скали дотук поотделно? Трябваше да опитаме да изведем на орбита цялата маса наведнъж.

— Колкото по-масивна е скалата, толкова е по-трудно да се справиш с нея. При теб не е ли така? — Практикантът пренебрежително сви рамене.

— За мен е безразлична всяка маса. Аз просто не я усещам, волевото усилие при всички случаи е еднакво.

— Сигурно там е имало и други степени...

— Ти за какво?

— За школата... Понякога се чувствавам като студент, който не е минал пълния курс на обучение.

Около минута те мълчаливо гледаха зеленото светило. Оттук то изглеждаше рошаво и непривично ярко. Върху черния фон на лишеното от атмосфера небе дори през светлинните филтри можеше да се различи ясният силует на короната. Докторът се сгуши.

— Дявол знае, що за звезда е това! През цялото време чувствавам натиск върху полето, доста мощен поток...

— Физикът казва, че тя излъчва много силно в жесток рентгенов диапазон. Само да намалим полето и няма да ни спасят никакви скафандри.

— Много трудно се работи, когато трябва едновременно да се управлява и полето. Отначало си мислех, че нищо няма да мога да направя.

— Всичко успя да направиш. Не мога да си представя, че след един час тези скали ще се превърнат в сноп от радиовълни. Как мислиш, няма ли грешка в разчетите?

— Физикът и Кибернетикът смятаха поотделно. После свериха резултатите. Ширината на радиолъча ще бъде два пъти по-широка от района, в които може да се намира Слънцето. Жалко, че не може да се определят още по-точни граници. Излъчването щеше да е по-силно. А така ще трябва да обхванем с лъчевия конус цели десет светлинни години.

— Време е. Те сигурно вече ни очакват.

— Сега. Виждаш ли, още не е спряло въртенето. Необходима е точна ориентация.

Астероидът се заклати. Планетата прескочи от дясната върху лявата страна на небосклона. Звездата над главите им описваше сложни зигзагообразни движения. Накрая и тя се успокои.

— Ето така, струва ми се, вече е добре... Можем да тръгваме.

Те едновременно се отблъснаха и се понесоха в пространството. На фона на гигантските скали на спътника двете фигури изглеждаха като уродливи джуджета поради огромните раници, натъпкани с камъни. Камъните служеха за гориво на индивидуалните защитни полета. Преди всяка експедиция Докторът придирчиво претегляше раниците. Капсулата, увиснала на около двадесет километра над спътника, изглеждаше като малко светещо вретено. Докторът насочи неточно силовата ос на полето си и в средата на пътя траекториите им започнаха да се разделят. Наложих да го догони и да му подаде въже.

Не му се чакаше, докато той сам поправи грешката си. След няколко минути те вече влизаха в централния салон на голямата нова капсула, построена от Практиканта специално за работите по създаването на спътника. Всички толкова отдавна чакаха тази последна минута, че нямаше нито въпроси, нито разговори.

Практикантът влезе в носовата част на капсулата, отделена от останалата част на кораба и оградена така, че по време на работа да се вижда само определен сектор от небето. Няколко секунди той седя отпуснато, като разглеждаше внимателно ъгловатия и ръбест къс, за създаването на който бяха употребили два месеца къртовски труд и който той сега трябваше да разруши. Отначало там ще възникне мъничка искрица, звездичката на разпадането, след това цялата енергия ще трябва да се премести в невидимия спектър на радиовълните и скалите ще започнат да се топят като захар, превръщайки се в милиони мегаватове енергия, която ще полети към земното Слънце... Ако всичко мине добре, след десет години земните радиотелескопи ще уловят това съобщение през дивия трясък и вой на космическите препятствия... Ако го уловят...

Време е да започва... Той си повтори това два пъти, за да се концентрира по-добре и да се изолира от всичко излишно. По време на операцията той трябваше едновременно да регулира няколко параметъра и да помни десетки различни неща. Представи си летяща от кораба през космоса, невидима засега, искра. Ето тя се приближава плътно към спътника, пада на повърхността на скалите... Нищо не се случи, само около защитното поле напълно екранизира космоса от неговото въздействие. Трябва да опита още веднъж... Та нали беше спрял скалата, изпаднала от Доктора, без да сваля защитното поле!

Отново и отново край полето избухнаха ослепителни пламъчета и все така си висеше на около двадесет километра от тях ръбестата сянка. Райков реши да направи малък отвор в полето, но веднага си спомни, че процесът ще трае повече от час и за толкова време капсулата не биваше да остава отворена: те всички щяха да загинат от излъчването... Значи, изходът е само един. Ще трябва да излезе навън. Това е много по-сложно и опасно, но ако полето се регулира правилно и се държи така, че скалите на спътника да го екранизират от излъчването на звездата в момента, в който той ще сваля защитното поле, нищо страшно няма да се случи.

Той стана и отмести затъмнената врата на отсека... По лицата им разбра, че не е нужно нищо да обяснява. Той дори си помисли, че ще успее мълчаливо да облече скафандъра и да мине на кърмата, но Физикът все пак го спря:

— Интересно, какво ще правиш, ако излъчването премине през астероида, особено в края на реакцията, когато от скалите няма да е останало вече нищо?

— Ще видя...

— А сериозно?

— А сериозно, ние все пак трябва да предадем съобщението.

— Разрешете ми тогава да опитам аз — каза с жален тон Докторът.

— Ще бъде много трудно да се управлява полетът и ще е необходима голяма сила на въздействие.

— Тъкмо затова искам да опитам. Досега аз само помагах на Райков, а сега искам сам. Разрешете ми, де.

И Докторът решително взе своя скафандър.

— Никой няма да отиде — твърдо каза Физикът. — Ще измислим нещо. Нещо друго.

— Не — каза Практикантът. — Повече нищо няма да измислим. Днес към Земята ще тръгне сигнал.

Той мина покрай тях и вече беше хванал дръжката на вратата, когато Физикът извика:

— Върни се!

Практикантът се обърна, като искаше да отговори нещо, но в този момент корабът рязко се разтърси, всичко заплува пред очите им, а когато предметите отново станаха ясни, Докторът го нямаше в отсека. Те не можаха веднага да разберат какво беше станало и дори после, когато забелязаха до самия астероид летяща искра, все още не разбираха как Докторът беше успял.

— Можеш ли да го върнеш? — попита Физикът.

— Не знам. Ние никога не сме опитвали да противопоставяме един на друг тези сили. Сигурно ще мога. Но за тази цел ще трябва да сваля полето.

— Как го направи той?

— Да излезе мигновено в пространството, без да използва вратата, за него не представлява голяма трудност. А после той тласна

капсулата с полето си. Имаше 8 g, не по-малко. За около две секунди изгубихме контрол. — Практикантът сви рамене. — Сега ще се опитам да го стигна и...

Но той не успя да довърши. На един от върховете на астероида изведнъж избухна ослепителна синя искра, тутакси изгасна и скалата бавно започна да изчезва пред очите им.

Кибернетикът се хвърли към Практиканта и дръпна тумблера на радиостанцията от пояса на скафандъра му. Стените на кораба трепнаха от силния, режещ ушите вой.

— Знаех си, че той няма да се справи с честотата — с горчивина прошепна Практикантът. — Само да не преминава на импулсно предаване, само да не си науми...

Но той вече виждаше как на мястото на астероида избухва огненочервено кълбо, съвсем близо до малката светла точка, която в тази секунда все още беше Докторът. И преди да дойде следващата секунда, когато Докторът вече го нямаше, Практикантът успя да разкъса защитното поле. Той се хвърли в космоса така, сякаш беше свикнал да лети в небето на зелената планета, без дори да си спомни за защитното поле. Все пак, някакво поле изглежда се бе образувало, просто защото той знаеше, че нищо няма да му се случи. Не трябваше да се случи, докато не е там, редом с Доктора... А може и да не е имало никакво поле, сигурно материята можеше да се управлява без всякакво поле. Физиците на Земята тепърва щяха да разберат, но Практикантът не мислеше изобщо за това, защото най-важното за него сега беше да увеличи скоростта. И той, изглежда, я увеличи.

Огнената топка пред него започна да се издува необикновено бързо, запълвайки цялото пространство, целият му хоризонт... Изглежда, че точно в този момент той усети как отчаянието преминава в ярост. Ярост срещу слепите, чудовищни сили, разбунтували се пред него, изпреварили неговото движение, а мисълта може да бъде по-бърза и по-силна от атомния огън, обхванал хоризонта. Той протегна към него своите огромни, силни ръце и това беше като да стиснеш въглен в дланите си; той дори усети болка от изгарянето и не усети сълзите, които изсъхваха на лицето му... Въгленът може да се смачка и изгаси между стиснатите длани... Той знаеше това... Той просто знаеше това и затова не се учуди, когато пред него изчезнаха огнените пламъци на каменния прах... Сред нейните пращинки, в безкрайния

кръговрат на атомите, беше останало всичко онова, което преди секунда беше Докторът. Никога вече не ще чуе неговия спокоен глас... Той му беше казал нещо, нещо важно за това съобщение, че те нямат право да рискуват... Но най-важното — за съобщението, той толкова искаше да го предаде на Земята. А сега те нямат дори астероид, има само тази звезда, огнено кълбо плазма, разпръскваща в космоса смъртоносните лъчи, от които Докторът толкова се страхуваше, не заради себе си... Практикантът се обърна с лице към звездата. Той вече не виждаше мъртвия студен прах, в който току-що беше се превърнал астероидът. Виждаше огненото кълбо на звездата, зелената ѝ корона, изхвърляща всяка секунда потоци от енергия в космоса, същата онази енергия, която беше толкова необходима на Доктора за неговото съобщение и която го беше убила... И все още без да осъзнава точно какво прави, Практикантът протегна ръце към звездата, все едно, че тя беше огнена топка, кълбенце плазма, детска играчка, астероид, взрив, който той току-що беше изгасил...

От страшното напрежение главата му щеше да се пръсне. Колко продължи това? Секунда, вечност? Струваше му се, че времето е спряло. Практикантът чувствуваше, че се задушаваше, че сега вече няма да издържи, ще отпусне полето и тогава гигантската сила на излъчването на звездата, стисната от него в тази секунда, ще се стовари върху тях като лавина с неудържим, смъртоносен поток.

В този миг нещо се промени. Сякаш в пространството около него трепнаха невидими струни и сякаш невидими ръце се протегнаха отвсякъде към него... Нечути гласове сякаш шепнеха: „Ние сме тук, ние сме с теб... Кажи, какво ще трябва да се направи. Сега ти вече не си сам на звездните пътища, Човек...“

Практикантът стана център на управление на някаква огромна система, към нея се включваха все нови и нови звена, увеличаваха мощността, за да се справят с грандиозната задача, която той вече беше решил миг преди това, но не му бяха стигнали силите... Сега тези сили ги имаше.

През пространството и времето, през непрогледните бездни на Космоса летяха думи, деловите думи на съобщението, което Докторът не бе успял да предаде: „До всички радиостанции! До всички кораби! Екипажът на звезда лета «ИЗ-2» вика Земята. Получено е съгласие за

контакт с междузвездна цивилизация. Изпратете веднага кораби в района на предаването.“

На дежурния оператор на астрономическите лунни станции му се стори, че е полудял: в шест часа и тридесет минути по Гринуич, безименната звезда номер 412-бис от съзвездието Водолей започна да предава съобщение на обикновена земна морзова азбука.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.